

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის
სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის დოკუმენტაცია

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

ეტაპი 3
3.1.3
საბოლოო ვერსია

თბილისი 2018 წ.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა,
ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის
სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის დოკუმენტაცია

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

ტექსტური და გრაფიკული ნაწილები

შეთანხმებულია:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი
განვითარების სამინისტრო

წერილი N _____

“-----“ 2018წ.

დამტკიცებულია:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის
საკრებულოს მიერ

განკარგულება N _____

“-----“ 2018წ.

ამბროლაური

2018

პროექტის დამკვეთი

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი
განვითარების სამინისტრო

საპროექტო ორგანიზაცია

გისდადოსაკონსულტაციო
ცენტრი „გეოგრაფიკი“

დირექტორი
დამფუძნებელი

გ. გოცირიძე
მ. ხურციძე

პროექტის ხელმძღვანელი

გ. გოცირიძე

პროექტის კოორდინატორი

მ. ლომიძე
ლ. ვარდოსანიძე
პ. ძიძიგური
ი. ჟვანია
მ. ადუაშვილი
თ. ბაკურაძე
მ. გვილაგა
ი. სოხაძე
თ. ჯანელიძე
ც. გიორგაძე
ზ. დაუშვილი
ა. კარიჭაშვილი
ე. ბლიაძე
ნ. გოცირიძე
დ. ბოტკოველი
შ. ფხაკაძე
ი. თალაკვაძე
თ. პაპაჩაშვილი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თ. გოდოლაძე
ზ. ჯავახიშვილი
ნ. ჯორჯიაშვილი

გარემოს ეროვნული სააგენტო

ი. ქინქლაძე
ი. მეგრელიძე

დამოუკიდებელი ექსპერტები

ლ. დე მარკო
ს. წარწარა
თ. ღვინერია
ქ. დარჩია
გ. ხაბურზანია
ი. თაბაგარი
ე. ბუხაიძე
ს. გოცირიძე
ლ. ჭოჭუა
ა. დიდებულიძე
მ. მახათაძე
მ. ელაშვილი
ვ. ვაშაყმაძე
გ. კელაპტრიშვილი
გ. მაზმიშვილი
ა. ტყეშელაშვილი
ნ. ერაგია
ე. გამყრელიძე

შ ი ნ ა ა რ ს ი

მოკლე რეზიუმე	7
კონტექსტი.....	8
ფონური ინფორმაცია.....	14
I. არსებული მდგომარეობის სინოფსისი.....	21
II. შეფასება და პროგნოზი	42
III. ხედვა	45
საპროექტო ორგანიზაციების რეკვიზიტები.....	96

ილუსტრაციების სარჩევი

ილ. 1. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი საქართველოს განსახლების სისტემაში.	9
ილ. 2. სივრცითი ღერძი (მესტია-ახალციხე).....	11
ილ. 3. სივრცითი ღერძი (ლაგოდეხი-სოხუმი).....	13
ილ. 4. შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა. ზოგადი ფუნქციური ზონირება.	15
ილ. 5. ქ. ამბროლაურის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა. კონკრეტული უფლებრივი ზონირების რუკა	17
ილ. 6. ტარასი და იულია ჯაფარიძეების სახლი, ე.წ. „ჯაფარიძეების სასახლე“, სოფ. აბარი	32
ილ. 7. გია ჭელიძის სახლი, სოფ. ჭელიაღელე	33
ილ. 8. ლეჟავების სახლი, სოფ. წკადისი.....	33
ილ. 9. ოთხმხრივი მატრიცა	51
ილ. 10. ამბროლაურის არსებული ნაგავსაყრელის მდებარეობა მდინარის მიმდებარედ და ნაპირდაცვა.	72
ილ. 11. ამბროლაურის არსებული ნაგავსაყრელის და გეგმიური სატრანსფერო სადგურის მდებარეობა.....	72
ილ. 12. ამბროლაურში განახლებული ნაგავსაყრელი გაიხსნა.....	73
ილ. 13. ნარჩენების მუნიციპალური და რეგიონთაშორისი ტრანსპორტირების სქემა	74
ილ. 14. მარცხნივ: სარკოფაგის რღვევა (წითელ ნიშნულებში დარიშხანის კონცენტრაცია >5000 მგ/კგ); მარჯვნივ: დარიშხანის შემცველი ტოქსიკური ნიადაგის ნარჩენების ლენდფილინგი ურავი 3-ზე.	75
ილ. 15. საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზა.....	77
ილ. 16. ამბროლაურამდე მიმავალი საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზა. (საჩხერე- ზუდალი-ამბროლაური)	78
ილ. 17. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ერთეულები.....	83

ცხრილების სარჩევი

ცხრილი 1. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში მიმდინარე ინფრასტრუქტურული პროექტები (წყარო: მუნიციპალური განვითარების ფონდი).....	22
ცხრილი 2. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მიწათდაფარულობა	23
ცხრილი 3. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული სასარგებლო წიაღისეული	28
ცხრილი 4. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მიწათსარგებლობა	41
ცხრილი 5. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის SWOT ანალიზი.....	45
ცხრილი 6. ამბროლაურის მოსახლეობის განაწილება თემებისა და დასახლებების მიხედვით.....	63
ცხრილი 7. დემოგრაფიული მდგომარეობის დინამიკაწლების მიხედვით.	66
ცხრილი 8. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დემოგრაფიული ტევადობა.....	70
ცხრილი 9. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ერთეულები და მათში შემავალი დასახლებები.....	84

მოკლე რეზიუმე

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა გულისხმობს რეგიონალური და ეროვნული ეკონომიკის სექტორების სხვადასხვა მიდგომებს შორის საერთო და მდგრადი სივრცით-ორგანიზაციული წონასწორობის პოვნის საჭიროებას, მუნიციპალური, თემური და სოფლის სივრცეების რაციონალურ დაგეგმვას და გამოყენებას ტერიტორიები მდგრადი განვითარების მიზნით.

აღნიშნული მიდგომა უზრუნველყოფს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში არსებული უნიკალური ბუნებრივი ლანდშაფტებისა და ეთნო-კულტურის შენარჩუნებას, მუნიციპალიტეტის სამომავლო მდგრად და ჰარმონიულ ეკონომიკურ განვითარებას და მსოფლიოში მაღალი ცნობადობის მოპოვებას ადგილზე მატერიალური დოვლათის შექმნის გზით.

აღნიშნული საერთო მიზანი თანაბრად ვრცელდება რეგიონალურ (კავკასია), ეროვნულ (საქართველო), მუნიციპალურ (ამბროლაური), თემურ (მუნიციპალიტეტში შემავალი ყველა თემი) და სოფლების დონეზე და ემსახურება ერთიან იერარქიული, მიზეზშედეგობრივი და ინტეგრირებული განვითარების უზრუნველყოფას.

სივრცითი მოწყობის გეგმაში გამოყენებულია ერდაერთი და უპირობო მიდგომა, სადაც სივრცითი გადაწყვეტილების პრიორიტეტი ენიჭება ადამიანის სიცოცხლის უსაფრთხოებას, ინფრასტრუქტურის მდგრადობას და მხოლოდ ამის შემდეგ უპირატესობა ენიჭება ბუნებრივ, კულტურულ, სოციალურ და გეოპოლიტიკურ ფასეულობებსა და ღირებულებებს.

პროექტის ფარგლებში თანამედროვე კვლევის მეთოდებისა და ანალიზის საფუძველზე დაზუსტდა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში ბუნებრივ-კულტურული და სოციალური ფენომენების თანაფარდობების დაცვისა და განვითარების ეკონომიკურ-გეოგრაფიული (სივრცით-ფუნქციური) ალგორითმი და ითარგმნა სივრცითი მოწყობის გეგმასა და სივრცითი რეგულაციის წესებში.

აღნიშნული დოკუმენტები ისეთ ამოცანებს პასუხობს, როგორიც არის:

1. ადგილობრივი მოსახლეობის ერთიანი თანხმობა სივრცით დაგეგმარებაზე;
2. ადგილობრივში მოსახლეობის მიერ ე.წ. „ხვანჭკარის ზონის“ - როგორც კულტურული ლანდშაფტის ტოლფასი სივრცის - გაზიარება, როგორც საკუთარი მატერიალური კეთილდღეობის საფუძველი;

3. ქვეყნის ეკონომიკის დარგობრივი ხედვების სინერგიის უზრუნველყოფის უპირობობა და ინტეგრირებული იმპლიმენტაციის უალტერნატივობა;
4. დაგეგმვასა და დაგეგმარებაში უსაფრთხოების, მემკვიდრეობისა და მატერიალური კეთილდღეობის სწორი თანაფარდობის დადგენა;
5. ეროვნული და ადგილობრივი მნიშვნელობის სტრატეგიული მიზნებისა და ამოცანების თანხვედრისა და კონფლიქტების ფრონტების იდენტიფიცირება;
6. ინდივიდუალური, კომლური, საერთო სათემო, თემთაშორისი, მუნიციპალური და ნაციონალური ინტერესების მქონე სივრცეებს შორის კონფლიქტების შემცირების ე.წ. „საგზაო რუკის“ საფუძვლის შექმნა.

სივრცითი მოწყობის დოკუმენტში წარმოდგენილია მუნიციპალიტეტისთვის უმნიშვნელოვანესი ეკონომიკური მიმართულებების განვითარების სივრცითი მდგენელები ინტეგრირებული ხედვის ჭრილში, სადაც გამოვლენილია, სივრცითი კონფლიქტები, მათი გადაჭრის გზები და ამ გზების გამოყენების სამმართლებლივი ინსტრუმენტები (სავალდებულო ტექსტური და გრაფიკული მასალა).

კონტექსტი

საქართველოს განსახლების სისტემაში ისოტიულად ჩამოყალიბებულ მუიციპალიტეტებსა და დასახლებებს ახალმა სოციალურ-ეკონომიკურმა და პოლიტიკურმა პირობებმა განვითარების ახალი მოთხოვნები წაუყენა.

გადაუდებელ ამოცანას წარმოადგენს საქართველოში არსებული განსახლების სისტემის სივრცით-ფუნქციური რეგულირება და სისტემური ოპტიმიზაცია.

საქართველო 21-ე საუკუნეში შესაძლებლობების მაქსიმალური რეალიზების ქვეყანა უნდა გახდეს, რისთვისაც საჭიროა მისი არსებული მდგომარეობის ინტეგრირებული გააზრება, ეროვნული კარკასის რეაბილიტაცია ე.წ. „ეკონომიკური სისხლი“ს თანაბარი მიწოდებისა და შიდა ეროვნული შესაძლებლობების მაქსიმალური რეალიზების მიზნით - ახალი მაკრო-ეკონომიკური მოზაიკის ჩამოყალიბება, იმ მიზნით, რომ:

- ☐ იქმნებოდეს ადგილობრივი პირობებზე ადაპტირებული და ბაზრების მოთხოვნებზე ორიენტირებული მატერიალური დოვლათი;
- ☐ ხალხი დაუბრუნდეს მთას, სოფლებს და იქ შექმნან მატერიალური დოვლათი;
- ☐ უზრუნველყოფილ იქნას ადგილობრივი მოსახლეობის განათლება და დასაქმების ხელშეწყობა;

- ☐ სოციალური ინფრასტრუქტურა, ჯანდაცვა და განათლება იყოს ყველგან თანამშრად ხელმისაწვდომი;
- ☐ ტურისტებს შეეძლოთ მაქსიმალურად ყველგან მისვლა და დასვენება;
- ☐ მთელი ქვეყანა იყოს სრული თავდაცვისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ქვეშ.

გაკეთდეს ყველაფერი იმისთვის რომ ცხოვრების დონე იყოს უკეთესი მშვიდი და მდგრადი გარემოს პირობებში!

პოტენციური შესაძლებლობების სივრცეში დაკავშირება, ნათლად ავლენს ქვეყნის ქსოვილში ეკონომიკის განვითარების ახალ შესაძლებლობებს, ხოლო ტერიტორიულ-ეკონომიკური თემატური კლასტერების არსებულ და დაგეგმილ სატრანსპორტო კარკასთან ინტეგრირება, კი პოზიციონირებას უკეთეს მიზიდულობის ცენტრებს: არსებულებს აძლიერებს, ხოლო ახლებს ქმნის. დღეისათვის მკაფიოდ და აქტიურად გამოხატული და ფუნქციონირებადი სივრცით-ეკონომიკური მიზიდულობის ცენტრებია თბილისი, ქუთაისი, ზუგდიდი, ფოთი, ბათუმი, ანაკლია, რუსთავი, გარდაბანი, მესტია, თელავი, სიღნაღი, სტეფანწმინდა, ბაკურიანი, გუდაური, სამტრედია, ხაშური, გორი, ომალო.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს განსახლების სისტემაში ჯერჯერობით პერიფერიული დატვირთვისაა, მაგრამ ის ამ არსებული სისტემის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს შემადგენელს და მისი განვითარებისათვის აუცილებელ, მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს. (იხ. ილ. 1)

ილ. 1. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი საქართველოს განსახლების სისტემაში.

დღეს, როდესაც ქვეყნის სივრცით-ტერიტორიული მოწყობა ორიენტირებულია ისეთ მნიშვნელოვან ფენომენზე, როგორცა არის ისტორიულ-კულტურული კუთხეების მრავალფეროვნება და მათში არსებული მდგრადი განვითარების ჯერაც აუმოქმედებელი პოტენციალი, რომელიც თანამედროვე საინჟინრო ინფრასტრუქტურისა და საინფორმაციო ტექნოლოგიების გამოყენებით შეძლებს გამოავლინოს და შეითავსოს სოციალურ-ეკონომიკური ცხოვრების კონცენტრაციისა და დეცენტრალიზაციის არსებითი შინაგანი უპირატესობები, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტს აქვს ყველა შესაძლებლობა დაძლიოს ეკონომიკური იზოლაცია, მაქსიმალურად გამოავლინოს ეს პოტენციალი, კუთვნილი ადგილი დაიკავოს ქვეყნის ეკონომიკის ზრდაში და გახდეს ქვეყნის ერთერთი სანიმუშო მხარე.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ამბროლაურის (და მთლიანობაში რაჭა) განვითარება არსებული უმთავრესი ღირებულების - ხელუხლებელი და ნაკლებად სახე შეცვლილი ბუნებრივი გარემოს, მატერიალური და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის (მათ შორის ხვანჭკარის ფენომენის) - მაქსიმალურად შენარჩუნების გზით არის შესაძლებელი, რაც ეკოლოგიის, უსაფრთხოებისა და კომფორტის მოთხოვნების გათვალისწინებით უნდა განხორციელდეს.

მთავარი ხედვა - ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი არის ქვეყნის თითმმართველი ადმინისტრაციული ერთეული, რომლის მოქალაქეები და ვიზიტორები ცხოვრებენ და მუშაობენ ბუნებასთან ჰარმონიაში, ბუნებრივი და კულტურული ფასეულობები საყოველთაოდ აღიარებულია, ბუნებრივი რესურსების მოხმარება ხდება მსოფლიოს საუკეთესო პრაქტიკის გამოყენებით, იქმნება ეკოლოგიურად სუფთა უნიკალური, მკვირფასი და ექსკლუზიური სასოფლო-სამეურნეო ნაწარმი, მუნიციპალიტეტს გააჩნია მსოფლიო ცნობადობა ღვინის ტურიზმის კუთხით, რაც უზრუნველყოფს ეკოსისტემური და ეთნო-ეკოლოგიური გარემოს გაჯანსაღებას ტურიზმისა და რეკრეაციის ინტენსიფიკაციის ფონზე მდგრადი და მდიდარი მუნიციპალიტეტის განვითარების მიზნით.

ამბროლაურის სივრცით-ტერიტორიული მოწყობის გზაზე უმთავრეს ამოცანათა რიგს განეკუთვნება საქართველოს განსახლების ღერძების ერთიან, განვითარებად სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის იერარქიულ სისტემაში, არსებული ისტორიული სატრანსპორტო კავშირების რეგენერირება და განვითარება, რომელიც ინტეგრირდება ქვეყნის ცენტრალურ ღერძთან, დაუკავშირდება საერთაშორისო აეროპორტს, მნიშვნელოვან რეგიონულ ცენტრებს: ლენტეხს, ცაგერს, ონს, ტყიბულს, საჩხერეს (იხ. ილ. 2, რუკა 19)

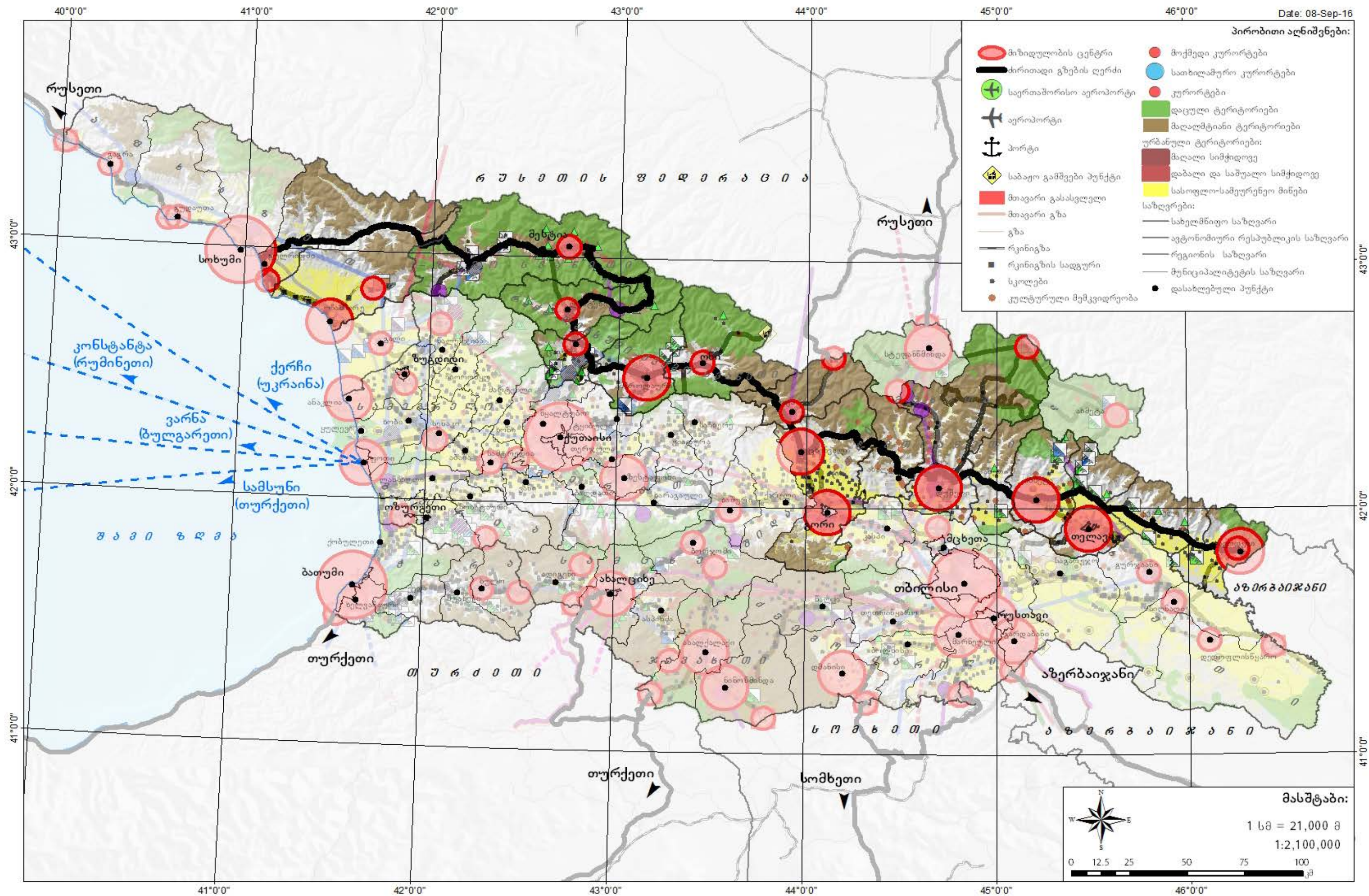
„სამთავრობო პროგრამა 2016-2020“ (ნოემბერი, 2016)-ის მსხვილი ურბანისტული და ინფრასტრუქტურული პროექტებიდან ასევე პრიორიტეტულია ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისთვის ეკოლოგიურად გამართლებული ტურისტულ-სარეკრეაციო კავშირების განვითარება, სხვადასხვა დონისა და სტატუსის დაცული ტერიტორიების ერთიან სისტემაში გააერთიანება.

მნიშვნელოვანი აქცენტი გაკეთებულია დაცული ტერიტორიების გაფართოების პოლიტიკაზე; ტურიზმისა და ადგილობრივი ინტერესების დაბალანსების პოლიტიკაზე.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკის გაძლიერება და განახლებული სატრანსპორტო არტერიებით უზრუნველყოფილი სოციალური-ეკონომიკური გარემოს განჯანსაღება მნიშვნელოვნად გაამარტივებს დროში მუნიციპალიტეტის ცენტრებში მიღწევადობას და ბუნებრივად მოხსნის თვითმმართველობის განვითარებისათვის შემაფერხებელ - ეკონომიკური იზოლაციისა - ფაქტორს.

საქართველოს ტერიტორიულ-ეკონომიკური სივრცეების საერთაშორისო ეკონომიკურ სივრცეებთან და მთავარ მაგისტრალებთან შერწყმა გვადლევს სტრატეგიულ სურათს, სადაც ნათლად ჩანს მდგრადი კავშირები ეროვნულ, რეგიონულ და გლობალურ დონეებზე. აღნიშნული, კი ადასტურებს ჩვენი ქვეყნის სამომავლო სივრცითი განვითარების მიმართულებების ადეკვატურობას, სადაც განსახლების ღერძების ტრადიციულ გრძივ: ცენტრალური (წითელი ხიდი - სამტრედია - ბათუმისა და ფოთის განშტოება), სამხრეთის (თბილისი - ახალციხე-ბათუმისა და ყარსის განშტოება) და განივ (სტეფანწმინდა -თბილისი - სადახლო) ღერძებთან ერთად ახალ შინაარსს იძენენ პერსპექტიული განსახლების ღერძები¹: მესტია-ახალციხე და ლაგოდეხ-მესტია-სოხუმი, რომლებიც (აღნიშნული სამთავრობო პროგრამის ფარგლებში წარმოდგენილ ე.წ. სივრცითი ღერძების ფრაგმენტებზე, ამ ეტაპზე, საქართველოს ტერიტორიების ოკუპირების ფაქტის არსებობის მიუხედავად) ერთობლივად საქართველოს მომავალი ეროვნული სივრცით კარკასის ერთიან სისტემას აყალიბებენ. (იხ. ილ. 2. სივრცითი ღერძი (მესტია-ახალციხე); ილ. 3. სივრცითი ღერძი (ლაგოდეხი-სოხუმი), რუკები: 18,19)

¹ განსახლების ღერძები წარმოდგენილია „სამთავრობო პროგრამა 2016-2020“ (ნოემბერი, 2016) და „4-პუნქტიანი სამთავრობო პროგრამის“ საფუძველზე.

ილ. 3. სივრცითი ღერძი (ლაგოდეხი-სოხუმი)

წყარო: „სამთავრობო პროგრამა 2016-2020“ (ნოემბერი, 2016)

წინა პერიოდში შემუშავებული ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციის მოკლე მიმოხილვა.

საქართველოს მუნიციპალიტეტების მდგომარეობა სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის თვალსაზრისით დიდ წილად საბჭოთა მემკვიდრეობას ასახავს. ამ მხრივ აღსანიშნავია, რომ საბჭოთა კავშირის არსებობის ბოლო პერიოდში საქართველოს ყველა ადმინისტრაციული რაიონის (დღევანდელი მუნიციპალიტეტი) მიმართ ძირითადი ყურადღება ექცეოდა რაიონული ცენტრების რეკონსტრუქციისა და განვითარების გენერალური გეგმების შემუშავებას. 1980 წლისთვის საქართველოს ყველა ქალაქი და ქალაქის ტიპის დასახლება დაფარული იყო გენერალური გეგმებით. ამ კონტექსტში აღსანიშნავია, რომ ქალაქ ამბროლაურის რეკონსტრუქციის და განვითარების გენერალური გეგმა 1975 -1978 წლებში შემუშავდა საპროექტო ინსტიტუტ „საქქალაქთმშენსახპროექტში“. საპროექტო ვადად განსაზღვრული იყო 2010 წელი, საანგარიშო მოსახლეობის რაოდენობით 10.000 კაცი.²

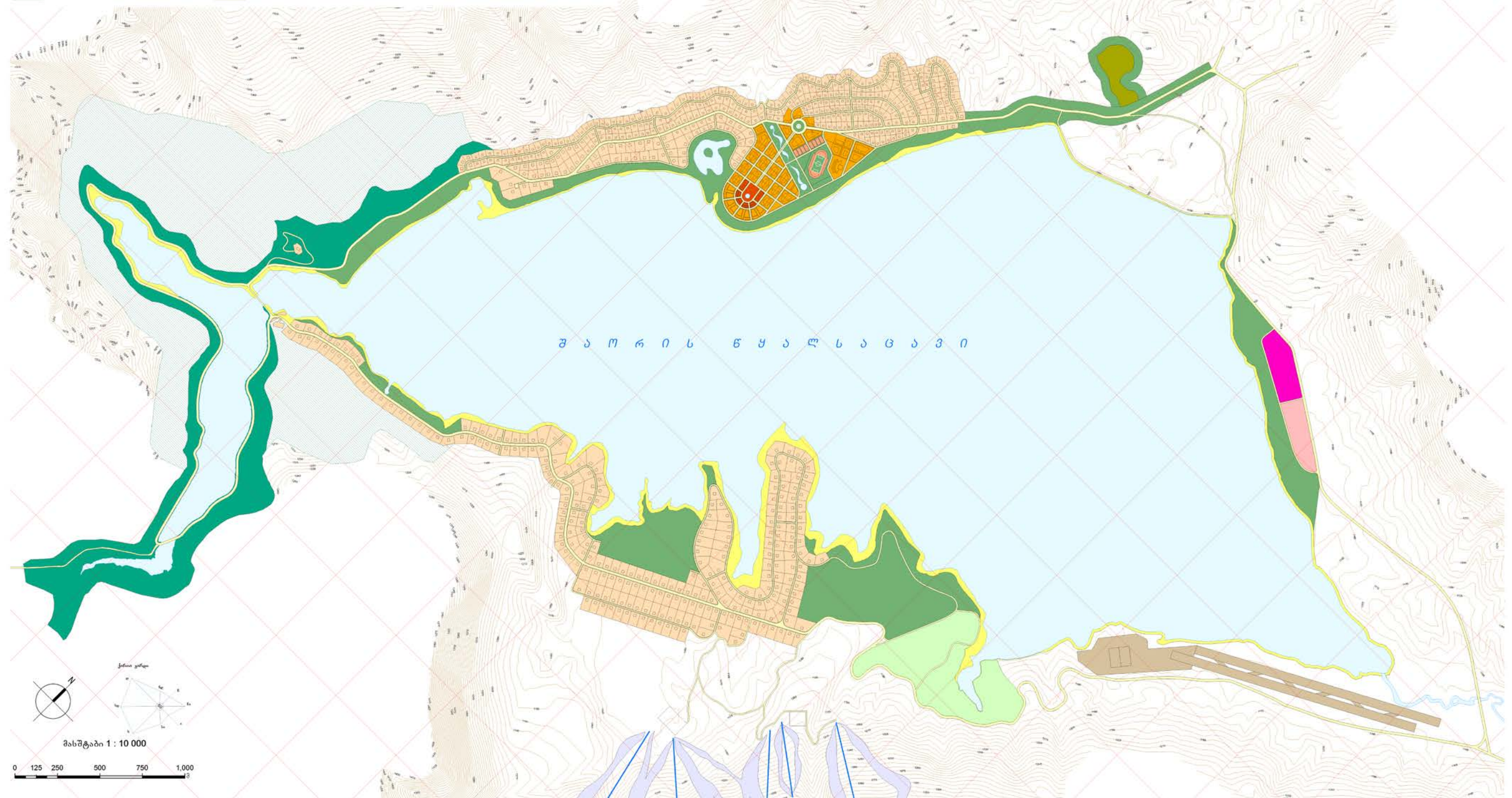
რაც შეეხება საკუთრივ ადმინისტრაციული რაიონების სივრცით-ტერიტორიულ დაგეგმვას, ეს პროცესი მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა ქალაქებისა და დაბების გენერალური გეგმების შემუშავებას. ამ პროცესს ახლებური მეთოდოლოგიური საფუძველი დაუდო მასშტაბურმა ქალაქგეგმარებითმა დოკუმენტმა – „საქართველოდ სსრ ტერიტორიაზე განსახლების რეგიონული სქემა 1991 – 2001 წლების პერიოდამდე“. ეს დოკუმენტიც საპროექტო ინსტიტუტ „საქქალაქთმშენსახპროექტში“ შემუშავდა 1979 წელს. ამავე პერიოდში, ქართველი ურბანგეოგრაფის ვახტანგ ჯაოშვილის მიერ შემუშავებულ იქნა საქართველოს საქალაქო დასახლებების ფუნქციურ-გენეტიკური ტიპოლოგია (1976). ამ ტიპოლოგიის თანახმად, ქალაქი ამბროლაური მიეკუთვნებოდა დასახლებათა იმ ჯგუფს (ადმინისტრაციულ ქალაქებს), სადაც ვითარდებოდა სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამუშავებაზე ორიენტირებული კვების მრეწველობა, ხოლო არასაწარმო სფეროს ჭრილში - ადმინისტრაციული და კულტურულ საგანმანათლებლო ფუნქციები.

პოსტსაბჭოურ პერიოდში ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მიმართ კონკრეტულმა ინტერესმა თავი იჩინა 2000-იანი წლების შუა პერიოდში. ამის საპასუხოდ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამგეობის დაკვეთით გის და დზ საკონკულტაციო ცენტრმა „გეოგრაფიკმა“ შეიმუშავა „შაორის ტურისტულ-სარეკრეციო კომპლექსის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა“. გეგმის კონცეფცია ეფუძნებოდა შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო რესურსების მაქსიმალურად ათვისების იდეას და მყისიერი ფინანსურ-ეკონომიკური მოგების ინტერესებს, რაც ნაკლებად პასუხობდა ეკოლოგიურ პირობებს, ფუნქციური დატვირთვების ოპტიმალურ დონეს და არქიტექტურულ-ლანდშაფტურ მოთხოვნებს. (იხ. ილ. 4) ეს პროექტი არ დამტკიცებულა.

² საქართველოს ეროვნულ არქივში „საქქალაქთმშენსახპროექტში“ 1975 -1978 წწ. დამუშავებული ამბროლაურის გენერალური გეგმის პროექტის მოდიების პროცესში გაირკვა, რომ საარქივო მასალები არ არის კატალოგიზებული და არქივის თანამშრომელთა ინფორმაციით მის მოწესრიგებას წლები დასჭირდება. ასევე, აღნიშნული პროექტი არ აღმოჩნდა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტშიც. შესაბამისად, ვერ მოხერხდა მასალის მოძიება.

პირობითი აღნიშვნები

საზოგადოებრივი ცენტრის ზონა	რეკრეაციული ზონა 2	წელით დაფარული	შენიშვნა-ნაგებობა ნაკვეთი
საშუალო ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა	გულ-კლუბის ზონა	საბუნებრივი ტრასები	ბუნა
დაბალი ინტენსივობის საცხოვრებელი ზონა	საბუნებრივი ტრასების ზონა	არსებული საცხოვრებელი ზონა	ტყე-პარკი
კლუბი	საბუნებრივი ტრასების ზონა	საბუნებრივი მიწები	პროტექტორი
რეკრეაციული ზონა 1	ნაგებობების ზონა	საბუნებრივი ბუნა	

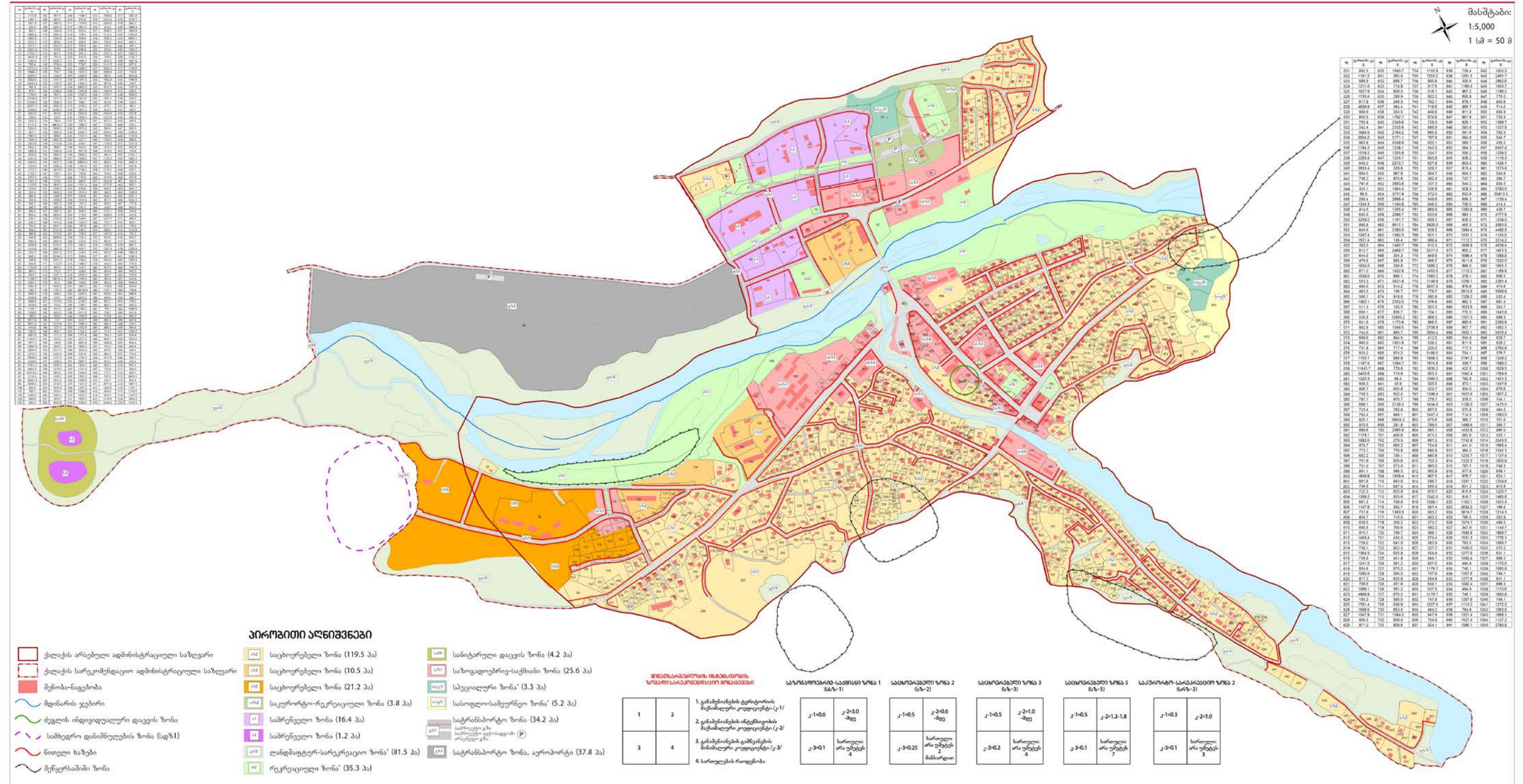
ილ. 4. შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა. ზოგადი ფუნქციური ზონირება.

განვლილი დროის განმავლობაში დაიხვეწა შაორის ტურისტულ-სარკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული გადაწყვეტისადმი მოთხოვნათა იერარქია და პარამეტრები. შედეგად, წარმოიშვა შაორის ტურისტულ-სარკრეაციო კომპლექსის განაშენიანების რეგულირების გეგმის დამუშავების საჭიროება ახლებური ხედვისა და ფორმატის შესაბამისად.

2011 წელს ვ. ვარდოსანიძის მიერ დამუშავდა „ქალაქთმშენებლობითი დაგეგმვის გზამკვლევი ამბროლაურის მაგალითზე“, რომელიც შედგენილია პროექტის „სოფლის განვითარება რაჭა-ლეჩხუმში (RDRL)“ ფარგლებში, რომელსაც ახორციელებდა ქეა საერთაშორისო პარტნიორ ორგანიზაციებთან ერთად: აფხაზინტერკონტი (AIC), ტრენინგისა და კონსულტაციის ცენტრი (CTC), კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციის ქსელი (CENN) და საქართველოს ადგილობრივ თვითმმართველობათა ეროვნული ასოციაცია (NALAG). პროექტი დაფინანსდა „შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოს“ (SDC) მიერ.

ასევე 2011 წელს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამგეობის დაკვეთით გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრ „გეოგრაფიკის“ მიერ დამუშავდა ქ. ამბროლაურის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა. (იხ. ილ. 5) მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმაში არსებული ზონირების საფუძველზე დამუშავდა ქალაქის პერსპექტიული ფუნქციური ზონირება, ძირითადი ყურადღება მიექცა აეროპორტის განთავსებას, ნაგავსაყრელის და გამწმენდი ნაგებობის მოწყობას, სატრანსპორტო და საინჟინრო ინფრასტრუქტურას, სოციალურ და სამრეწველო ობიექტებს. მუნიციპალიტეტის ინფორმაციით აღნიშნულ მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმას არ უფუნქციონირია. 2011 წლის შემდეგ ქ. ამბროლაურში მშენებლობის ნებართვაზე შემოვიდა სულ 158 განცხადება. მუნიციპალიტეტის აზრით უახლოეს პერიოდში აუცილებელია ახალი მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმის შემუშავება.

განვლილი დროში განმავლობაში ამბროლაურის მიწათსარგებლობის გენერალურ გეგმას არსებითი ცვლილებები არ განუცდია.

ილ. 5. ქ. ამბროლაურის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა. კონკრეტული უფლებრივი ზონირების რუკა

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმის დამუშავებისას განხორციელდა: არსებული ინფორმაციის შეგროვება, ახალი ინფორმაციის მოპოვება, საერთო ფონური ინფორმაციის სისტემატიზაცია, დამუშავება, ანალიზი, ინტერპრეტაცია, მოდელირება, ინტეგრირება, ალტერნატივების დამუშავება, მდგრადი პოზიციების საფუძველზე დაგეგმარება, ზონირება, რეგლამეტირება, გაფორმება, განხილვა, შეთანხმება და დასამტკიცებლად შეფუთვა.

სამუშაოები განხორციელდა ეტაპობრივად და თითოეული ეტაპი წარმოადგენდა ერთიან დასრულებულ პროცესს, რომლის ბოლოსაც მიმდინარეობდა განხილვები (მათ შორის ტექნიკური და საჯარო) და შედეგების საბოლოო რედაქციით დამკვეთისათვის გადაცემა.

სივრცითი მოწყობის გეგმის დამუშავება განხორციელდა ერთი კომპლექსური კონცეპტუალურ-კრეატიული ჯგუფის მუშაობითა და მის მიერ თემატურ ჯგუფებზე ზედამხედველობით.

პროექტი განხორციელდა შემდეგი ჯგუფების შესაბამისი ფუნქციონირებით:

1. მართვის ჯგუფი;
2. საინფორმაციო ჯგუფი;
3. გეგმარებითი ჯგუფი;
4. კულტურული მემკვიდრეობის ჯგუფი;
5. გარემოსა და ლანდშაფტის ჯგუფი;
6. საინჟინრო-გეოდინამიკის ჯგუფი;
7. სამთო-სარეკრეაციო და სამთო-სასპორტო ჯგუფი;
8. საინჟინრო ინფრასტრუქტურის და კომუნალური მომსახურების ჯგუფი;
9. დარგობრივ-თემატური ჯგუფები - მიწათსარგებლობა, ტურიზმი, სოფლის მეურნეობა, ენერგეტიკა, ბუნებრივი რესურსები, ტრანსპორტი, ტყეების მართვა, საზღვრის დაცვა;
10. სოციალური საკითხების ჯგუფი;
11. ეკონომიკური მოდელირების;
12. იურიდიული ჯგუფი;
13. ტექნიკურ-საორგანიზაციო ჯგუფი.

სამუშაოები განხორციელდა შემდეგი მეთოდების თანმიმდევრული და კომპლექსური კომბინირებით:

- ☐ საველე (ვიზუალური და ინსტრუმენტული)
- ☐ ისტორიულ-საარქივო და ბიბლიოგრაფიული
- ☐ ე.წ. „Rapid Survey“ (მულტიდისციპლინარული)
- ☐ მონაცემთა ბაზები, გის-ი და კარტოგრაფია
- ☐ კამერალური ანალიზის (კარტოგრაფიული, ფოტოგრამმეტრიული, სესიურ-ექსპერტული, პროგრამირების, სივრცითი ანალიზის და ა.შ.)

- ☐ კრეატიულ-ექსპერტული (ექსპერტულ-სესიური და ე.წ. „ბრეინ-სტორმინგული“ LFA-მეთოდი)
- ☐ სტატისტიკური;
- ☐ გამოკითხვის;
- ☐ ხარისხის კონტროლი;

პროექტის მსვლელობისას ჩატარდა შემდეგი დამატებითი კონკრეტული კვლევები:

- ☐ დისტანციული ზონდირები;
- ☐ ტოპო-გეოდეზიური;
- ☐ მიწათდაფარულობისა და მიწათსარგებლობის;
- ☐ გეოეკოლოგიური;
- ☐ საინჟინრო-გეოტექნიკური;
- ☐ ფონურ-გარემოსდაცვით;
- ☐ სამთო-ტურისტულ-სარეკრეაციო;
- ☐ სატრანსპორტო;
- ☐ საინჟინრო-გეგმარებითი;
- ☐ უძრავ-ძეგლათა საინვენტარიზაციო;
- ☐ სასოფლო-სამეურნეო-გეგმარებითი;
- ☐ ეკონომიკური.

პროექტის მსვლელობისას განხორციელდა შემდეგი ტიპის სამუშაოები:

- ☐ დეტალური სამოქმედო გეგმის შედგენა და დამკვეთთან შეთანხმება
- ☐ სამუშაოების დეტალური სპეციფიკაციების დამუშავება და დავალებების გადანაწილება
- ☐ საყრდენი მონაცემების შეგროვება, სისტემატიზაცია და ერთიანი გეომონაცემთა ბაზის შექმნა
- ☐ საველე და კამერალური კვლევების განხორციელება
- ☐ მიღებული შედეგების ანალიზი
- ☐ ალტერნატიული კონცეფციების დამუშავება
- ☐ კონცეფციების განხილვა დაინტერესებულ მხარეებთან და დამკვეთთან
- ☐ კონცეფციების (შენიშვნების არსებობის შემთხვევაში კორექტირებული და საბოლოო ვარიანტი) ჩაბარება
- ☐ გეგმარებითი დავალების ფორმირება
- ☐ გეგმარებითი დავალების შეთანხმება
- ☐ გეგმარებითი დავალების გადაცემა
- ☐ სივრცით-გეგმარებითი კომპონენტის დამუშავება
- ☐ საინჟინრო ქსელების დამუშავება
- ☐ თემატიკურ-დარგობრივი ნაწილების დამუშავება
- ☐ სივრცეების ზონირება
- ☐ ტექსტური და გრაფიკული ნაწილების დამუშავება
- ☐ ერთიანი დოკუმენტის ფორმირება და დაინტერესებულ მხარეებთან განხილვა

- ☐ ერთიანი ინტეგრირებული რუკების და გის-ის დამუშავება
- ☐ ერთიანი პროდუქტის საბოლოო რედაქციით ჩაბარება
- ☐ ადგილობრივ მმართველობის ორგანოებში დამტკიცების ხელშეწყობა

პროექტის მსვლელობისას ჩატარებული კვლევების აღმწერი დეტალური ინფორმაცია (ანგარიშები, მონაცემები და ა.შ.) გადაცემულია დამკვეთისათვის ეტაპობრივად შესაბამისი დანართების სახით.

პროექტის ფარგლებში შედგა სამუშაო შეხვედრები შპს. „არტსტუდიო პრექტთან“, რომელიც პარალელურ რეჟიმში ამუშავებს ონის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმას. შეხვედრებზე განხილული იყო საერთო, მკვეთი დარგობრივი მიმართულებები, რომლებიც გამჭოლია ორ მუნიციპალიტეტში. დამუშავდა ორი მომიჯნავე მუნიციპალიტეტის გაერთიანებული რუკები შემდეგი თემატური მიმართულებით:

1. არსებული და საპროექტო სატრანსპორტო ქსელი;
2. გეგმარებითი და სარეკომენდაციო დაცული და სპეციალური კონსერვაციული კანდიდატი ტერიტორიები;
3. ტურისტული მარშრუტების ქსელი;
4. სინთეზური რუკა

I. არსებული მდგომარეობის სინოფსისი

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი განთავსებულია რაჭა-ლეჩხუმის და ქვემო სვანეთის რეგიონის ცენტრალურ ნაწილში. ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან მას ესაზღვრება ონის მუნიციპალიტეტი, ჩრდილო-დასავლეთიდან ლენტეხის და ცაგერის მუნიციპალიტეტები, სამხრეთ-დასავლეთიდან წყალტუბოს მუნიციპალიტეტი (იმერეთის რეგიონი), სამხრეთიდან – ტყიბულის მუნიციპალიტეტი (იმერეთის რეგიონი), ხოლო სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან ჭიათურის და საჩხერის მუნიციპალიტეტები (იმერეთის რეგიონი). დოკუმენტაციის დამუშავების პროცესში გამოვლინდა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის საზღვრის 3 ვარიანტი მცირედი სხვაობით ფართობში:

1. გეოგრაფიკის საკვლევი ტერიტორიის საზღვარი - 1146,1 კმ²;
2. ადმინისტრაციული საზღვარი (წყარო: იუსტიციის სამინისტროს, საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს, გეოდეზიისა და გეოინფორმაციის დეპარტამენტი) – 1146,9 კმ²;
3. სარეგისტრაციო საზღვარი (წყარო: იუსტიციის სამინისტროს, საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს, გეოდეზიისა და გეოინფორმაციის დეპარტამენტი) – 1124,6 კმ².

მოცემული დროისთვის ამბროლაურის მუნიციპალიტეტს არ გააჩნია დამტკიცებული საზღვარი. საზღვრის პროექტის შემუშავება მოითხოვს დამატებით კვლევებს, საჭიროა დამუშავდეს ცალკე პროექტის სახით და დამტკიცდეს კანონმდებლობის შესაბამისად.

საშუალო სიმაღლე ზღვის დონიდან 720 მ. მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრია ქ. ამბროლაური. მანძილი მუნიციპალიტეტის ცენტრიდან რუსეთის ფედერაციის სახელმწიფო საზღვრამდე 79 კმ-ია, თურქეთის სახელმწიფო საზღვრამდე - 230 კმ, უახლოეს სარკინიგზო სადგურამდე (ქ. ტყიბული) - 39 კმ, უახლოეს სარკინიგზო კვანძამდე (ქ. ქუთაისი) – 72 კმ, უახლოეს პორტამდე (ქ. ფოთი) - 170 კმ, ქ. თბილისამდე - 280 კმ.

მსოფლიო ბანკის 2014 წლის შეფასებით, გეოგრაფიული ფაქტორების მიხედვით საქრთველოს მუნიციპალიტეტების იერარქიაში ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი განლაგების მოხერხებულობის თვალსაზრისით ხუთი იერარქიული კატეგორიიდან, მეოთხე ჯგუფშია მოხვედრილი და 41-ე ადგილს იკავებს. ეს ძირითადად განპირობებულია მისი მისაწდომობის სირთულის გამო. ასეთი ვითარება ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სასიკეთოდ შეიცვლება მიმდინარე მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელების შედეგად.

ცხრილი 1. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში მიმდინარე ინფრასტრუქტურული პროექტები (წყარო: მუნიციპალური განვითარების ფონდი)

მუნიციპალიტეტი	პროექტი	ღირებულება	დაწყება	დასრულება	დონორი	სტატუსი
ქ. ამბროლაური	ქ. ამბროლაურში კანალიზაციის გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა	1,969,637.00 (სავარაუდო ღირებულება)	/2018	/2020	WB	დაგეგმილი. პროექტით გათვალისწინებულია: ქ. ამბროლაურის კანალიზაციის 525 მ3 გამწმენდი ნაგებობის მშენებლობა, მდინარე რიონზე ორ ადგილას საკანალიზაციო აკვედუკის მოწყობა, არსებული ქსელის შეკრება და გამწმენდამდე მიყვანა.
ქ. ამბროლაური	ქ. ამბროლაურში კანალიზაციის ქსელის მოწყობა	2,537,640.00 (სავარაუდო ღირებულება)	/2018	/2020	WB	დაგეგმილი. პროექტით გათვალისწინებულია: ქ. ამბროლაურის წყალარინების გამანაწილებელი ახალი ქსელის მოწყობა, საკანალიზაციო ჩამქრობი და კვანძური ანაკრები რკინა-ბეტონის ჭეხის მოწყობა, ასფალტობეტონის გზის აღდგენა.
ამბროლაური	ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფელ ნიკორწმინდაში მდებარე კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის „ტაძარი ნიკორწმინდას“ მიმდებარე ინფრასტრუქტურის, მათ შორის აღნიშნულ ძეგლამდე მისასვლელი საავტომობილო გზის რეაბილიტაცია	2,350,000.00 (სავარაუდო ღირებულება)	/2017	/2018	GOG	დაგეგმილი. პროექტით გათვალისწინებულია: ცენტრალური მოედნის და ტაძრის მიმდებარე ტერიტორიაზე (დაახლოებით) 750 მეტრი სიგრძის ღობის რეაბილიტაცია და ჭიშკრების მოწყობა; საგზაო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება; სოფლის ცენტრში არსებული შენობების ფასადების რეაბილიტაცია; სოფლის ცენტრიდან ტაძრისკენ მიმავალ გზაზე მცირე სკვერის მოწყობა და სუვენირების მაღაზიის მშენებლობა; სოფლის ცენტრალურ მოედანზე და ტაძრის მიმდებარედ, არსებული სუვენირებისა და სასურსათო მაღაზიების ფასადების რეკონსტრუქცია; ცენტრალური მოედნის მიმდებარედ 15-20 ავტომობილისთვის პარკინგის მშენებლობა.

მიწათდაფარულობა

მიწათდაფარულობის კუთხით ამბროლაურში გამოვლინდა შემდეგი ელემენტები:

ცხრილი 2. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მიწათდაფარულობა

მიწათდაფარულობა	ფართობი (კვ.კმ)
ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა	6.6
ადმინისტრაცია	0.0
ბუჩქნარი	24.3
ჩამონაშალი	4.5
დაუდგენელი	0.5
დაჭაობებული	0.0
განაშენიანებული ნაკვეთი	22.6
ჯანდაცვა	0.0
კლდე	15.4
კუნძული	1.3
მდელო	35.1
მდელო ბუჩქნარით	23.3
მდელო ქვით	13.6
მდინარე	6.6
მოედანი	0.0
მრავალწლიანი ნარგავი	0.5
მყინვარი	2.3
ნაკვეთი	37.2
რიყე	1.8
საგანმანათლებლო	0.0
საკულტო	0.0
სამრეწველო	0.4
შაორის წყალსაცავი	11.6
სასაფლაო	0.4
სათიბი	0.4
საზოგადოებრივი	0.4
სადოვარი	122.8
შიდა სახელმწიფოებრივი გზა	0.9
სპორტული მოედანი	0.0
ტბა	0.1
ტყე	813.0
ხიდი	0.0
ხრამი	0.4
ყოფილი ფერმა	0.1
სულ	1146.11

ისტორიულად მთის რაჭა უძველესი დროიდან დასახლებული ტერიტორია ყოფილა. ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარე რაჭა - რომლის ტერიტორიას განეკუთვნება ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი, ადრეულ ფეოდალურ ხანაში ლეჩხუმთან ერთად VII საუკუნის წყაროებში დამოწმებულ ისტორიულ მხარეს, თავკერს განეკუთვნებოდა,

რომელიც ეგრისის სამეფოში შედიოდა; შემდგომში რაჭა თავკერს გამოეყო და სახელწოდება თავკერი შემორჩა მხოლოდ ლეჩხუმს. X საუკუნის ბოლოს შეიქმნა რაჭის საერისთავო, რომლის პირველი ერისთავი რატი ბაღვაში იყო. მისი შვილის, კახაბერის ძის სახელიდან მოდის რაჭის ერისთავების - კახაბერისძეთა გვარ-სახელი. რაჭის საერისთავო ერთიან საქართველოს სამეფოში მნიშვნელოვან ერთეულს წარმოადგენდა. მისი ერისთავები დიდ როლს თამაშობდნენ ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. X–XIII საუკუნეებში რაჭის ერისთავები მეფის მოხელეებს წარმოადგენდნენ, მათ ევალებოდათ საერისთავოში სამეფო გადასახადების აკრეფა, ლაშქრის გამოყვანა და წინამძღოლობა.

წერილობით წყაროებში ამბროლაური XVII საუკუნიდან იხსენიება. იგი იმერეთის მეფეთა ერთ-ერთი რეზიდენცია იყო. აქ იდგა სამეფო სასახლე, რომლის კომპლექსიდან ეკლესიის და კოშკის ნანგრევებია შემორჩენილი. 1789 წელს იმერეთში გამეფდა სოლომონ II, რომელმაც საბოლოოდ გააუქმა რაჭის საერისთავო. რუსეთის იმპერიის ბატონობის პერიოდში რაჭა მაზრას წარმოადგენდა და 1917 წლამდე ქუთაისის გუბერნიის შემადგენელობაში შედიოდა.

ზოგადგეოლოგიური მონაცემების თანახმად, გეოტექტონიკური დარაიონება რაჭის ტერიტორიაზე გამოხატულია კავკასიონის მთავარი ქედის (ანტიკლინორიუმი) ზონის ცენტრალური აზეგების (კრისტალური გული) ქვეზონის და კავკასიონის სამხრული ფერდის ნაოჭა სისტემის გაგრა-ჯავის ზონის გარკვეული ნაწილი. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გეოლოგიური სტრუქტურა ასახულია რუკაზე 30. დეტალური ინფორმაცია მოცემულია ელ. დანართებში. (ანგარიში - „ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის გეოდინამიკური საფრთხეები და საინჟინრო გეოლოგიური პირობები“ შესრულებულია დამოუკიდებელი ექსპერტის მიერ, ხოლო „ამბროლაურის სტიქიური გეოლოგიური პროცესები“ და რუკები მოწოდებულია გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ.)

ტექტონიკური ლაბილობის ხარისხის მიხედვით, საქართველოს ტერიტორია ნაწილდება ხუთ მსხვილ გეოტექტონიკურ ელემენტად. რაჭის რეგიონი მთლიანად მოქცეულია დიდი კავკასიონის სამხრეთ ფერდობის ნაოჭა სისტემის მესტია-თიანეთის გაგრა-ჯავის II ზონაში. საქართველოს სეისმური დარაიონების სქემის მიხედვით, საპროექტო არეალი მდებარეობს 9 ბალიან ზონაში.

სეისმური მონაცემების მიხედვით რაჭის რეგიონი განსაკუთრებული სეისმური აქტივობით გამოირჩევა რაც მისი ტექტონიკური აგებულებით არის გამოწვეული. ამ მხრივ აღსანიშნავია 1991 წლის რაჭის მიწისძვრის ეპიცენტრული ზონა. ეს მიწისძვრა ყველაზე მასშტაბური მოვლენა იყო საქართველოს ტერიტორიაზე, რომლის მაგნიტუდა $M=7$; ხოლო ინტენსივობა ეპიცენტრში 9 ბალი იყო. მიწისძვრის ეპიცენტრი რაჭასა და იმერეთის მაღალმთიან სოფლებში მდებარეობდა. დაილუპადაახლოებით 200 ადამიანი, ხოლო 60,000 დარჩა უსახლკაროდ. მიწისძვრით გამოწვეულმა ნგრევამ

ათასობით კვადრატული კილომეტრი მოიცვა. რაჭის მიწისძვრა გაგრა-ჯავის აქტიურ რღვევას უკავშირდება. მიწისძვრის ეპიცენტრული არე დღემდე სეისმურად აქტიურია.

კლიმატური ზონირების მიხედვით, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის კლიმატი გარდამავალია ზომიერსა და ნოტიო სუბტროპიკულს შორის. დაბალმთიანეთში ზომიერად ცივ ზამთრიანი და შედარებით ცხელ ზაფხულიანი ჰავის ტიპია გაბატონებული, მაღალმთიანი ზონისათვის კი უხვთოვლიანი მთის ნოტიო ჰავაა დამახასიათებელი. ჰაერის საშუალო წლიური ტემპერატურაა $9 - 10^{\circ}\text{C}$ (დაბალ ზონაში), ზოგან კი $-4 - 5^{\circ}\text{C}$ (მთიანეთში). მუნიციპალიტეტის დაბალ ნაწილში იანვრის საშუალო ტემპერატურაა $-1,5 - 4^{\circ}\text{C}$ – ია, ივლისისა კი $18 - 24^{\circ}\text{C}$ ფარგლებში მერყეობს. ატმოსფერული ნალექების წლიური რაოდენობა $1000 - 1500$ მმ-ია. მთებში ეს პარამეტრი $1600 - 1800$ მმ-ს აღწევს. გაბატონებულია დასავლეთის მიმართულების ქარი, ქარის საშუალო სიჩქარე წელიწადში $10 - 15$ კმ/სთ.

ბუნებრივი საფრთხეები წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის მნიშვნელოვან გამოწვევას და მათ შორის გამოირჩევა: მეწყრები, ღვარცოფები, ეროზიული პროცესები, წყალდიდობები, წყალმოვარდნები,

მუნიციპალიტეტის რელიეფი ძლიერ დანაწევრებულია მდ. რიონის და მისი შენაკადების მიერ, რაც ქმნის პირობებს ღვარცოფების და მეწყრული სხეულების ჩასახვა-ჩამოყალიბებისთვის. მუნიციპალიტეტი გეოლოგიური საშიშროებისა და კლიმატის ცვლილებების თვალსაზრისით, ერთ-ერთ ურთულეს მოწყვლად სივრცეს წარმოადგენს და ხასიათდება მეწყრებით, ღვარცოფებით და ეროზიული პროცესებით, წყალდიდობებითა და გრუნტის წყლების შეტბორვებით. პერიოდულად ახასიათებს მაღალი სეისმური ფონის წარმოქმნა. პროცესების გააქტიურებას, ექსტრემალურ გეოლოგიურ და მორფოლოგიურ პირობებთან ერთად, განაპირობებს კლიმატის ცვლილების, გლობალური დათბობის ზეგავლენა. საგრძნობლადაა გააქტიურებული სტიქიური მოვლენები, ამას ემატება ანტროპოგენული ფაქტორიც – რიონის აუზის მდინარეებზე მარეგულირებელი კაშხლებისა და წყალსაცავების მშენებლობა, რამაც გამოიწვია მყარი ნატანის შემცირება. სტიქიური მოვლენების (წყალმოვარდნა, მეწყერი და ღვარცოფი) სიხშირისა და ინტენსივობის ზრდამ გააძლიერა მიწის ეროზია, სასოფლო-სამეურნეო და სავარგულების ინფრასტრუქტურის დაზიანება და განაპირობა მოსახლეობის მიგრაცია. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის თითქმის ყველა დასახლება მოქცეულია მეტ-ნაკლები საშიშროების სტიქიური პროცესების არეალში. (იხ. რუკა 30).

წყლის რესურსები ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მნიშვნელოვან სიმდიდრეს წარმოადგენს. მუნიციპალიტეტის ძირითადი არტერიაა მდინარე რიონი. მისი

შენაკადებია ბარულა, კრიხულა, ზნაკურა, შარეულა, ლუხუნის წყალი, რიცეულა და ასკისწყალი. წყლის რესურსებიდან ასევე აღსანიშნავია შაორის წყალსაცავი. მუნიციპალიტეტში რამდენიმე მცირე და მოზრდილი ტბაა, რომელთაგან მნახველთა ყურადღებას იპყრობს ჭელიაღელის და ნამანევის ტბები.

ლანდშაფტისა და ნიადაგების მრავალფეროვნება ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია შემდეგი სახეობებით:

- მთის ხეობები ჭალის ტყეებით, ალუვიური და ნეშომპალა-კარბონატული ნიადაგებით;
- ქვაბული კოლხური მცენარეულობით და ნეშომპალა-კარბონატული ნიადაგებით;
- დაბალი მთები წიფლნარ-წაბლნარითა და ტყის ყომრალი ნიადაგებით;
- კარსტული დაბალმთიანეთი, რცხილნარ-მუხნარითა და ნეშომპალა კარბონატული ნიადაგებით;
- საშუალო მთები, წიფლის ტყეებით და ტყის ყომრალი ნიადაგებით;
- საშუალო მთები, წიფლნარი-მუქწიწვიანი ტყეებითა და ნეშომპალა-კარბონატული ნიადაგებით;
- სუბალპური ტყეები და მდელოები, მთა მდელოს კარბონატული ნიადაგებით (კარსტული ლანდშაფტი) და ალპური მდელოს მცირე, ფრაგმენტები მთა მდელოს ნიადაგით.

დასახლებებს ირგვლივ ჩამოყალიბებულია კულტურული (ანთროპოგენული) ლანდშაფტები.

მცენარეული საფარის მნიშვნელოვან ნაირსახეობას განაპირობებს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მდებარეობა შავი ზღვის სუბტროპიკულ ნოტიო ჰავის ოლქში. რომლისთვისაც დამახასიათებელია მეტად დასერილი მთაგორიანი რელიეფი, კლიმატური და ნიადაგური პირობების ნაირგვარობა, რომელიც იცვლება მთის ვერტიკალურ ზონებთან ერთად (600 მ-3000 მ-მდე). აქ თავმოყრილია მთელ კავკასიონზე გავრცელებული ყველა წიწვიანი სახეობის მცენარე, როგორიცაა ნაძვი, სოჭი, ფიჭვი, უთხოვარი, ღვია. ტყის სახეობათა თავისებური ვერტიკალური გავრცელება ქმნის ტყის მცენარეულობათა სიჭრელეს.

რაჭის მთელი ტერიტორია მიეკუთვნება კოლხეთის ბოტანიკურ-გეოგრაფიულ პროვინციას, სადაც მკვეთრადაა გამოხატული მცენარეული საფარის კოლხური ტიპი. აქ ვხვდებით როგორც კოლხეთის მესამეულ რელიქტებსა და ენდემებს (შქერი, წყავი, ჯონჯოლი, ხურმა, ბზა და სხვ.), ასევე აღმოსავლეთ საქართველოს სამხრეთი კალთის მშრალი კონტინენტური ჰავის მცენარეულობას: მუხა, ჯაგრცხილა, კუნელი, შინდი, ფიჭვი, ზღმარტლი, ღვია და სხვ.

მცენარეთა მრავალფეროვნებას აგრეთვე განაპირობებს ზ. დ–დან სიმაღლეთა დიდი ამპლიტუდა (600–დან 3000 მ–მდე) და მცენარეთა გავრცელების ვერტიკალური ზონალობა. აქ წარმოდგენილია დასავლეთ კავკასიონისათვის დამახასიათებელი მთელი სიმაღლეები სპექტრი:

- მთის წინეთისა და ქვედა მთის ტყის (კოლხური) მცენარეულობა;
- საშუალო მთის ტყე, წიფლნარ–მუხნარის სიჭარბით;
- საშუალო მთის წიფლნარ–მუქწიწვიანი ტყე;
- ზედა მთის ტყე (წიფლნარ–ნეკერჩხლიანი);
- მაღალი მთის სუბალპური მდელო;
- მაღალი მთის ალპური მდელო;
- სუბნივალური ზონა;
- ნივალური ზონა.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი გამორჩეულია მდიდარი ტყის რესურსებით. ტყით დაფარულია მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დაახლოებით 65,2%. ტყის შემქმნელ ძირითად მერქნიან სახეობებს შორის, მაგარ მერქნიანი ფოთლოვნებიდან ჭარბობს აღმოსავლური წიფელი - 48,5 %, მნიშვნელოვანი ფართობი უკავია მუხნარებს - 10,8%, რცხილა - 6,6 %, თხმელა - 3,2 %, წაბლი - 3,8 %, წიწვოვნებს -17,4 %, ხოლო დანარჩენ სხვას - 9.7%. აღსანიშნავია ე.წ. ხელუხლებელი ტყეები, რომლებიც შენარჩუნებულია პირვანდელი სახით და გამოირჩევა ბიომრავალფეროვნებით.

რაჭის რეგიონის ტყეების 625 ჰა. მწვანე ზონის ტყეების კატეგორიას განეკუთვნება, ხოლო 59405 ჰა. ნიადაგდაცვით წყალმარეგულირებელ კატეგორიას, აქვს წყალმარეგულირებელი, ეროზიის საწინააღმდეგო, ზვავშემადფერხებელი და აგრეთვე რეკრეაციული მნიშვნელობა. ტყიანობის მაჩვენებელი მაღალია - 65,3%, საშუალო სიხშირე - 0,67. ტყეებში გავრცელებულია საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი მცენარეები: უთხოვარი, ჩვეულებრივი წაბლი, ქართული თხილი, იმერული და მაღალმთის მუხა, მაღალმთის ნეკერჩხალი და სხვა.

ცხოველთა სამყარო მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია იმ მუძუმწოვართა სახეობებით, რომელშიც ერთიანდება კოლხეთის დაბლობის, აჭარა-იმერეთის ქედის დასავლეთი ფერდობებისა და დასავლეთ კავკასიონის მაღალმთის ფაუნა. აღსანიშნავია ჯიხვი, რომელიც კავკასიონის ენდემია, არჩვი, შველი, ბევრია მგელი, ტურა, მელა, კვერნა, გარეული კატა, კავკასიური ციყვი, კურდღელი.

რეგიონი მდიდარია ფრინველებით; აქ 50-მდე სახეობის ფრინველია აღრიცხული. ფართოდაა გავრცელებული ქორი, მიმინო, ძერა, შევარდენი. ალპური მდელოების ბინადარია ორბი, მთის არწივი. ამავე ზონაში მრავლადაა ფასკუნჯი. მაღალ მთებში

ბინადრობს კავკასიური შურთხი და როჭო. მრავლადაა ბუ, კოდალა, ჩხიკვი, ყვავი და სხვა.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე 10 სახეობაზე მეტი რეპტილია და ამფიბია ბინადრობს. გვხვდება გომბეშო, ვასაკა, ჭაობის ბაყაყი, ტყის ბაყაყი, ანკარა, ბოხმეჭა, კლდისა და დერიუგინის ხვლიკები.

სასარგებლო წიაღისეული ძირითადად წარმოდგენილია იშვიათი წიაღისეულით, როგორცაა ფერადი ლითონები და არა ლითონური წიაღისეული ქანები. მუნიციპალიტეტში მოიპოვება ქვიშა-ხრეში, კირქვა, ქვანახშირი, თაბაშირი, მანგანუმი, დარიშხანი და ა.შ.

ცხრილი 3. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არსებული სასარგებლო წიაღისეული

დასახელება	განლაგება	რაოდენობა (ათასი ტონა)
რკინა	შაორი (სიდერნიტი 218)	72 000
მანგანუმი	ბაჯი, ზედაშავრა	2 180
კირქვები	ხოტევი, ზნაკვა	7 251
მაგნური ქანები (ბაზალტი)	ზედაშავრა	107
ქვა-ღორღი	ჟოშხა, ნაქერალა	440.2
საკირექვები	ცახი	400
სააგურეთიხები	ჭრებალო	560
თაბაშირი	ჭრებალო, მუხლი, წესი	9 981.6
დარიშხანი	ურავი	223
სტიბიუმი	ქაჯიანი, ჩადუანი	6,6

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე არის **მინერალური წყლების გამოვლინებები**, ესენია: მეთხმერი, ჯორისწყალი, ზედაჯვარუკა, ნაჯიხურევი, ურავი, ლიხეთი, ჭრებალო, წესიგორა, ხიდიკარი, ბუგეული და სხვა. მათი მინერალიზაციის ხარისხი განსხვავდება, სიღრმესთან ერთად იცვლება მინერალიზაცია, ჰიდროკარბონატული შედგენილობა - სულფატურით, ხოლო შემდეგ ქლორიდულით.

ბუნებრივი გარემოს დაცვის მთავარ პრობლემას წარმოადგენს მუნიციპალური, სამშენებლო და სამრეწველო ნარჩენების მართვა, ნაპირსამაგრი და ღვარცოფული მოვლენების პრევენცია, წყლის, ჰაერის და ნიადაგის მონიტორინგი, ხე-ტყის მასივების აღდგენა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია მცირე მდინარეების დაბინძურება მყარი ნარჩენებითა და ჩამონადენი წყლებით. დასახლებებში უნებართვო ნაგავსაყრელების დიდი ნაწილი განლაგებულია მდინარეების ნაპირებზე და ხევებში, რის გამოც ატმოსფერული ნალექის და წყალდიდობის დროს ნარჩენები მდინარეებში ჩაირეცხება.

სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფ. ურავის და ლენტეხის მუნიციპალიტეტის სოფ. ცანას დარიშხანის საბადოს გადამუშავების შედეგად მიღებული და ამჟამად მიტოვებული ნარჩენები. 2018 წელს განხორციელდება ამ საბადოს საკონსერვაციო მეორე რიგის სამუშაოები.

მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ფუნქციონირებს მხოლოდ 1 მოწესრიგებული ნაგავსაყრელი, რომელიც 2014 წელს გაიხსნა. ნაგავსაყრელზე ნარჩენები შედის ყოველგვარი დახარისხების გარეშე; არ ხორციელდება ნარჩენების დახარისხებული შეგროვება და ორგანული ნარჩენების კომპოსტირება. აღნიშნული ნაგავსაყრელი „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიას“ საკუთრებაში 2013 წელს გადაეცა. იმ დროისთვის პოლიგონზე რთული ვითარება იყო. წლების მანძილზე მოუწესრიგებელი, დაგროვებული ნარჩენები და გაუმართავი ინფრასტრუქტურა გარემოსა და ადამიანებს ერთნაირად უქმნიდა საფრთხეს.

დღეისთვის ნაგავსაყრელზე ტერიტორია შემოღობილია, დადგმულია სადარაჯო ჯიხური, დამონტაჟებულია სახანძრო სტენდი, დამონტაჟდა ნაგავსაყრელის მაჩვენებელი რენდერი და ამკრძალავი ნიშანი; განხორციელდა ნაგავსაყრელის ელექტროფიცირება; მოეწყო მანქანა-მექანიზმების ფარდული; მდინარე რიონის ნაპირდაცვისთვის გაკეთდა გაბიონები; პოლიგონზე განთავსდა, თიხოვანი გრუნტის მარაგი, რომლითაც შემდგომში შეტანილი ნარჩენები გადაიფარება; ამასთან, მუდმივად, პერმანენტულ რეჟიმში, შრომობრივად იფარება გადანაყრები და, ვიბროსატკეპნის მეშვეობით, მკვრივდება საიზოლაციო ფენა.

1995 წელს დაარსდა ცენტრალური კავკასიონის დაცული ტერიტორიების გეგმარებითი რეგიონი. საკონსერვაციო დაგეგმარების ეგიდით დამუშავდა სახელმძღვანელო დოკუმენტი, სადაც გარემოს აღწერის და შეფასების საფუძველზე შეირჩა საკონსერვაციო ღირებულების ტერიტორიები და მათთვის განისაზღვრა დაცული ტერიტორიების კატეგორიები. დაცული ტერიტორიები, 2006 წელს კორექტირებული ვერსიის თანახმად, ტერიტორიები დაყოფილ იქნა ორ ჯგუფად: (1)რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის (ლენტეხი, ცაგერი, ამბროლაური და ონის მუნიციპალიტეტები) და (2) ზემო სვანეთის (მესტიის მუნიციპალიტეტი) დაცულ ტერიტორიებად; მომზადდა მენეჯმენტის გეგმები.

დღეს გარემოს დაცვის სამინისტრო და დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდთან (WWF Caucasus) ერთად ახორციელებს პროექტს სახელწოდებით „რაჭის დაცული ტერიტორიები“.

„ზურმუხტის ქსელი“ - სპეციალური კონსერვაციული მნიშვნელობის მქონე ტერიტორიების ქსელი, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ფარგლებში, 2016 წლის

განახლებული ნუსხით წარდგენილია 3 კანდიდატი საიტით: რაჭა 1, რაჭა 3 და რაჭა 4 (<http://wab.discomap.eea.europa.eu/webappbuilder/apps/28/>) (იხ. რუკა 3). „ზურმუხტის ქსელი“ არ არის დაცული ტერიტორია და არ ზღუდავს არანაირ ქმედებას გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც საქმიანობას შეუძლია დააზარალოს ბერნის კონვენციით დაცული სახეობაან ჰაბიტატი და უნდა მოხდეს სახარბიელო კონსერვაციული სტატუსის შენარჩუნება.

დემოგრაფიული მდგომარეობა საქართველოს უმეტესიმაღალმთიანი რეგიონების მსგავსად მუნიციპალიტეტის მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს. 2014 წლის საყოველთაო აღწერის მიხედვით, მუნიციპალიტეტში მუდმივად მცხოვრები მოსახლეობის რიცხოვნება შეადგენდა 9139 სულს (ქ. ამბროლაურის გამოკლებით, რომლის მოსახლეობა შეადგენდა 2047 სულს), შრომისუნარიანი მოსახლეობა შეადგენდა მთლიანი მოსახლეობის 64.5 % (5.898 ადამიანი). 0–დან 6 წლამდე ასაკის ბავშვების რაოდენობა იყო 241, 6–დან 18 წლამდე იყო 560 მოსწავლე; პენსიონერების რიცხვმა 3.646 შეადგინა. 2016 წლის მონაცემებით, მუნიციპალიტეტში ცხოვრობს 8.9 ათასი ადამიანი. მოსახლეობის სიმჭიდროვეა 8.9 კაცი/კმ^2 –ზე, რაც ქვეყნის საშუალო მაჩვენებელს (67 კაცი/კმ^2) მნიშვნელოვნად ჩამორჩება. არაოფიციალური მონაცემებით, მუდმივი და დროებით მოსახლეობა 2013 წელს შეადგენდა 14.030-ს; დაიბადა - 75, გარდაიცვალა - 267. 2014 წელს, მუნიციპალიტეტის გაყოფამდე, მუნიციპალიტეტში ცხოვრობდა 13.770 ადამიანი, გაყოფის შემდეგ მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა შემცირდა 2 320 ადამიანით და შეადგინა 11.450 ადამიანი.

მოსახლეობის შემცირება ხდება როგორც ბუნებრივი კლებით, ისე ახალგაზრდების გარემიგრაციის შედეგად, რასაც რამდენიმე მიზეზი განაპირობებს:

- ა) მძიმე და დაბალშემოსავლიანი ტრადიციული ხელით შრომა;
- ბ) სამუშაო ადგილების უკმარისობა და დასაქმებულთა დაბალი ანაზღაურება;
- გ) საყოფაცხოვრებო პირობების სიმძიმე;
- დ) სოციალური და კულტურული მომსახურეობის დაბალი დონე;
- ე) მცირე საწარმოების არქონა, ინვესტიციის მოზიდვის ნაკლებობა.

ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობა მუნიციპალიტეტის უმნიშვნელოვანეს ღირებულებას წარმოადგენს. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მდებარეობს ბუნების, არქიტექტურისა და კულტურის მრავალი ძეგლი, მათ შორის ბარაკონის ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია, ხოტევისციხე, მინდა-ციხე, ბუგეულის ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია, ზემო კრიხის მთავარანგელოზის ეკლესია, ჭელიშის მონასტერი, კვარაცხე. უმნიშვნელოვანესი ძეგლია ნიკორწმინდის მონასტერი, რომელიც 2007 წლიდან შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის წინასწარ სიაში (წინასწარული ნუსხა). *უძრავი ძეგლების და ობიექტების სია იხ. დანართი - 1.*

ქართულ სახვით ხელოვნებაში ადრიდანვე (ჯერ კიდევ მე-9-11 საუკუნეებში) ჩნდება რამდენიმე, ერთმანეთისაგან გამორჩეული მხატვრული სკოლა - ტაო-კლარჯეთის, კახეთის, სვანეთისა და რაჭის. სხვა მრავალ თავისებურებასთან ერთად, რაჭის სატაძრო ხუროთმოძღვრება განსაკუთრებული გამომსახველობითა და ორნამენტულ სახეთა მრავალფეროვნებით გამორჩეული საფასადო რელიეფებით ხასიათდება.

აღსანიშნავია, რომ საეკლესიო ნაგებობებში დაცულ კედლის მხატვრობაში მკაფიოდ იკითხება იკონოგრაფიული პროგრამა და ვლინდება შესრულების მაღალი ტექნოლოგია, რის გამოც მას საკუთარი ნიშა აქვს ქართული შუა საუკუნეების მონუმენტური მხატვრობის განვითარების ისტორიაში.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის კულტურული მემკვიდრეობა მრავალფეროვნებით გამოირჩევა; აქ გვხვდება, როგორც სატაძრო ხუროთმოძღვრების, ისე საერო-სათავდაცვო არქიტექტურისა თუ საინჟინრო ნაგებობების მნიშვნელოვანი და ქართული კულტურისათვის გამორჩეული ნიმუშები. მათ შორისაა ბარაკონის ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია, ბუგეულის ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია, ზემო კრიხის მთავარანგელოზის ეკლესია, ჭელიშის მონასტერი, ხოტევის ციხე, მინდა-ციხე, კვარაცხე. უმნიშვნელოვანესი ძეგლია ნიკორწმინდის მონასტერი, რომელიც 2007 წლის 24 ოქტომბრიდან შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის წინასწარულ ნუსხაში.

რაჭული ოდა-სახლები

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის კულტურული მემკვიდრეობის რეპერტუარში გამორჩეული ადგილი უჭირავს ურბანულ მემკვიდრეობას, კერძოდ ხის ოდა-სახლებს, რომელიც ისტორიულად ჩამოყალიბებული საცხოვრისის - კოლხური ოდა-სახლის რაჭულ ინვარიანტს წარმოადგენს. ტრადიციული მასალით შესრულებული საერო ხუროთმოძღვრების ნიმუშები წარმოაჩენს მშენებლობის დროინდელი მხატვრული აზროვნების, სოციალური თუ ეკონომიკური ვითარების უტყუარ სურათს.

კოლხური ოდეები მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრიდან ვრცელდება დასავლეთ საქართველოში: რაჭაში, სამეგრელოში, გურიაში, იმერეთში და ნაწილობრივ აჭარაშიც. ხის სახლებმა, ხეზე კვეთილი ჩუქურთმიანი ღია აივნებითა და გამწვანებული ეზოებით, თითოეული კუთხისთვის დამახასიათებელი განსხვავებული ხასიათი და საერთო კულტურა შემოინახეს.

დასავლეთ საქართველოში, მეტწილად მთიან რეგიონებში (რაჭა, აჭარა, გურია, იმერეთი) გავრცელებულია ხის საცხოვრებელი სახლის სახეობა ე.წ. „პალატიანი ოდა“ (ტერმინი განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობს ხალხში, ნაკლებად გამოიყენება სამეცნიერო ლიტერატურაში, სადაც მთის ხის სახლებს ერთიანობაში „კოლხურ ოდეებს“ უწოდებენ). ეთნოგრაფიულ ყოფაში პალატი აღნიშნავს ოდას, სახლის პირველ სართულს, რომელიც ამოშენებულია ქვის კედლებით. ოდა-სახლის პალატი განკუთვნილია სხვადასხვა სახის საოჯახო და სამურნეო საქმიანობისთვის. ამგვარი ოდეები გავრცელებულია რაჭაში.

კოლხური ოდები რაჭაში დიდი აივნებითაა გამორჩეული. რაჭველები აივანზე დიდ დროს ატარებდნენ, ის თითოეული ოჯახისთვის თავშეყრის განსაკუთრებული ადგილი იყო, შესაბამისად, ყოველდღიური ყოფის განუყოფელი ნაწილი. ამიტომაც გამორჩეული ყურადღება ექცეოდა ხეზე სამუშაოებს, რამაც დროთა განმავლობაში ხითხურობის ოსტატობით განთქმული სკოლა ჩამოაყალიბა რაჭაში (თუმცა თანდათან ხელნაკეთი ჩუქურთმები ხის ხერხით დამზადებულმა ორნამენტებმა შეცვალა. დღესდღეობით ხეზე კვეთის ტრადიცია, პრაქტიკულად, დაკარგულია). მე-19 საუკუნისა და მე-20 საუკუნის დასაწყისის ხის ოდა-სახლების აივნები ხელით ნაკვეთი ჩუქურთმიანი „ფარდებით“, სვეტის თავებითა და მოაჯირებითაა შემკული. საკმარისად მრავალფეროვანია ორნამენტთა რეპერტუარი, რომელშიც მეტწილად სოლარული სიმბოლიკა ჭარბობს: მზე, ბორჯღალი, ჯვრები, სხვადასხვა ფრინველისა თუ ცხოველის სტილიზებული გამოსახულება, სიმეტრიადაცული გეომეტრიული თუ ფლორისტული ორნამენტები და სხვ.

ილ. 6. ტარასი და იულია ჯაფარიძეების სახლი, ე.წ. „ჯაფარიძეების სასახლე“, სოფ. აზარი

ილ. 7. გაი ჭელიძის სახლი, სოფ. ჭელიაძელე

ილ. 8. ლეუაგების სახლი, სოფ. წკადისი

პალატიანი ოდა-სახლი

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში არსებული ხის ოდა-სახლების პრაქტიკულად აბსოლუტური უმრავლესობა დღესდღეობით საკმაოდ მძიმე ფიზიკურ მდგომარეობაშია. ამის სხვადასხვა მიზეზი არსებობს, მათ შორის, ნგებობათა ხანდაზმულობა, მოუვლელობა, არასწორი ჩარევა და ექსპლუატაცია, მიწისძვრა, არასახარბიელო კლიმატური პირობები, ხშირი ნალექები და სხვა. ადგილობრივი მოსახლეობა, ხშირად, ჯეროვნად ვერ აფასებს ამ უნიკალური მემკვიდრეობის ფასეულობასა და მნიშვნელობას ქვეყნისა და საკუთარი კუთხისათვის. საცხოვრებელი პირობებისა თუ სახლის ფიზიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით, მაცხოვრებლები, არც თუ ისე იშვიათად, თვითნებურად ცვლიან და ამახინჯებენ შენობის მხატვრულ-არქიტექტურულ სახეს. ამგვარი არასწორი ჩარევითა თუ ხანგრძლივი მოუვლელობით არაერთი სახლი განადგურდა, ბევრის მხატვრული ფასეულობა დაზარალდა თუ საერთოდ დაიკარგა. მიუხედავად ამისა, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფლებში ალაგ-ალაგ ჯერ კიდევ შემორჩენილია ხის ოდა-სახლების მნიშვნელოვანი, რიგ შემთხვევაში კი სრულიად უნიკალური ნიმუშები. ამ მხრივ, გამოირჩევა სოფლები ჭელიაღლე, აბარი, გოგოლათი, ლიხეთი და ქვიშარი, სადაც ხის სახლების სიმრავლესთან ერთად ფართო დროითი დიაპაზონის (მე-19 საუკუნის მეორე ნახევრიდან მე-20 საუკუნის 30-იანი წლების შუა ხანამდე) მომცველი ნიმუშები გვხვდება, რაც თავისთავად რაჭაში ოდა-სახლების მშენებლობის ტრადიციის უწყვეტობაზე მიუთითებს, ყოველ შემთხვევაში აჩვენებს, რომ ტრადიცია ქვეყნის გასაბჭოების შემდეგ, გარკვეული დროის განმავლობაში ჯერ კიდევ ცოცხალია.

განათლების სექტორი მუნიციპალიტეტში წარმოდგენილია 13 სკოლამდელი დაწესებულებით, მათ შორის 6 ახალი საბავშვო ბაღი, სადაც 166 აღსაზრდელია. ფუნქციონირებს 20 საჯარო სკოლა (9 ზოგადი განათლების და 11 საბავშვო). „საზაფხულო სკოლების“ პროგრამის „დავისვენოთ და ვისწავლოთ ერთად“ ფარგლებში საქართველოს რეგიონებში მდებარე მცირეკონტინგენტიანი საჯარო სკოლის მოსწავლეები მონაწილეობას იღებენ მოსწავლეთა საზაფხულო ბანაკებში. მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს ერთისახელმწიფო პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულება - სსიპ პროფესიული კოლეჯი „ერქვანი“. კოლეჯის მიმართულებებია: აგრარული მეცნიერება, ბიზნესის ადმინისტრირება, ხელოვნება, ინჟინერია.

კულტურული საქმიანობის მხრივ ქ. ამბროლაურში ფუნქციონირებს კულტურის სახლი, სადაც მოქმედებს სახალხო თეატრი, სამუსიკო და სამხატვრო სკოლები, ხელოვნებათმცოდნეობის მუზეუმი, ძეგლთა დაცვის სამსახური, ფოლკლორული ანსამბლები „საგალობელი“, „იავნანა“, „ბიჭუნები“, საესტრადო ანსამბლები „თეატრონი“ და „ებანი“, ვაჟთა და გოგონათა ქორეოგრაფიული ჯგუფები. მუნიციპალიტეტში ფუნქციონირებს 27 სასოფლო ბიბლიოთეკა - 73.533 ერთელიანი წიგნადი ფონდით, 6 სასოფლო კლუბი, მოწყობილი და რეაბილიტირებულია 15 სპორტული მოედანი, მათ შორის 10 ხელოვნურსაფარიანი.

ჯანმრთელობის დაცვის სისტემაში 2011 წლიდან ფუნქციონირებს შპს „მედიკალ პარკი საქართველოს“ ამბროლაურის მრავალპროფილური საავადმყოფო, 2014 წლიდან - შპს „რეგიონული ჯანდაცვის ცენტრი ამბროლაური“. იგი გათვლილია 25 საწოლზე. საავადმყოფოში მოსახლეობას ემსახურება 21 ექიმი და 48 მედპერსონალი. სოფლის ექიმის სახელმწიფო პროგრამა მთლიანად ფარავს მუნიციპალიტეტის ყველა ადმინისტრაციულ ერთეულს „პირველადი ჯანდაცვა სოფლად“ კომპონენტით სამედიცინო მომსახურების სერვისების მიმწოდებელია 19 ექიმი და 41 ექთანი. მუნიციპალიტეტის მოსახლეობას ემსახურება გადაუდებელი სამედიცინო მომსახურების 4 ბრიგადა. მოქმედებს მაღალმთიან დასახლებაში მუდმივად მცხოვრები სტატუსის მქონე პირთა სამედიცინო მომსახურების სოციალური პროგრამა, რომლის ფარგლებში, საჭიროების შემთხვევაში, მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან ფინანსდება გარკვეული სახის სამედიცინო მომსახურებები.

კავშირგაბმულობის სექტორში მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ვრცელდება ფიჭვური კავშირგაბმულობის (მაგთი, ჯეოსელი, ბილაინი) მობილური ქსელები, ასევე ფუნქციონირებს სატელეკომუნიკაციო კომპანია სილქნეტი. ძირითადად, ინტერნეტით მომსახურება ხორციელდება მობილური ქსელების (მოდემები) და სატელიტური თეფშების მეშვეობით, ასევე სილქნეტის საშუალებით, თუმცა, ინტერნეტქსელი მუნიციპალიტეტის მთელ ტერიტორიას არ მოიცავს. სატელევიზიო და რადიოგადაცემების მიღება უზრუნველყოფილია ტელეანტენებისა და სატელიტური თეფშების (მაგთისატი, გლობალ TV და სხვა) მეშვეობით. მუნიციპალიტეტში თვეში ერთხელ გამოდის გაზეთი „ამბროლაურის მოამბე“. მუნიციპალიტეტში, ისევე როგორც რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის მთელ რეგიონში, არ არის ადგილობრივი ტელევიზია.

ეკონომიკა მუნიციპალიტეტში დაბალ-ბიუჯეტური და მცირე შემოსავლიანია. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკის ძირითადი დარგებია: სოფლის მეურნეობა (მეცხოველეობა, მევენახეობა) და მრეწველობა (ენერგეტიკული, ხისგადამუშავება). მოქმედებს 6,1 მგვტ სიმძლავრის ჰიდროელექტროსადგური - რიცეულაჰესი; მდინარე ლუხუნზე მიმდინარეობს ჰიდრო-ელექტროსადგურების კასკადის მშენებლობა. შრომისუნარიანი მოსახლეობის თითქმის 85% (5.414 ადამიანი) თვითდასაქმებულია და სოფლის მეურნეობაშია დაკავებული.

სოფლის მეურნეობას მუნიციპალიტეტის ეკონომიკაში უმნიშვნელოვანესი ადგილი უჭირავს. ამ დარგში შრომისუნარიანი მოსახლეობის ნახევარზე მეტი - 4.200 ადამიანია დასაქმებული. სოფლის მეურნეობა არ არის სათანადოდ მოდერნიზებული და ძირითადად ნატურალური მეურნეობის ნიშნებს ატარებს; გამოწვეულია მევენახეობა ხვანჭკარას მიკროზონაში. მუნიციპალიტეტი მცირემიწიანია, რელიეფისა და სხვა ფაქტორების გამო იგი გამოირჩევა ფართობების ფრაგმენტაციით და

მცირეკონტურიანობით, რაც ძალზე ართულებს მეურნეობების გამსხვილებას. 2015 წლის მდგომარეობით, მუნიციპალიტეტში სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების საერთო ფართობი შეადგენს 16.581 ჰა-ს. მათ შორის სახნავია – 1.722 ჰა (10,4 %); მრავალწლიანი ნარგავები –1.568 ჰა(9,3 %), მ.შ ვენახი - 981 ჰა (5,9%); სათიბი 2.202 ჰა (13,3%); საძოვარი –10.949 ჰა (66,2 %); საკარმიდამო - 140 ჰა (0,84%).

სასოფლო-სამეურნეო წარმოების სტრატეგიული მიმართულება და წამყვანი დარგია **მევენახეობა**. განიხილება მევენახეობის ორი ზონა: მდინარე რიონის მარჯვენა და მარცხენა მხარე. მარჯვენა მხარე, ამომავალი მზის სხივების აქტიურ ზემოქმედების გამო, განათების მხრივ უკეთეს პირობებში იმყოფება. ამავე დროს, ნიადაგები მთის ჯიშების ნამტვრევების გამო ჩონჩხიანია, რის შედეგად ეს ქვერაიონი იძლევა ხარისხიან, ნახევრად ტკბილ წითელ ე.წ. „ყიფიანის ღვინოს“, ამ აგრარულ ზონაში გავრცელებულია მუჯურეთულის და ალექსანდროულის ჯიშის ვაზი, რომელთა კუპაჟის მეშვეობით იწარმოება დღეს მსოფლიოში სახელგანთქმული „ხვანჭკარის“ ღვინის უნიკალურ სახეობა. მარცხენა მხარე სითბოსა და განათების მხრივ გაცილებით არახელსაყრელ პირობებშია მოქცეული. ამ ქვერაიონში ვენახები გაშენებულია მძიმე ნიადაგებზე და იძლევა საშუალო ხარისხის თეთრ ღვინოებს.

ხეხილის ბაღების ძირითადი ფართობები მუნიციპალიტეტში განლაგებულია მაღალმთიან სოფლებში. ძირითადად გავრცელებულია ვაშლი. მცირე რაოდენობითაა: მსხალი, კომში, ქლიავი, ატამი, ბალი, ალუბალი, ტყემალი, შინდი. მუნიციპალიტეტში ერთწლიან კულტურებში ძირითადი ადგილი სიმინდს და ლობიოს უკავია. ფართოდ არის გავრცელებული მეფუტკრეობა.

მეცხოველეობა მუნიციპალიტეტის ერთ-ერთი წამყვანი დარგია და ის მოსახლეობის შემოსავლის მნიშვნელოვანი სეგმენტია. დარგი ძირითადად წარმოდგენილია მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვით და შესაბამისად ორიენტირებული რძისა და ხორცის წარმოებაზე. აქ დამზადებული ხორცი, რძე და რძის პროდუქტები არის ეკოლოგიურად სუფთა გემრიელი და ჯანსაღი. პერსპექტიულია სატბორე-საკალმახე მეურნეობების განვითარება.

განვითარებულ ქვეყნებში მეცხოველეობაში აქტიურად გამოიყენება ელექტრო ღობურები და ბევრ ფერმერს მისი დახმარების გარეშე საძოვრებისა და პირუტყვის მოვლა ვერც წარმოუდგენია. საქართველოში უფრო დამკვიდრდა ამ მოწყობილობის მეორე დასახელება - ელექტრომწყემსი, რაც არაა სწორი. მოწყობილობა გადასატანია, ფართოდ გამოიყენება და 150-200 ლარი ღირს. იგი წარმოადგენს მავთულის ღობეს, რომელშიც სუსტი ძაბვა გადის, გამოყოფს სიცოცხლისთვის უსაფრთხო იმპულსურ დენს და ცხოველს არ აძლევს საშუალებას, რომ ტერიტორია დატოვოს. ამ სისტემის უპირატესობა ის არის, რომ მინდვრების ქაოსური გადამოვება არ მოხდება, ასევე გვერდით მდებარე ბაღ-ვენახები დაცული იქნება პირუტყვის გადაჯეგვისგან. ერთი სიტყვით, შესაძლებელია საძოვრების მართვა. ამჟამად მოსახლეობა საძოვრებს

მხოლოდ საექსპლუატაციოდ იყენებს და არ არის დაკავებული მათი მოვლით. არადა, მათი მოვლის ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური საშუალებაა როტაცია, სეზონურად ან წლიურად

ტურიზმი მუნიციპალიტეტის შემდგომი განვითარების ერთერთი მზარდი მიმართულებაა. 2014 წელს მომზადდა და მთავრობის მიერ მოწონებული იქნა საქართველოს ტურიზმის სტრატეგიის 2015-2025 და განისაზღვრა სტრატეგიის ძირითადი ინდიკატორები, ვიზიტორთა რაოდენობის თვალსაზრისით გეგმიურზე სწრაფად გაიზარდა და რეკორდულ მაჩვენებლებს მიაღწია. 2017 წელს საქართველოს 7,5 მლნ. ვიზიტორი ესტუმრა, მათშორის 3.5 მილ. ტურისტი (ტურისტად ითვლება ვიზიტორი რომელიც ქვეყანაში 24 საათზე მეტი ხნით ჩერდება, UNWTO). საშუალო წლიური ზრდა 2009-2017 წლებში 20-22% შეადგენს, რაც უპირობოდ აჩვენებს საქართველოში ტურიზმის ინდუსტრიის წარმატებასა და შემდგომ 5 წელიწადში ზრდის ტენდენციას. შესაბამისად, დღის წესრიგის გადაუდებელი ამოცანაა ტურისტული ზონების გაფართოება და ახალი რეგიონების ჩართვა ინდუსტრიაში - რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთი სწორედ ასეთი „ახალი“ ტურისტული რეგიონია!

მიმზიდველი ბუნება, კლიმატური პირობები, სუფთა ჰაერი, წიწვოვანი და ფოთლოვანი ტყეების სიხშირე, ისტორიული და კულტურული ძეგლების სიმრავლე და სხვა ბუნებრივი რესურსების სიუხვე ქმნის უნიკალურ პირობებს სხვადასხვა სახის ტურიზმის განვითარებისათვის. მეტ-ნაკლებად განვითარებულია ტურიზმის შემდეგი მიმართულებები:

- სათავგადასავლო ტურიზმი;
- ღვინის ტურიზმი;
- ეკო ტურიზმი;
- კულტურული ტურიზმი;
- დასვენების ტურიზმი.

ტურიზმის პერსპექტიულ მიმართულებებია:

- აგრო ტურიზმი;
- სასოფლო ტურიზმი;
- საწყლოსნო ტურიზმი;
- სპელეოტურიზმი

დიდი ტურისტული პოტენციალი შაორის წყალსაცავს გააჩნია. ის, თავისი სივრცითი განფენილობიდან გამომდინარე, ქმნის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის განვითარების პერსპექტივას. (ამჟამად შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის განაშენიანების რეგულირების გეგმა დამუშავების პროცესშია)

ასევე მსოფლიო ტურიზმის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული გავრცელებული და შემოსავლიანი დარგია სპელეოტურიზმი. თუმცა საქართველოში, მიუხედავად

მდიდარი სპელეორესურსული პოტენციალისა, იგი, ჯერ კიდევ, არ არის საკმარისად განვითარებული. მითუმეტეს რაჭაში, რომლის სპელეოპოტენციალი თითქმის არ არის გამოყენებული. სპელეოტურიზმში მისი რაციონალურად ჩართვის მიზნით საჭიროა: მეცნიერული-კვლევა ძიების გაღმავება; კარსტული მღვიმეების ციფრული კადასტრის შექმნა; რეგიონის სოციალურ-ეკონომიკური შესაძლებლობების ინტეგრაცია სპელეოტურიზმთან; მღვიმეებისა და სხვა კარსტული ფორმების, როგორც ტურისტული ატრაქციების დაცულობისა და უსაფრთხოების საზღვრების დადგენა.

რეგიონში ტურისტების შესახებ ინფომაცია მეტად მწირი და ფრაგმენტულია. 2014 წლიდან ამბროლაურში მოქმედებს ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი, თუმცა მისი მონაცემებში დაფიქსირებულია მხოლოდ ცენტრში მისულ სტუმრები (539 სტუმარი 2015!), რაც შესაბამისად არ ასახავს ერთიან მუნიციპალიტეტში ტურისტული ნაკადების სურათს. შედარებით უფრო დეტალურია სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები, რომლის მიხედვითაც 2015 წლის მონაცემებით 23839 ადგილობრივი ტურისტი ეწვია რაჭას. აქედან ვიზიტის მიზანი იყო: ნათესავებისა და მეგობრების მონახულება - 54%; საკუთარი კარმიდამოს მონახულება - 31%, ვაჭრობა-სასოფლო-სამეურნეო შესყიდვა - 15%. (საქსტატის მონაცემები).

შესაბამისად, დღევანდელი მდგომარეობით მოთხოვნა ტურისტულ პროდუქტზე რეგიონში ძალიან დაბალია. მიუხედავად ამისა 2015 წლის მონაცემებით ვიზიტორტა (უცხოელ ტურისტთა) რიცხვი გაიზარდა და 3150 შეადგინა.

ამბროლაურში მოქმედებს მხოლოდ ერთი საშუალო კატეგორიის სასტუმრო „მეტეხარა“ 16 ოთახი და ერთი საოჯახო სასტუმრო სახლი „ელო“ სულ 4 საწოლი ოთახით.

სამი ძირითადი ტურისტული კლასტერი:

სივრცული გეგმარებითი დოკუმენტის მომზადების პროცესში სხვადასხვა დისციპლინის ექსპერტების მიერ მომზადებული ანგარიშების გათვალისწინებით ცალსახად იკვეთება სამი ძირითადი ტურისტული კლასტერი:

- 1). სამთო-სათხილამურო სათავედასავლო ტურიზმი, რომელიც ტერიტორიულად კონცენტრირებულია ჭუთხაროსა და სამერცხლეს მთების ირგვლივ;
- 2). შაორის ტბის ტურისტულ-რეკრიაციული კლასტერი, რომელიც მოიცავს შაორის ტბის მიმდებარე ტერიტორიას;
- 3). ხვანჭკარის ზონა ღვინისა და კულტურული ტურიზმის კლასტერი, მოიცავს ხვანჭკარის ზონის სოფლებს და რიონის ხეობის მიმდებარე ნაწილს.

სამივე ეს კლასტერი და შესაბამისი ტერიტორიები გამოირჩევა განსაკუთრებით საინტერესო პროდუქტით, თვითმყოფადობითა და ხელუხლებელი გარემოთი.

ტურისტული ბილიკები:

- კლდისუბანი - შკედი

კლდისუბანი შკედის ბილიკი იწყება რაჭაში სოფ. კლდისუბანში ზღვის დონიდან 420მ სიმაღლეზე. ბილიკი მიუყვება მდინარე რიცეულას ხეობას ხოლო რამდენიმე კილომეტრის შემდეგ უხვევს მარჯვნივ მდინარე ჟრინავის ხეობაში, 20 კმ შემდეგ იწყება ალპური ზონა საიდანაც პირველი ხედი იშლება მწვერვალ ჭუდხაროზე. 7-8 კმ გავლის შემდეგ უღელტეხილ ყელიდას (3036მ) გავლით ვკვეთთ რაჭის საზღვარს და ვიწყებთ დაშვებას ქვემო სვანეთში, უღელტეხილიდან სოფელ შკედამდე დარჩენილი გზა სანახევროდ ალპურ სამოვრებს უჭირავს სადაც არაერთ მწყემსის ქოხს შეხვდებით ხოლო მეორე ნახევარი დაფარულია წიწვოვანი და ფოთლოვანი ტყით.....

სანახაობები ბილიკზე : საიაშვილოს კოშკები, სასვანოს ტბები, ლოდები, მწვერვალი ჭუდხარო, მწყემსების ქოხები და სხვა.

- სოფ. ურავი-მთა ჭუთხარო-სოფ. ლიხეთი

ბილიკი იწყება სოფ. ურავიდან ზღდ 930მ სიმაღლეზე და მიუყვება ფოთლოვანი ტყით დაფარულ ფერდობებს რამოდენიმე კილომეტრის გავლის შემდეგ იწყება სუბალპური და ალპური სამოვრები , ალპურ ზონაში გვხვდება ბუნების ძეგლი უზარმაზარი ლოდი სახელად "ქვაგახეთქილა"..... 2-3 კმში გვხვდება ტბა სახელად "ტბაშავი" ტბაშავიდან ვაგრძელებთ გზას ჩრდილოეთით მწვერვალ ჭუდხაროს მიმართულებით უღელტეხილის გავლის შემდეგ ვიწყებთ დაშვებას სოფ. ლიხეთის მიმართულებით

სანახაობები ბილიკზე: მინერალური წყარო, ქვაგახეთქილა, ტბაშავი, მწვერვალი ჭუდხარო და კარეტა..

- სხვავის საყინულე

სოფ. სხვავიდან რამოდენიმე კილომეტრში ფოთლოვანი ტყით დაფარული ბილიკით მივდივართ სხვავის საყინულე მღვიმემდე. სახელი საყინულე განპირობებულია იმით რომ აღნიშნულ მღვიმეში თოვლი და ყინული რჩებოდა მთელი წლის განმავლობაში ,.....

- სოფ. ნიკორწმინდა-ჭელიშის მონასტერი-საყინულეს მღვიმე

ბილიკი იწყება სოფ. ნიკორწმინდიდან, 2-3 კმს გავლის შემდეგ ვხვდებით საყინულეს მღვიმეში ამავე ბილიკზე მდინარე შარეულას ხეობაში ვხვდებით 8-9 საუკუნეში აგებულ ჭელიშის უდაბნოს მონასტერს

სანახაობები ბილიკზე: საყინულეს მღვიმე, შარეულას სათავე და ხეობა, ჭელიშის უდაბნოს მონასტერი.

- სოფ. ზემო კრიხი

ბილიკი იწყება ქ. ამბროლაურიდან, 7 კმ-ში სოფ კრიხში გვხვდება 10-11 საუკუნის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესია, სოფლიდან ბილიკი ეშვება მდინარე კრიხულას ფოთლოვანი და წიწვოვანი ტყით დაფარულ ხეობაში და წრიულად ბრუნდება ისევ ამბროლაურში.

წყალმომარაგება მუნიციპალიტეტში ხდება როგორც ცენტრალური წყალგაყვანილობით, ისე ინდივიდუალური მოპოვების გზით (ქეზი, ბუნებრივი წყაროს წყლები), მუნიციპალიტეტში წყალმომარაგების ცენტრალური მაგისტრალის და შიდა ქსელის საერთო სიგრძე შეადგენს 392,7 კმ-ს, რომელთაგან 2014-2015 წ.წ.-ში რეაბილიტირებული ან ახლად მოწყობილია 100 კმ ცენტრალური მაგისტრალი და შიდა ქსელი. წყლის ხარისხი არსებითად შეესაბამება სტანდარტის მოთხოვნებს. რთული რელიეფიდან გამომდინარე, წყალმომარაგების სისტემები რეგულარულ რეაბილიტაციას საჭიროებს. საკანალიზაციო სისტემა არსებობდა სოფ ურავის დასახლებაში, რომელიც ამორტიზირებულია და საჭიროებს რეაბილიტაციას, 2015 წელს სოფლის მხარდაჭერის პროგრამის ფარგლებში მოეწყო სოფ. წესის ნაწილის კანალიზაციის სისტემა. მუნიციპალიტეტის სხვა დასახლებებში საკანალიზაციო სისტემები არ ფუნქციონირებს.

ელექტროფიკირებულია მუნიციპალიტეტი სრულად; თუმცა დაბალი ძაბვის ენერგოგადამცემი ხაზების ქსელის 60%-მდე საჭიროებს განახლებას.

გაზიფიცირებულია მხოლოდ სოფ. იწის ნაწილი, ცენტრალური გაზსადენის მაგისტრალი მოწყობილია ამბროლაური-ჭრებალოს და ამბროლაური-წესის განშტოებებზე, რომლის სიგრძე 25 კმ-ია, გაზსადენის შიდა ქსელი სოფლებში მოწყობილი არაა.

საგზაო-სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის გადაადგილებისა და ტვირთების გადატანის ერთადერთი საშუალებაა და წარმოდგენილია მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის გამჭოლი შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზებით: **(შ-16)** ქუთაისი (ჭომა) – ალპანა– მამისონის უღელტეხილი; **(შ-17)** ქუთაისი (მოწამეთა) – ტყიბული– ამბროლაური; **(შ-119)** ჭრებალო–ნიკორწმინდა და **(შ-120)** წესი–ურავის მონაკვეთები, რომელთა საერთო სიგრძე 572 კმ-ია და ადგილობრივი მნიშვნელობის და საუბნო გზებით, რომელთა საერთო სიგრძე 462 კმ-ა. ასფალტო-ბეტონის ან ბეტონის საფარით მოწყობილია გზის 71 კმ-იანი მონაკვეთი. ჭრებალო–ნიკორწმინდის, წესი–ურავის შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის და ადგილობრივი მნიშვნელობის, აგრეთვე საუბნო გზების სავალი ნაწილი მოწყობილია კირქვოვანი ღორღით, რომლებიც კლიმატური ზემოქმედების შედეგად ხშირად ზიანდება. მუნიციპალიტეტში არსებულ გზებზე განთავსებულია 48 ხიდ-ბოგირი, რომელთა საერთო სიგრძე 820 გრძ. მ-ია.

მუნიციპალიტეტში სატრანსპორტო საშუალებები ძირითადად წარმოდგენილია მუნიციპალური და კერძო სატრანსპორტო ორგანიზაციების მფლობელობაში არსებული ავტობუსების და სამარშრუტო ტაქსების სახით. ძირითადი მგზავრთნაკადები და

ტვირთნაკადებია ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი–თბილისი, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი – ქუთაისი, ამბროლაური–მუნიციპალიტეტში შემავალი სოფლები და თემები. სატრანსპორტო ნაკადები სეზონური ხასიათისაა და ზამთრის პერიოდში დაბალი ინტენსივობით ხასიათდება. მუნიციპალიტეტის ცენტრს სოფლები ძირითადად ბაზრობის დღეებში უკავშირდება. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე სამგზავრო გადაყვანებს უზრუნველყოფს შ.პ.ს. „ახალი ტრანსპორტი“. საწარმო დოტაციურია, ამ დროისათვის ფლობს 8 ერთეულ ავტობუსს, რომლებიც მოძველებულია, ვერ აკმაყოფილებს სამგზავრო გადაყვანის მოთხოვნებს და საჭიროებს მთლიან განახლებას.

მიწათსარგებლობა მუნიციპალიტეტში საპროექტი კვლევების საფუძველზე წამორდგენილია შემდეგი ბალანსით:

ცხრილი 4. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მიწათსარგებლობა

დასახელება	ფართობი (კვ.კმ)
ბუჩქნარი	36.6
მდელო	152.1
ქალაქი	2.0
სახნავი	175.8
სოფელი	24.5
ტბა	10.9
ტყე	744.4

მიწის კადასტრის არსებული მდგომარეობის ანალიზი

ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსთან ერთობლივი ძალისხმევით შეგროვდა როგორც გრაფიკული ისე მიწის მოსარგებლეთა შესახებ ტექსტური ინფორმაცია. გამოვლინდა ნაკვეთების მფლობელობის შემდეგი ტიპები:

- კერძო
- სახელმწიფო
- მუნიციპალური
- იურიდიულ პირთა
- შერეული
- დაუდგენელი

გრაფიკული მასალა აღნიშნული ინფორმაციის შესახებ იხილეთ რუკა 33 -ზე.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში გამოვლინდა შემდეგი სივრცითი კატეგორიები, დაცვის ზონები, ზოლები და სარეკომენდაციო დაცული და სპეციალური კონსერვაციული კანდიდატი ტერიტორიები, ასევე ე.წ. „ხვანჭკარის“ მკაცრი დაცვის ზონა“ და სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონა: (იხ. რუკა 16)

სივრცის კატეგორიები:
ბუნებრივ-ლანდშაფტური ტერიტორია
სასოფლო ტერიტორია
განაშენიანებული (ურბანიზებული) ტერიტორია
დაცვის ზონები და ზოლები:
მდინარეების, ტბებისა და წყალსაცავების წყალდაცვითი ზოლები
სარეკომენდაციო დაცული და სპეციალური კონსერვაციული კანდიდატი ტერიტორიები:
„ზურმუხტის ქსელის“ კანდიდატი ადგილები
რაჭა-ლეჩხუმის ეროვნული პარკის სარეკომენდაციო არეალი
სადმელის და შაორი-ხიხათის აღკვეთილის სარეკომენდაციო არეალი
შარაულას კანიონის და ქვაბტაკირის მღვიმის, წყაროს და ჩანჩქერის ბუნების ძეგლის სარეკომენდაციო არეალი
ურავის ეკოლოგიური რემედიაციის არეალი
ე.წ. „ხვანჭკარის“ მკაცრი დაცვის ზონა“:
ხვანჭკარის მიკროზონა
სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონა:
კონკრეტული ზონა

II. შეფასება და პროგნოზი

ამბროლაური მუნიციპალიტეტი გამორჩეულია მის ტერიტორიაზე შენარჩუნებული ბუნებრივი ეკოსისტემებით, ხვანჭკარის წარმოებასთან დაკავშირებული ეთნო-კულტურითა და ლანდშაფტებით, მატერიალური და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის რესურსებით, მდგრადი განვითარების პრინციპებზე დაფუძნებული ტრადიციული ცხოვრების წესით, თვითმყოფადი კულტურით, საეკლესიო და ხალხური დღესასწაულების უწყვეტი ტრადიციით.

ეროვნულ-ისტორიული, ბუნებრივ-კლიმატური, ლანდშაფტური-ტერიტორიული და ეკონომიკურ-გეოგრაფიული ფაქტორებიდან და საერთო ეროვნული სივრცითი სისტემის განვითარების ხედვიდან გამომდინარე ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მომდევნო 10-15 წლის მაკრო-ეკონომიკური ორიენტირები (ტურიზმის სეგმეტის ფართე თემატიკური სპექტრი: ღვინის, სამთო, სამთო-სათხილამურო, სპელეო-, ველო-, რაფტინგ-, აერო-სანაოსნო, ეკო-, აგრო-, ეთნო-, გასტრო-, და ა.შ.) მკაფიოდ ფოკუსირებულია ისედად მიმართულებებზე, რომლებიც უკავშირდება მუნიციპალიტეტის სიმდიდრეების რაციონალურ რეალიზებას.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის არსებული მდგომარეობის შესწავლამ, კვლევითი დოკუმენტების ღრმა ანალიზმა და ადგილობრივი სპეციფიკის კარგმა ცოდნამ როგორც სივრცობრივად, ასევე შინაარსობრივად გამოავლინა დარგობრივი

განვითარების კონფლიქტების გარკვეული ფაქტები, მცირეოდენი დარგობრივ-სივრცითი გადაფარვები და ძირითადად შესაძლებლობების არასათანადო აღქმა ადგილობრივ და ეროვნულ დონეზე.

გეგმარებითი დოკუმენტების, სამართლებრივი აქტებისა და მიმდინარე პროექტების ამჟამად არსებული ერთობლიობა ქმნის სივრცით ქაოსს(როგორც საქართველოს მუნიციპალიტეტების უმრავლესობისათვის დამახასიათებელ თვისებას), ცუდ პრაქტიკაზე სპონტანურად ჩამოყალიბებული, უსტატუსო, არათავსებადი და ნაკლული ზონების ერთობლიობას და გვადლევს არაინტეგრირებულ მართვაზე ორიენტირებულ სურათს მუნიციპალურ.

რთული და მრავალფეროვანი ბუნებრივ-ლანდშაფტური და ისტორიული-კულტურული სივრცეების მიუხედავად, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის განვითარება მართვის თვალსაზრისით ერთგვაროვანი დამოკიდებულების აუცილებლობას მოითხოვს, რაც არსებული რესურსების ფაქიზ და მგრძნობიარე მოპყრობასა და გამოყენებაში უნდა გამოიხატოს.

კომპლექსური ანალიზის საფუძველზე ჩამოყალიბდა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის შემდეგი ორი ძირითადი პროგნოსტიკული ვერსია:

ა) მუნიციპალიტეტის განვითარება დღეს არსებული ხედვებითა და რეგულაციებით - უპირატესად ქაოტური;

ბ) შემოთავაზებული დასამტკიცებელი ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმით გათვალისწინებული სივრცითი ერთეულების თანმიმდევრული გამოჯანსაღება - ინტეგრირებული, დაბალანსებული და გეგმაზომიერი.

გთავაზობთ მხოლოდ „ბ“-პოზიციითს იდენტიფიცირებულ პროგნოზს, რომელიც წარმოდგენილია შემდეგი ძირითადი საპროგნოზო ინდიკატორებით:

☐ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მაცხოვრებელი და ვიზიტორი მუნიციპალიტეტის ნებისმიერი წერტილიდან, მეტეოროლოგიური პირობებისა და წლის სეზონის მიუხედავად, მთელი წლის განმავლობაში (365/7/24) სულ მცირე 2 საათში ხვდება მაგისტრალურ ღერძებთან და კვანძებთან (ავტომაგისტრალი, აეროპორტი);

☐ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მაცხოვრებელი და ვიზიტორი მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე იღებს აუცილებელ, პირველად და

სტანდარტულ ხარისხიან და გარანტირებულ სოციალურ და სამედიცინო მომსახურებას;

- ☐ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მაცხოვრებელსა და ვიზიტორს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე საქმიანობით წვლილი შეაქვს ერთიანი ეროვნული მატერიალური დოვლათის შექმნის საქმეში;
- ☐ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში ყველაფერი ფუნქციონირებს ხანჭკარის ფენომენის შენარჩუნებისათვის;
- ☐ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში დაცულია ადამიანის სიცოცხლე, უსაფრთხოება, ინფრასტრუქტურის მდგრადობა, ბუნებრივი, კულტურული და სოციალური გარემოს ფასეულობები მაღალი სეისმურობისა და გეო-საფრთხეების პირობებშიც კი;
- ☐ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში ბუნებრივი, კულტურული და სოციალური გარემოს ფასეულობების დაცვა არის რაციონალური და მომგებიანი პროცესი.

აღნიშნულიდან გამომდინარე წარმოდგენილი სივრცითი გეგმის რეალიზების შემთხვევაში ნავარაუდევია ამბროლაურის ისეთი მუნიციპალიტეტად ჩამოყალიბება, რომელიც ინტეგრირებულია ეროვნულ სივრცით ქსოვილში და გამოირჩევა მთელს ეროვნულ ქსოვილში ტურიზმის საუკეთესო დივერსიფიცირებით, ღვინის ტურიზმის უპირატესობით და ეფუძნება სივრცეების/ტერიტორიების/აუზების დაბალანსებული, მოზაიკური და ინტეგრირებული მიწათსარგებლობისა და განაშენიანების მართვის მდგრად პრინციპებს.

III. ხედვა

ცხრილი 5. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის SWOT ანალიზი

ძლიერი მხარეები	სუსტი მხარეები	შესაძლებლობები	საფრთხეები
ბუნებრივი გარემო			
ტყის თვითაღდგენის მაღალი მაჩვენებელი	ნარჩენებითა და გარემოს დაბინძურების პრობლემა	დაცული ტერიტორიების შექმნა (აღკვეთილი)	გარემოს დაბინძურება
დარიშხნით დაბინძურებული ტერიტორიების უტილიზაცია-დაკონსერვების სამუშაოების მიმდინარეობა	რთული რელიეფი, არაკონსოლიდირებული და ფრაგმენტული სავარგულები	ბუნების ძეგლების პოტენციალის განვითარება	საინჟინრო ინფრასტრუქტურის მშენებლობასთან და ოპერირებასთან დაკავშირებული კუმულატიური ზემოქმედება
მდიდარი ბიომრავალფეროვნება	ნარჩენების ინტეგრირებული მართვის სისტემის არარსებობა	ეკოტურიზმის განვითარება	ლანდშაფტის ბუნებრივი და ანთროპოგენური მიზეზებით დეგრადაცია
კარგი კლიმატი	ტყის კორომების კლიმატის ცვლილების ნეგატიური მოვლენებისადმი ადაპტაცია	ჩამდინარე წყლების მართვა	ჰიდრომშენებლობასთან დაკავშირებული ბუნებრივ-ეკოლოგიური და სოციალურ-ეკონომიური რისკები
მზიანი დღეების რაოდენობა	ტყის ხანძრების პრევენციისა და ლიკვიდაციისათვის საკმარისი რესურსის არარსებობა		ბუნებრივი კატასტროფები და კრიზისული (სამრეწველო ავარიები) სიტუაციები
მცენარეების და ცხოველების ენდემური ჯიშები	ტყეების ნაწილის არადამაკმაყოფილებელი სანიტარული მდგომარეობა		განვითარებასთან დაკავშირებული ნეგატიური ზეგავლენა (ინდუცირებული განვითარება)
უნიკალური ბუნებრივი გარემო და რესურსები	გარემოსდაცვითი ცნობიერების დაბალი დონე		სასრგებლო წიაღისეულის ეკოლოგიურად არაჯეროვანი მოპოვება
ეკოლოგიურად სუფთა გარემო	ბუნებრივი კატასტროფების მართვის სისტემის არ არსებობა		კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული ნეგატიური გავლენა
ლანდშაფტის უნიკალურობა	სამრეწველო ნარჩენებით დაბინძურების ისტორიული კერების არსებობა		ხე-ტყის გადაჭარბებული მოხმარება გათბობის ალტერნატიული საშუალებების არასაკმარისი რაოდენობის გამო
ადგილწარმოშობის კონტროლირებადი ღვინის არსებობა			ეპიდემიების გავრცელება
			ტყის ხანძრები და ტყის მავნებლების გავრცელება
სოფლის მეურნეობა			
მაღალი ღირებულების მქონე სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის (ღვინო, რაჭული ლორი) წარმოების ტრადიციები და ტექნოლოგიები (საწნახელში ღვინის დაყენების)	დამრეცი რელიეფი და მიწების ფრაგმენტაცია განაპირობებენ სასოფლო-სამეურნეო კულტურის (გარდა ყურძნისა) წარმოების კონკურენტუნარიანობის დაბალი დონეს	საკურორტო ზონებში სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის რეალიზება	ფასების არასასურველი დინამიკა მსოფლიო ბაზარზე
მუნიციპალიტეტის ნიადაგების მაღალი სასოფლო-სამეურნეო პოტენციალი	ძნელადმისაღწევი სათიბ-სამოვრები, მათი დეგრადაცია	ახალი კონკურენტუნარიანი და ევროპის ბაზარზე მოთხოვნადი მემცენარეობის და მეცხოველეობის პროდუქციის წარმოების განვითარება	უხარისხო სათესლე მასალის, სასუქის და პესტიციდების გავრცელება
მეცხოველეობის განვითარებისთვის საჭირო სათიბ-სამოვრების მნიშვნელოვანი ფართობები	გლეხურ მეურნეობებში თანამედროვე სამეურნეო-სამეწარმეო უნარ-ჩვევების ნაკლებობა	შეღავათიანი აგროკრედიტების სისტემის განვითარება	ეპიზოოტიები და მცენარეთა დაავადებები
ჯანსაღი ეკოლოგიური გარემო და კონტამინანტებისგან სუფთა პროდუქცია	სოფლის მეურნეობის მეწარმეთა გაერთიანებების განუვითარებლობა	სოფლის მეურნეობის სფეროში სადაზღვევო სისტემების დანერგვა	ვენახების „გავერანება“ კლიმატური ცვლილებებისა და ნიადაგის ეროზიის გამო

ვაზის უნიკალური ენდემური ჯიშების და ღვინო „ხვანჭკარას“ მაღალი ცნობადობა	სურსათის უვნებლობის თანამედროვე სტანდარტების გამოუყენებლობა	აგროტურიზმი და არასასოფლო-სამეურნეო დასაქმება	
კარგი აგროკლიმატური პირობები მვირადღირებული და კონკურენტუნარიანი კულტურების მოსაყვანად;	აგროწარმოებაში თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და ცოდნის, ლოჯისტიკის განვითარების არასათანადო დონე	აგრარული პროდუქციისთვის ახალი გასაღების ბაზრების გახსნა	
	სოფლის მეურნეობაში დასაქმებულთა დაბალი შემოსავლები, შინამეურნეობებში ახალგაზრდა მუშა ხელის დეფიციტი	სასოფლო-სამეურნეო მცენარეების ჯიშების ინტროდუქცია და აგრო-სადგურის მოწყობა	
	სამოვრების მართვის პრობლემა	ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების წარმოების გაზრდა	
	სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების მართვის არასრულყოფილი ფორმა	ზოოტექნიკური და ვეტერინარული მომსახურების გაუმჯობესება	
	ინვესტიციების ნაკლებობა	სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის დივერსიფიკაცია	
	ღირებულებათა ჯაჭვის: პირველადი წარმოება, გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოები, მარკეტინგი და რეალიზაცია - განვითარების დაბალი დონე	მუნიციპალიტეტში სასოფლო-სამეურნეო საინფორმაციო-საკონსულტაციო ცენტრის, მექანიზაციის ცენტრის და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის აღდგენა	
	რძის მიმღები პუნქტების არარსებობა	ორგანული სოფლის მეურნეობის განვითარება	
	არაპასტერიზებული რძის პროდუქტების წარმოება	სასურსათო უსაფრთხოების დაცვისა და უვნებლობის პრინციპების დაცვა	
		საქონლის ძოვების რეგულირება	
		ელექტრო-ღობურები/ელექტრო მწყემსები	
		ს/ს პროდუქციის სასოფლო წარმოებების განვითარება	
		კოოპერატივების ქსელის გაძლიერება	
სოციალურ-კულტურული ინფრასტრუქტურა			
მუნიციპალიტეტში სასწრაფო-სამედიცინო დახმარების ბრიგადების არსებობა	სამედიცინო სფეროში ვიწრო სპეციალისტების ნაკლებობა	24 საათიანი სავაჭრო ობიექტები	
საშუალო განათლების დაწესებულებების ქსელი	სასწრაფო დახმარების ბრიგადების უაღრესად სუსტი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა	უცხო ენების, უნარებისა და სხვა საბაზო დისციპლინების სწავლება	
სოფლის სახლები (კულტურული ობიექტები)	სახანძრო-სამაშველო სამსახურების არადადამაკმაყოფილებელი აღჭურვილობა	ინდ. მეწარმე ექიმის მომსახურებით თემების უზრუნველყოფა	
ფუნქციონირებს პროფესიული სასწავლებელი "ერქვანი"	მუშახელის პროფესიული განათლებისა და კვალიფიკაციის დაბალი დონე	კულტურულ-აღმზრდელობითი ობიექტებში სერვისის გამრავალფეროვნება	
	სამედიცინო ნარჩენების გატანის პრაქტიკის არარსებობა		
	მომსახურების სფეროს განვითარების არადადამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა		
	სუსტად განვითარებული სოციალური ინფრასტრუქტურა და მომსახურებები		
	სუსტი სამოქალაქო სექტორი და მედია		
	სუსტად განვითარებული კომუნალური ინფრასტრუქტურა		

ეკონომიკა და მრეწველობა			
გადამამუშავებელი მრეწველობისთვის სანედლეულო ბაზის მნიშვნელოვანი მოცულობა	მოქმედი ბიზნეს სუბიექტების უკიდურესად მცირე რაოდენობა	ეკოტურიზმის, სასოფლო და აგროტურიზმის პოპულარიზაცია და განვითარება	გლობალური საფინანსო-ეკონომიკური კრიზისი
მდიდარი წიაღისეული რესურსები (თაბაშირი, ქვიშა-ხრეში, ფერადი ლითონები, წყალი, ტყე, ბალნეოლოგიური დანიშნულების წყლები)	არასაკმარისი ინვესტიციები	კერძო ინვესტორების მოზიდვა	პოლიტიკური ვითარების დესტაბილიზაცია
შელავათების არსებობა (მთის სტატუსის მატარებელი საწარმოები, გათავისუფლებული არიან გადასახადებისგან)	სუსტად განვითარებული კომერციული ინფრასტრუქტურა	მომხიბვლელი კრედიტირება	
მცირე მდინარეების მდიდარი ენერგეტიკული პოტენციალი	ადგილობრივად წარმოებული პროდუქტების სიმცირე	სტარტაპების დაფინანსების ხელისშეწყობა	
სამკურნალო მცენარეების მდიდარი რესურსების არსებობა	ბუნებრივი, კულტურული და ისტორიული თავისებურებების სუსტი კომერციალიზაცია	მცირე ბიზნესის და აგრო სესხების გაიაფებაზე ორიენტირებული სპეციალური სახელმწიფო პროგრამების შემუშავება	
მაღალი საწარმოო, ენერგეტიკული და რეკრეაციული პოტენციალის მქონე წყლის რესურსები	ვაჭრობისა და მომსახურების სექტორის განვითარების დაბალი დონე	ახალი ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების დანერგვაზე მიმართული სპეციალური სახელმწიფო და დონორული პროგრამები	
შაორის წყალსაცავის არსებობა	არასათანადო საწარმოო ტექნიკური ბაზა	ადგილობრივი სამაშენებლო მასალის კარიერების გამოვლენა და ამოქმედება	
თაბაშირის რესურსის არსებობა	სამშენებლო მასალების წარმოების შეზღუდულობა	ახალი გასაღების ბაზრებზე გასვლა	
მდინარეული ინერტული მასალის არსებობა		„ამბროლაურის/რაჭის“ ბრენდირება	
ტყის მდიდარი (ხარისხობრივი და რაოდენობრივი) რესურსები (მათ შორის მერქნული)		საოჯახო ტურისტული ბიზნესის განვითარება	
სოჭის გირჩის მდიდარი რესურსი		საგრანტო სისტემების განვითარება	
რაჭის ჰესის და რიცეულა ჰესის არსებობა		ბიზნეს-ინკუბატორების ჩამოყალიბება	
კულტურა და კულტურული მემკვიდრეობა			
უნიკალური ეთნო-კულტურული გარემო	ხის ოდა-სახლების მძიმე ფიზიკური მდგომარეობა (მიწისძვრის, ხანდაზმულობის, მოუვლელობის, არასწორი ჩარევა-ექსპლუატაციის, არასახარბიელო კლიმატური პირობების გამო) და საცხოვრებელი სახლების ნიმუშების შემცირების ტენდენცია	იუნესკოს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ნუსხაში ნიკორწმინდის უძრავი ძეგლის შეყვანა	ტოპონიმების დაკარგვა
კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების სიმრავლე და ჰარმონიული კავშირი ლანდშაფტთან		რაჭული ოდის საზოგადოებრივი ფუნქციისათვის ადაპტაციის სანიმუშო პროექტის შემუშავება	ისტორიული და ეთნო-კულტურული გარემოს დეგრადაცია
მდიდარი ფოლკლორი და ჰიმნოგრაფია		სარესტავრაციო უბნების გახსნის ინიცირება	მესაკუთრეების მხრიდან არასწორი რეკონსტრუქცია-განახლების შედეგად უსახური სახეცვლა და ხშირ შემთხვევაში მაღალამხატვრული ღირებულების ობიექტების სრული განადგურება
გამორჩეული ტრადიციული სამზარეულო და კერძების აუთენტურობა		ხალხური რეწვის აღდგენა-განვითარება	
ადგილობრივი რეწვის ტრადიცია (ხე, ქვა)		კულტურულ-გასართობი ღონისძიებების ჩატარება	
მაღალი ცნობადობის კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების არსებობა		რაჭული კერა (კარმიდამო, საცხოვრისი) კულტურული მემკვიდრეობის სტატუსის მინიჭება	
კულტურული ლანდშაფტის ობიექტური		ფესტივალების ჩატარება	

არსებობა			
ბუნებრივი ძეგლების სიმრავლე			
მზარეულობის კულტურა			
რაჭული სახლების უნიკალურობა			
ფოლკლორული ანსამბლების არსებობა			
ხეზე მუშაობის კულტურა და რესურსი			
კურორტები, საკურორტო ადგილები, ტურიზმი, სპორტი			
ტურისტული პროდუქტების მრავალფეროვნება	ტურისტული ინფრასტრუქტურის სიმწირე	ტურიზმში ინვესტირება	ტურიზმის „ბუმით“ გამოწვეული - გადატვირთვა
ტურიზმის და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის ზრდის ტენდენცია	მცირე ბიზნესის ან ტურისტული ბიზნესის წამოწყებისათვის რთული გარემო, გამოუცდელობა	ტურისტული ნაკადების გაზრდა	ღვინის ტურიზმის სწორი გზით განვითარების შესაძლებლობის დაკარგვა
სპორტის სხვადასხვა სახეობების განვითარების ტენდენცია	უცხოელ ტურისტებთან კომუნიკაციის პრობლემა / ადგილობრივი მოსახლეობა არ ფლობს უცხო ენას	სამთო-სათხილამურო არეალის შექმნა-განვითარება	ღვინის დაყენების თანამედროვე ტექნოლოგიაზე გადასვლა / ტრადიციული მეთოდების მივიწყება - ვიზიტორების მხრიდან ინტერესის დაკარგვა
სხვადასხვა სახის ტურიზმის განვითარების პოტენციალი (ღვინის ტურიზმი, აგროტურიზმი, გასტრონომიული ტურიზმი, კულტურული ტურიზმი, ეკოტურიზმი, სათავგადასავლო ტურიზმი და სხვ.)		სპორტის ახლებური სახეობების ხელშეწყობა: ტობოგანი, ზიპლაინი, ჯომარდობა, ჰელისკი, ბიატლონი/სათხილამურო ბილიკი	
სათხილამურო სპორტის ხელშემწყობი რელიეფი და ფერდების ექსპოზიცია		დივერსიფიცირებული ტურიზმის და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის განვითარება (4 სეზონიანი სარეკრეაციო, სამთო, ეთნო-კულტურული, ეკო, საგანმანათლებლო, საკონფერენციო)	
აგროტურიზმის პირობები		საცხენოსნო ტურიზმი	
ტურიზმის განვითარების ხედვის არსებობა		სამთო ტურისტული მარშრუტების რეგულარული ქსელი	
ხვანჭკარის ღვინის მეშვეობით მუნიციპალიტეტის მაღალი ცნობადობა		ღვინის ტურიზმის განვითარება	
ეთნოლოგიური და მატერიალური კულტურა: მარნები, საწნახელები, ჭურები, ქოცოები, მეღვინეობის ატრიბუტიკა		გასტრონომიული ტურიზმის განვითარება	
		სპორტულ-გამაჯანსაღებელი ობიექტების გამრავალფეროვნება	
		ველოტურიზმი	
		ინტეგრირებული ტურები	
		შაორის რეკრეაციული პოტენციალის განვითარება	
		ღვინის სოფლის შექმნა	
		ღვინის განათლების ცენტრის შექმნა	
		ღვინის ვიზიტორთა ცენტრის გავითარება	
		აგროტურიზმის განვითარება	
		„სკი-ტურინგის" ხელშეწყობა	
		საერთაშორისო შეჯიბრებების ჩატარება (საჭიდაო)	
		სპორტული მოედნების მოწყობა	
		ხვანჭკარას დაკავშირება ღვინის ტურიზმის ძირითად „ტურისტულ დერეფანთან“	

		ღვინის ხარისხის გაუმჯობესება	
		აქტიური და ახალგაზრდა მოსახლეობის დაბრუნება სოფლებში და ტურიზმში დასაქმება	
		ტრადიციული რაჭული კარ-მიდამოს შენარჩუნება და ტურიზმისთვის გამოყენება	
		ღვინის ტურიზმის სტანდარტების დანერგვა	
		მდგრადი ტურიზმის ჩამოყალიბება	
საინჟინრო-ტექნიკური ინფრასტრუქტურა და ტრანსპორტი			
აეროპორტის არსებობა	სოფლების არასრული გაზიფიცირება	ახალი საავტომობილო გვირაბების/გზების მშენებლობა	გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედება
საავტომობილო გზების მნიშვნელოვანი ნაწილის (80%) კარგი მდგომარეობა	საზოგადოებრივი სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის არაადაპტაციულობა (საავტომობილო პარკი გასაახლებელია)	ელექტრო-ტრანსპორტი (მათ შორის შაორის ირგვლივ)	
გარე განათებით დასახლებების დიდი ნაწილის უზრუნველყოფა	ტრანსმუნიციპალური სატრანსპორტო ქსელის სისუსტე	ბუნებრივი აირის მიწოდება	
ელექტროენერგიის მომარაგებით მოსახლეობის სრული უზრუნველყოფა	ხარისხის სტანდარტებთან სასმელი წყლის ეპიზოდური შეუსაბამობა (მოსაწესრიგებელი სათავე ნაგებობები)		
მუნიციპალიტეტის თემების სრული დაფარვა მობილური სატელეფონო კავშირგაბმულობის ქსელით და საფოსტო კავშირით	საუბნო საავტომობილო გზების ნაწილის არაადაპტაციულობა მდგომარეობა		
მიმდინარე ინტენსიური გაზიფიკაცია	მუნიციპალურ დასახლებებში საკანალიზაციო სისტემების არარსებობა		
სოციალ-დემოგრაფიული ვითარება			
ადამიანური რესურსების განათლების მაღალი დონე	სიღარიბის მაღალი მაჩვენებლები	დემოგრაფიული სტაბილიზაცია	დეპოპულაცია
ინტელექტუალური რესურსების არსებობა	მოსახლეობის დასაქმების დაბალი დონე		
	დეპოპულაცია, მიგრაცია		
სივრცითი სტრუქტურა და გეგმარებითი (დაგეგმვის) დოკუმენტაცია			
ქ. ამბროლაურის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა და ტერიტორიის კონკრეტული უფლებრივი ზონირების რუკა (2011 წ.)		ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტების დამუშავება	
შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა (2007 წ.)		სტრატეგიული დაგეგმარება და დაგეგმვის სისტემის დანერგვა	
		ინტეგრირებული მართვის გეგმების დამუშავება	
მართვა			
	სარგებლობაში არსებული მიწების ნაწილობრივი დაურეგისტრირებულობა	კარგად დაგეგმილი თემები (ინტეგრირებული დაგეგმვა)	რეგიონული და მუნიციპალური განვითარების გეგმების სუსტი იმპლემენტაცია; მათ განხორციელებაზე ნულოვანი ან სუსტი მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმების არსებობა
	მოსახლეობასა უწყებებს შორის გაურკვევლობა ტყეთმონაწილობის საკითხში	სამართლებლივი გარემოს ჩარჩოების დახვეწა	
	ტყეთმონაწილობის მართვის გეგმის ვადაგასულობა/არარსებობა	კულტურული ლანდშაფტის სტატუსის მოპოვება	

მუნიციპალიტეტის განვითარების სტრატეგიული მიზნები

პროექტის მსვლელობისას მულტიდისციპლინარული მიდგომების, არსებული მარეგლამენტირებული საერთაშორისო და ადგილობრივი სამმართველო-ინსტიტუციონალური ჩარჩოების ანალიზისა და მუნიციპალიტეტში არსებული მდგომარეობის ინტეგრირებული კვლევა-ანალიზისა და შეფასების საფუძველზე გამოვლინდა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის განვითარების შემდეგი ძირითადი სტრატეგიული მიზნები:

სტრატეგიული მიზანი #1 - ბუნებრივი და ეთნო-კულტურული გარემოს დაცვა

სტრატეგიული მიზანი #2 - ღვინის ტურიზმის განვითარება

სტრატეგიული მიზანი #3 - ახალი ტურისტულ-სარეკრეაციო კვანძების შექმნა

სტრატეგიული მიზანი #4 - დარგობრივ-საგანმანათლებლო ინსტიტუციების შექმნა

სტრატეგიული მიზანი #5 - მდგრადი ადგილობრივი ეკონომიკის შექმნა

სტრატეგიული მიზანი #6 - ინტეგრირებულად მართული მუნიციპალიტეტის ჩამოყალიბება

სივრცითი მოწყობის გეგმა

ამბროლაური მუნიციპალიტეტი წარმოდგენილია დაცული და განსაკუთრებული რეგულირების მქონე ტერიტორიული ერთეულების ურთიერთდაკავშირებული ჭრელი და რთული სისტემით, რომელიც მოიცავს იმ სივრცით კატეგორიებს, მარეგულირებელ ზონებსა და არეალებს (მათ შორის სარეკომენდაციო, მაგრამ აუცილებლად გასათვალისწინებელი და იმპერატიული ხასიათის), რომლებიც თანაფარდობაშია, როგორც კონტექსტუალურად, აგრეთვე სივრცეში და სამართლებრივ რეგლამენტშიც. (იხ. ილ. 9 ოთხმხრივი მატრიცა, რუკები: 12, 13, 14, 15, 16, რეგლამენტები).

			ე.წ. „ხვანჭკარის“ მკაცრი დაცვის ზონა		სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონა			
								
			სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე		სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე			
			ხვანჭკარის მიკროზონა		კონკრეტული ზონა			
სივრცის კატეგორიები		ბუნებრივ- ლანდშაფტური ტერიტორია						მდინარეების, ტბებისა და წყალსაცავების წყალდაცვითი ზოლი
		სასოფლო ტერიტორია						
		განაშენიანებული (ურბანიზებული) ტერიტორია						
			სარეკომენდაციო დაცული და სპეციალური კონსერვაციული კანდიდატი ტერიტორიები					
								
	ზურმუხტის ქსელის კანდიდატი ადგილები	რაჭა-ლეჩხუმის ეროვნული პარკის სარეკომენდაციო არეალი	სადმელის და შაორი-ხიხათის აღვეთილის სარეკომენდაციო არეალი	შარაულას კანიონის და ქვაბტაკირის მღვიმის, წყაროს და ჩანჩქერის ბუნების ძეგლის სარეკომენდაციო არეალი	ურავის ეკოლოგიური რემედიაციის არეალი			

ილ. 9. ოთხმხრივი მატრიცა

სივრცითი მოწყობის ეკონომიკურ-გეოგრაფიული და სოციალურ-ეკონომიკური აქცენტები გაკეთებულია:

- სტრატეგიული შესაძლებლობების და ინტეგრირებულ რეალიზებაზე;
- ფონურად და კონკრეტულად დეგრადირებული ბუნებრივი, სოციალური და კულტურული გარემოს/არეალების რეგენერირებაზე;
- ახალი სივრცით-ტერიტორიული შესაძლებლობების გამოვლენაზე და საერთო სტრატეგიულ მოზაიკაში ინტეგრირებაზე;
- ცხოვრების საერთო დონის აწევასა და მის მთელს მუნიციპალიტეტში გათანაბრებაზე (როდესაც აღარ არსებობს ძლიერად და სუსტად განვითარებული მხარეები და ადგილები);
- სივრცით-თემატიკური კლასტერების გამოვლენაზე, საბაზრო ეკონომიკაში პოზიციონირებაზე;
- ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დივერსიფიცირებული ეკონომიკურ-გეოგრაფიული მდგენელებისა და ჭრელი სივრცით-მოზაიკური ქსოვილის ეროვნულ სივრცეში ინტეგრირებაზე.

აღნიშნული კონკრეტული სივრცით-ტერიტორიული მოწყობის გამოვლინებებია:

1. ხვანჭკარის უნიკალური ზონა;
2. შაორის ტბის-წყალსაცავის ტურისტულ-სარეკრეაციო კლასტერი;
3. ურავის ეკოლოგიური რემედიაციის კლასტერი;
4. ჭუთხარო-სამერცხლეს სამთო-ტურისტულ-სარეკრეაციო კლასტერი და სამთო-სათხილამურო არეალი;
5. მუნიციპალურ სივრცეში კარგად ინტეგრირებული დაცული ტერიტორიების ქსელი;
6. ინტეგრირებული ეკოტურისტული (მათ შორის სპელეო) მარშრუტებისა და არეალების სისტემა;
7. თანაბრად განვითარებული მრავალფუნქციული სოფლები საოჯახო (მარნებით, ჰოსტელებით, ფერმებით, სათიბ-სამოვრებით, მეცხოველეობით, მემცენარეობით, მევენახეობით);
8. განვითარების ძლიერი ადმინისტრაციულ-ლოგისტიკური და საკვანძო-საკომუნიკაციო ცენტრით - ქ. ამბროლაური;
9. გეგმაზომიერი, ექსკლუზიური, ხარისხიანი და ძვირი მომსახურების რეალიზების შესაძლებლობების მქონე ინტეგრირებულად მართული მუნიციპალური ქსოვილი.

აღნიშნული სივრცეები წარმოდგენილია შემდეგი განმარტებებით, ურთიერთ სივრცითი დამოკიდებულებებითა და შესაბამისი რეგლამენტებით.

1. ბუნებრივ-ლანდშაფტური ტერიტორია - ლანდშაფტი, რომელიც ძირითადად არ არის შეცვლილი ადამიანის საქმიანობის შედეგად და წარმოადგენს ბუნებრივ-გეოგრაფიულ კომპლექსს, რომლის ფარგლებში ყველა ძირითადი კომპონენტი: რელიეფი, ჰავა, წყლები, ნიადაგები, მცენარეულობა და ცხოველთა სამყარო იმყოფება რთულ ურთიერთკავშირში. ამ კატეგორიაში შედის წყლის ობიექტები და სახელმწიფო ტყის ფონდის მიწები.

დასაშვებია მხოლოდ სტრატეგიული ხასიათის მაგისტრალური კლასის საინჟინრო-ინფრასტრუქტურის იმ ფორმით მშენებლობა, რომელიც მინიმუმამდე ახდენს უარყოფით გავლენას ბუნებრივ, სოციალურ და კულტურულ ლანდშაფტებზე (განსაკუთრებით ვიზუალური აღქმის თვალსაზრისით) და შესაბამისად ადაპტირებულია გარემოსთან ან ფერით ან მიწისქვეშ მოწყობის გზით. პროექტის წარდგენის, განხილვისა და დამტკიცების საფუძველზე დასაშვებია მოეწყოს ტურისტულ-შემეცნებითი და სამეცნიერო-კვლევითი დანიშნულების ობიექტები, დაცული ტერიტორიების ფუნქციონირებისთვის აუცილებელი შენობა-ნაგებობები და ინფრასტრუქტურა ამ არეალებზე გავრცელებული რეჟიმების და რეგულაციების დაცვით. დასაშვებია სტრატეგიულ-თავდაცვითი მნიშვნელობის საინჟინრო-ინფრასტრუქტურის განვითარება წინასწარ დასაბუთებული, ადაპტირებული (გარემოზე ზემოქმედების მინიმალური შინაარსობრივი და ვიზუალური ზემოქმედების გათვალისწინებით, უპირატესად ბუნებრივი საფარებისა და მასალების გამოყენებით), სივრცეში სინერგიულად ინტეგრირებული, თავსებადი გადაწყვეტილებები (ინტეგრირებული არტერიები, არა ზედმეტი და პარალელური განტოტებები, საინჟინრო ხაზოვანი ნაგებობების შეძლებისადაგვარად მიწისქვეშ მოწყობით) შეთანხმებული და დამტკიცებული შესაბამისი სტრატეგიული, გეგმარებითი და ტექნიკურ-საპროექტო დოკუმენტაციის შესაბამისად. ამ ზონაში ყველა ქმედება უნდა წესრიგდებოდეს საქართველოს ტყის კოდექსით, ტყის მათრთვის თანამედროვე გეგმების დამუშავების გზით და სხვა მომიჯნავე კანონებისა და კანონქვემდებარე აქტების დეტალური მოთხოვნების შესრულებით. დასაშვებია ტრადიციული სოფლის მეურნეობის განვითარება ბუნებრივ, სოციალურ და კულტურულ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების მკაცრი პოზიციების დაცვით. ჰიდროელექტროსადგურების და დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის (ელექტროგადამცემი ხაზების და მისადგომი გზების ჩათვლით) მშენებლობა დაუშვებელია მდინარე რიონის აუზის ინტეგრირებული მართვის გეგმისა და მისი სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების შემუშავების, განხილვისა და დამტკიცების გარეშე. ორივე დოკუმენტი უნდა ეყრდნობოდეს ხარჯისა და

სარგებელის სრულ გარემოსდაცვით ანალიზს. ტურისტულ-სასპორტო-სარეკრეაციო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა დასაშვებია მხოლოდ ქალაქგეგმარებით დოკუმენტაციაში (მსგგ ან/და გრგ) ბუნებრივ კულტურულ ლანდშაფტთან ადაპტირების პროექტის დამუშავების შემთხვევაში. დასაშვებია ადამიანის სიცოცხლის, სანჟინრო-ინფრაქტრუქტურისა და გარემოს, უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი ღონისძიებების გატარება და შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა გეო-საფრთხეების (ბუნებრივი საფრთხეების) გენერალური გეგმის დამუშავების საფუძველზე.

2. სასოფლო ტერიტორია - მიწა, რომელიც გამოიყენება (ან/და რომლის გამოყენებაც შესაძლებელია) მემცენარეობისა და მეცხოველეობის პროდუქციის წარმოებისათვის. ამ კატეგორიაში შედის საძოვარი, სათიბი, სახნავი და საკარმიდამო მიწები.

დასაშვებია საინჟინრო-ინფრასტრუქტურის იმ ფორმით მშენებლობა, რომელიც მინიმუმამდე ახდენს უარყოფით გავლენას ბუნებრივ, სოციალურ და კულტურულ ლანდშაფტებზე (განსაკუთრებით ვიზუალური აღქმის თვალსაზრისით) და შესაბამისად ადაპტირებულია გარემოსთან ან ფერით, ან მიწისქვეშ მოწყობის გზით. სასოფლო ტერიტორიაზე დასაშვებია მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა და მისი ფუნქციონირებისთვის საჭირო სამეურნეო ნაგებობები, რომლებიც ადაპტირებულია, ბუნებრივ, სოციალურ და კულტურულ გარემოსთან და მინიმალურად ერევა ლანდშაფტის ვიზუალურ აღქმაში, ფერის, ფორმის, მასალებისა და რელიეფზე განლაგების ხერხების გამოყენებით, რაც უნდა რეგულირდებოდეს დასახლებების ტერიტორიებში მოქცეული სასოფლო ტერიტორიებისთვის შემუშავებული მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმით და/ან განაშენიანების რეგულირების გეგმით და შესაბამისი წესებით. დაშვებულია ადგილობრივი მოსახლეობის საჭიროებით და ბუნებრივი პროდუქტიულობით ლიმიტირებული თიბვა, მოვება, ხვნა-თესვა და სასოფლო-სამეურნეო ნაგებობების და შინაური ცხოველების სადგომების განთავსება. ჰიდროელექტროსადგურების და დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის (ელექტროგადამცემი ხაზების და მისადგომი გზების ჩათვლით) მშენებლობა დაუშვებელია მდინარე რიონის აუზის ინტეგრირებული მართვის გეგმის და მისი სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების შემუშავების, განხილვისა და დამტკიცების გარეშე. ორივე დოკუმენტი უნდა ეყრდნობოდეს ხარჯისა და სარგებელის სრულ გარემოსდაცვით ანალიზს. ტურისტულ-სასპორტო-სარეკრეაციო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა დასაშვებია მხოლოდ ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციაში (მსგგ ან/და გრგ) ბუნებრივ და კულტურულ ლანდშაფტთან ადაპტირების პროექტის დამუშავების შემთხვევაში. დასაშვებია ადამიანის სიცოცხლის, სანჟინრო-ინფრაქტრუქტურისა და გარემოს, უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის აუცილებელი ღონისძიებების გატარება და

შესაბამისი ინფრასტრუქტურის მშენებლობა გეო-საფრთხეების (ბუნებრივი საფრთხეების) გენერალური გეგმის დამუშავების საფუძველზე.

3. განაშენიანებული (ურბანიზებული) ტერიტორია - დასახლების განაშენიანებული ტერიტორია, რომელიც დაფარულია შენობა-ნაგებობებით.

დასაშვებია საინჟინრო-ინფრასტრუქტურის იმ ფორმით მშენებლობა, რომელიც მინიმუმამდე ახდენს უარყოფით გავლენას ბუნებრივ, სოციალურ და კულტურულ ლანდშაფტებზე (განსაკუთრებით ვიზუალური აღქმის თვალსაზრისით) და შესაბამისად ადაპტირებულია გარემოსთან ან ფერით ან მიწისქვეშა გადაწყვეტებით, რაც უნდა დადგინდეს და დამტკიცდეს მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმებისა და/ან გრგ-ების მეშვეობით. დასაშვებია განაშენიანების, სოციალურ-კულტურული და საინჟინრო ინფრასტრუქტურის ობიექტების მშენებლობა მხოლოდ ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციის (მსგ, ან გრგ, ან უფლებრივი ზონირების რუკა) დამუშავებისა და დამტკიცების საფუძველზე. დასაშვებია სოფლის მეურნეობის განვითარება ბუნებრივ, სოციალურ და კულტურულ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების მკაცრი პოზიციების დაცვით. სივრცითი განვითარება უნდა რეგულირდებოდეს კულტურული მემკვიდრეობის განვითარებასთან დაკავშირებული საერთაშორისო და ეროვნული სამართლებრივი ნორმების სრულფასოვანი დაცვისა და შესაბამისად დამუშავებული ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციის განხილვისა და დამტკიცების საფუძველზე. მსხვილი საინჟინრო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა დაუშვებელია გარემოზე და სოციალური ზემოქმედებების სრულფასოვანი შეფასების და ზემოქმედებების თავიდან აცილების, მინიმინიზაციის, აღდგენა/რეაბილიტაციის და ასევე ინდუცირებული, კუმულატიური და ნარჩენი ზემოქმედებების საკომპენსაციო ღონისძიებების გარეშე. საკომპენსაციო ქმედებები, სხვა ღონისძიებებთან ერთად, უნდა მოიცავდეს ისტორიულ-კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის აღდგენას. ტურისტულ-სასპორტო-სარეკრეაციო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა დასაშვებია მხოლოდ ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციაში (მსგ ან/და გრგ) ბუნებრივ და კულტურულ ლანდშაფტთან ადაპტირების პროექტის დამუშავების შემთხვევაში.

ყველა არსებული და დაგეგმილი შენობა-ნაგებობა რეგულირებული და შემოწმებული უნდა იყოს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისთვის შესაფერისი სეისმომდეგობის შესაბამისად.

4. ზურმუხტის ქსელის კანდიდატი ადგილები - სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე.

დაუშვებელია ნებისმიერი საინჟინრო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა. ქმედებები უნდა ესადაგებოდეს ბერნის კონვენციის (The Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats). ხედვებს, მათ გამოყენებას და დანერგვას.

5. რაჭა-ლეჩხუმის ეროვნული პარკის სარეკომენდაციო არეალი - სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე.

დაუშვებელია ნებისმიერი საინჟინრო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა. რეკომენდებულია შესაძლებლობების ფარგლებში ეროვნული პარკის საუკეთესო პრაქტიკის ხედვების გათვალისწინება, გამოყენება და დანერგვა.

6. სადმელის და შაორი-ხიხათის ალკვეთილის არეალი - სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე

ალკვეთილში მკაცრი კონტროლის პირობებში დაშვებულია ცალკეული განახლებადი რესურსების მოხმარება.

დაცულია ორგანიზმთა იშვიათი, უნიკალური, დამახასიათებელი და საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ, გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფ გარეულ ცხოველთა და ველურ მცენარეთა სახეობები და ეკოსისტემის ცალკეული მნიშვნელოვანი კომპონენტები. ნებადართულია სამეცნიერო კვლევა, საგანმანათლებლო საქმიანობა, ღდგენითი საქმიანობა, ეკო და კულტურული ტურიზმი, რეგულირებული თიბვა და ძოვება, მონიტორინგი, ადმინისტრაციის თანამშრომელთა გადაადგილება ტრანსპორტით საჭიროების შემთხვევაში, საგანგებო მდგომარეობის (სტიქიური მოვლენები და სხვა) და აღდგენითი სამუშაოების ჩატარების მიზნით ავტო-მოტო, და საჰაერო ტრანსპორტით გადაადგილება. აკრძალულია ტყის ჭრა და ნადირობა

7. შარაულას კანიონის და ქვაბტაკირის მღვიმის, წყაროს და ჩანჩქერის ბუნების ძეგლი - სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე

ნებადართულია სამეცნიერო კვლევა, საგანმანათლებლო საქმიანობა, ღდგენითი საქმიანობა, ეკო და კულტურული ტურიზმი, რეგულირებული თიბვა და ძოვება, მონიტორინგი, საგანგებო მდგომარეობის (სტიქიური მოვლენები და სხვა), აღდგენითი და სამშენებლო სამუშაოების შესრულების მიზნით ავტო-მოტო, საჰაერო ტრანსპორტით გადაადგილება, ადმინისტრაციის ზონის კანონმდებლობით დადგენილი დაცვის რეჟიმის განხორციელებისათვის აუცილებელი ღონისძიებების შესრულება (ადმინისტრაციის ზონის ფიზიკური დაცვა), ვიზიტორთა სპეციფიკური მომსახურება, ვიზიტორთა მომსახურებისთვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურის ქსელის შექმნა, გარემოსდაცვითი მოთხოვნების მკაცრი დაცვით.

ძოვება, ხის ჭრა და ნადირობა აკრძალულია.

8. ურავის ეკოლოგიური რემედიაციის არეალი - სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე

ყველა ქმედება უნდა უკავშირდებოდეს ეკოლოგიურად დეგრადირებული სივრცის სრულფასოვან რემედიაციას ბუნებრივ-ეკოლოგიური წონასწორობის აღდგენისა და მდგრადი ლანდშაფტის პირობების შექმნის მიზნით საუკეთესო მსოფლიო პრაქტიკით, არსებული ეროვნული და საერთაშორისო სამმართველო-ინსტიტუციონალური მოწყობითა და მეთოდოლოგიური მიდგომების დანერგვით.

9. ხვანჭკარის მკაცრი დაცვის ზონა - სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე.

ამ ზონაში დაუშვებელია განაშენიანება დაუსახლებელ და სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიებზე, დასაშვებია მხოლოდ მიწების სავარგულებებად ქცევა, ფერდობების სტაბილიზაცია, ვაზის გაშენება, საინჟინრო-ინფრასტრუქტურის იმ ფორმით მშენებლობა, რომელიც არ ახდენს უარყოფით გავლენას ბუნებრივ, სოციალურ და ხვანჭკარის წარმოებასთან დაკავშირებულ ისტორიულ-კულტურულ კონტექსტებსა და შესაბამის ლანდშაფტებზე (განსაკუთრებით კი ვიზუალური აღქმის სივრცეები) მათი მაქსიმალურად შენარჩუნების თვალსაზრისით და შესაბამისად ადაპტირებულია გარემოსთან ან ფერით, ან ფორმით, ან მიწისქვეშა გადაწყვეტებით. განაშენიანებულ და სასოფლო ტერიტორიებზე კონკრეტული სივრცითი განვითარება (ურბანული, სასოფლო და აგრო განაშენიანება) ეფუძნება შესაბამის კვლევებზე დაყრდნობილ სპეციალურად ამ ზონისთვის დამუშავებულ მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმას. დასახლებულ ტერიტორიებზე განაშენიანება რეგულირდება დასახლებების განაშენიანების რეგულირების გეგმებით, რომლებიც ითვალისწინებენ ხვანჭკარის მიკრო-ზონის აგრარულ- და აგრო-ტურისტულ სპეციფიკას. სივრცითი განვითარება ეფუძნება მკაცრი დაცვის კონტექსტს.

10. სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონა - სარეკომენდაციო სტატუსის სივრცე.

ამ ზონაში დასვებულია სამთო-სათხილამურო კურორტისათვის დამახასიათებელი ინფრასტრუქტურის (მათ შორის 2000 კაციანი ალპური კომპაქტური დასახლება) მშენებლობა, რომელიც მაქსიმალურად უნდა იყოს ინტეგრირებული არსებულ ლანდშაფტურ გარემოში საუკეთესო მსოფლიო პრაქტიკის გამოყენებით და უნდა ეფუძნებოდეს უნტეგრირებული ხასიათის განაშენიანების რეგულირების გეგმების დამუშავებას კანონით განსაზღვრული წესების მიხედვით.

11. მდინარეების, ტბებისა და წყალსაცავების წყალდაცვითი ზოლი - მდინარის წყალდაცვით ზოლად მიჩნეულია მისი მიმდებარე ტერიტორია, რომელშიც მყარდება სპეციალური რეჟიმი წყლის რესურსების დაბინძურების, დანაგვიანების, მოლამდისა და დაშრეტისაგან დასაცავად. წყალდაცვით ზოლში შეიძლება შეტანილ იქნეს

მდინარის მშრალი კალაპოტი, მისი მიმდებარე ტერასები, შემალღებული და ციცაბოფერდობიანი ბუნებრივი ნაპირები, აგრეთვე ხევები, რომლებიც უშუალოდ ემიჯნება მდინარის ნაპირებს.

მაქსიმალურად გასათვალისწინებელია დაცული ტერიტორიების გეგმარებითი კარკასის სპეციფიკა.

სივრცითი მოწყობის გეგმის სტრუქტურა

წარმოდგენილი სივრცით-ფუნქციური ელემენტები მოზაიკურად ავსებენ მუნიციპალიტეტის ერთიან სივრცეს შესაბამისობაში მოყვანილი სივრცითი წესრიგით შემდეგი სტრუქტურის მიხედვით:

სივრცის კატეგორიები:	კვ.კმ
ბუნებრივ-ლანდშაფტური ტერიტორია	881.1
სასოფლო ტერიტორია	233.2
განაშენიანებული (ურბანიზებული) ტერიტორია	24.4
დაცვის ზონები და ზოლები:	
მდინარეების, ტბებისა და წყალსაცავების წყალდაცვითი ზოლი	39.8
სარეკომენდაციო დაცული და სპეციალური კონსერვაციული კანდიდატი ტერიტორიები:	
ზურმუხტის ქსელის კანდიდატი ადგილები	223.6
რაჭა-ლეჩხუმის ეროვნული პარკის სარეკომენდაციო არეალი	325.1
სადმელის და შაორი-ხიხათის აღკვეთილის სარეკომენდაციო არეალი	146.1
შარაულას კანიონის და ქვაბტაკირის მღვიმის, წყაროს და ჩანჩქერის ბუნების ძეგლის სარეკომენდაციო არეალი	7.6
ურავის ეკოლოგიური რემედიაციის არეალი	88.7
ე.წ. „ხვანჭკარის მკაცრი დაცვის ზონა“	
ხვანჭკარის მიკროზონა	80.5
სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონა	
კონკრეტული ზონა	17.2

სივრცითი მოწყობის გეგმის სტრუქტურის შემოთავაზებული წესრიგით სარგებლობა და სამმართველო ნავიგაცია (სახელმძღვანელო საინდექსო პრინციპი) წარმოდგენილია შესაბამის სივრცით მატრიცაში.

ამბროლაური მუნიციპალიტეტის განვითარების „ხედვა“ ეფუძნება იმ უპირობო გარემოებას, რომ საზოგადოებრივი ცხოვრების ფაქტობრივად ყველა მოვლენასა თუ

პროცესს ახასიათებს სივრცითი განზომილება; ამდენად, მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობა და, დროის რეალურ რეჟიმში, მისი მუდმივი ინტერაქტიური კორექტირება მუნიციპალიტეტის მდგრადი განვითარების უცხოელ კომპონენტია. ამგვარი მიდგომა განსაკუთრებით აქტუალურია სამთავრობო პროგრამით - „თავისუფლება, სწრაფი განვითარება, კეთილდღეობა 2016-2020“-ით განსაზღვრული მიმართულებების სივრცით-გეგმარებითი პირობების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით.

უსაფრთხოება

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში დაგეგმვა და დაგეგმარება ეფუძნება მხოლოდ ადამიანის სიცოცხლისა და ინფრასტრუქტურის მდგრადობის უპირობო და უპირატეს უზრუნველყოფის აღსრულებას (განსაკუთრებით მაღალი სეისმურობის პირობებისა და მდ. რიონის დამანგრეველი თვისებების გამო) - მხოლოდ ამის მერე ხდება დასაშვები და ღირებული ნებიმიერი ეკონომიკური, სოციალური, კულტურული და სულიერი საქმიანობა; შესაბამისად, მიწისძვრების, თოვლის ზვავების, მეწყრების, კლდეზვავების, ღვარცოფების, ქვათაცვენების, წყალდიდობებისა და ეროზიის დამანგრეველი გამოვლინებები რეგულირებულია შესაბამისი საინჟინრო-გეოლოგიური, ბიო-საინჟინრო და წმინდა საინჟინრო ნორმტივებით, წესებით, ნაგებობებით, ღონისძიებებით.

ეკონომიკა

ეკონომიკური განვითარების მიმართულებით, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში ამოქმედებულია ყველა რესურსი, კანონმდებლობით განსაზღვრული შეღავათების ჩათვლით.

ეკონომიკის დივერსიფიცირებას და მდგრადობას ხელს უწყობს ღვინის ტურიზმი, შაორის ტბა-წყალსაცავის კლასტერი, სამერცხლეს მთის ტურისტულ-სარეკრეაციო კლასტერი, ხვანჭკარის ზონის აგრო-ეკონომიკა, დაცული ტერიტორიების მძლავრი და მომგებიანი ქსელი, ისტორიულ-კულტურული ობიექტები და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისთვის დამახასიათებელი ეკონომიკის სხვა დარგების ერთობლიობა.

ტურისტებს მასპინძლობს მრავალრიცხოვანი საოჯახო სასტუმროები, საოჯახო მარნები და ახალი ალპური და ეკო-ტიპის სარეკრეაციო სოფლები და ტურისტული ცენტრები (შაორი, სამერცხლე, ქაჯიანი). როგორც უკვე ვახსენეთ შაორის კომპლექსის საპროექტო დოკუმენტაცია ამჟამად დამუშავების პროცესშია, ხოლო სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონის და ქაჯიანის ეკო-კომპლექსის არეალებზე

ასევე საჭიროა განაშენიანების რეგულირების გეგმების დამუშავება, რაც ასახულია სივრცითი მოწყობის სინთეზურ რუკაზე (რუკა 42.)

მუნიციპალიტეტში სოფლის მეურნეობის ტრადიციული დარგებისა და ახალი მიმართულებების განვითარება, ფერმერების კოოპერირება და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა უზრუნველყოფს ბუნებრივი და ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების ადგილზე საკმარისი რაოდენობით წარმოებას, რაც ხელს უწყობს რაჭული სამზარეულოს ტრადიციული კერძების პოპულარიზებას და ეკონომიკის ზრდას.

საქართველოს მსხვილ ქალაქებში გახსნილია რაჭული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციით მოვაჭრე მაღაზიების ქსელი.

მუნიციპალიტეტში ორგანიზებულია მინერალური წყლების დასაშვები ფორმით მოპოვება, ჩამოსხმა და დისტრიბუცია.

ინფრასტრუქტურის განვითარების შედეგად საკურორტო ადგილები გადაყვანილია კურორტების (სარეკრეაციო ზონების) კატეგორიაში.

განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა მუნიციპალიტეტის ეკოლოგიურ მდგომარეობას.

გამოყენებულია განახლებადი ენერგიის მხოლოდ მისაღები წყაროები.

გადაწყვეტილია მყარი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მართვის პრობლემა.

სრულადაა აღმოფხვრილი ხე-ტყის უკანონო ჭრა.

ფუნქციონირებს დაცული ტერიტორიების სისტემა

მუნიციპალიტეტის სოფლის მეურნეობა ინტეგრირებულია ტერიტორიის დაბალანსებულ და მდგრად განვითარებაში, შენარჩუნებულია ტრადიციული სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა, თემებში გამოყენებულია თანმდევი ბიზნესის, მ.შ. ხალხური რეწვის, შესაძლებლობები, საწარმოო ფუნქციის გარდა გაძლიერდა მისი ლანდშაფტის და კულტურული მემკიდრეობის მოვლის, აგრეთვე სტუმართმოყვარეობის ფუნქციები და ამ მულტიფუნქციურობის უზრუნველსაყოფად სახელმწიფოს შემუშავებული აქვს მოტივირების სტიმულები;

გაძლიერებულია შინამეურნეოები და კოოპერატივები, მათთვის ხელმისაწვდომია სპეციალური სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა, ყველა მეურნეობა იყენებს ინტერნეტის და კომპიუტერული ტექნოლოგიების, მ.შ. გეოსაინფორმაციო სისტემების შესაძლებლობებს;

მოზიდულია ინვესტიციები, აღარაა საჭირო დარგის სახელმწიფო მხარდაჭერა, ფერმერები მომზადებული არიან ფინანსურ ინსტიტუტებთან კომუნიკაციისთვის განვითარებისათვის საჭირო ფინანსური რესურსების მოსაპოვებლად;

განვითარებულია ორგანული სოფლის მეურნეობა და გაზრდილია ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოება, ეტიკეტირებული და სერტიფიცირებული რაჭული თაფლი და ღორი ფართოდ ვრცელდება შიდა და გარე ბაზრებზე;

გრძელდება ცხოველთა ინვენტარიზაცია და პასპორტიზაცია, დაავადებებზე ვაქცინაცია და შემცირდა ეპიზოოტიების საშიშროება, შეიქმნა ხელოვნური დათესვლის პუნქტი, აშენდა ავტომატიზებული მცირე ფერმები;

სამოვრებზე დაცულია პირუტყვის ძოვების ნორმები და ნაკვეთმორიგეობა, გამოიყენება მზის ენერგია, ელექტროლოზები და ხელის ელექტროსათიბელები, ეროზია შეჩერებულია;

აწყობილია ადგილობრივ ფერმერსა, მეწარმეს და მომხმარებელს შორის მიწოდების ჯაჭვი, გაზრდილია ტრადიციული სასოფლო-სამეურნეო და სასურსათო პროდუქტების წარმოება (რაჭული ღორი, თაფლი);

ფერმერები აქტიურად იყენებენ ინტერნეტს, გაზრდილია წვდომა საკონსულტაციო სერვისებზე, არსებობს ინფორმაცია წარმოებული პროდუქციის გასაღების ბაზრების შესახებ, მოქმედებს უნარ-ჩვევების განვითარების ხელშეწყობი პროგრამები (მათ შორის ახალგაზრდებისათვის და ქალებისათვის), გაზრდილია აგრარულ სპეციალობებში პროფესიული განათლების ხელმისაწვდომობა;

შექმნილია სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის შემნახველი, გადამამუშავებელი და მომსახურების საწარმოები, გაუმჯობესებულია გადაზიდვების სერვისები, პროდუქციის გადამამუშავება ხორციელდება ტექნიკური რეგლამენტების, Codex Alimentarius სტანდარტების და სახელმძღვანელო მითითებების, მ.შ. HACCP-ის, აგრეთვე ევროკავშირის დირექტივების დაცვით;

მჭიდროა თანამშრომლობა სოფლის მეურნეობის და ტურისტულ სექტორებს შორის, განვითარებულია აგროტურიზმი;

ხორციელდება აგრობიომრავალფეროვნების შენარჩუნების, ნიადაგების ეროზიისგან დაცვის, დეგრადირებული ნიადაგების ნაყოფიერების გაუმჯობესების პროგრამები, მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობა სოფლის მეურნეობაზე კლიმატის ცვლილების გავლენას;

ფერმერები და კოოპერატივები იყენებენ სასოფლო-სამეურნეო სექტორის მხარდაჭერის მოქმედ სახელმწიფო პროგრამებს, მ.შ. ბუნებრივი კატასტროფების რისკების შემცირების და ზიანის პრევენციის, შეღავათიანი აგროკრედიტის და სხვა პროგრამებს.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფლის მეურნეობა, მთელი მოსახლეობის მონაწილეობით, მზადაა ქვეყანაში მძიმე კრიზისულ სიტუაციაში (ბლოკადა, ომი, გლობალური ბუნებრივი და ტექნოგენური კატასტროფები) ავტონომურ რეჟიმში აქტიურად ჩაერთოს ქვეყნის მოსახლეობის სურსათით უზრუნველყოფაში.

აწყობილია ბუნებრივი კატასტროფებისა და რისკების პრევენციის, საფრთხეების წინასწარი შეტყობინებისა და შედეგების შერბილების სისტემა.

ზემოხსენებული ღონისძიებების განხორციელების შედეგად, გაიზარდა მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური პოტენციალი, იურიდიულ და ფიზიკურ პირთა შემოსავლები, რამაც გამოიწვია სასიკეთო დემოგრაფიული ეფექტი - მიგრაციის საღდომ დადებით მაჩვენებელს მიაღწია, იმატა შობადობამ, გაიზარდა ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის წილი.

ყოველივე ამან ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი მაღალშემოსავლიან მუნიციპალიტეტად აქცია და ამ ნიშნით ის დააწინაურა საქართველოს მასშტაბით.

განათლება

მუნიციპალიტეტში წარმატებით ფუნქციონირებს სკოლამდელი და სასკოლო განათლების მოქნილი, ადგილობრივ პირობებზე მორგებული განათლების სისტემა.

ტრადიციული სკოლების ქსელის გარდა, პატარა სოფლებში და მცირეკონტინგენტიან სკოლებში ამოქმედებულია კლას-კომპლექტების კონცეფცია, განსაკუთრებულ შემთხვევებში დაწყებითი განათლების სისტემაში ჩართულნი არიან დაწყებითი კლკასელების მოსწავლეთა სპეციალურად გაწვრთნილი მშობლები.

ყველა სკოლაში მოქმედებს კომპიუტერიზებული კლასები.

დანერგილია განათლების ისეთი ფორმები, როგორიცაა დისტანციური სწავლება, საზაფხულო საგანმანათლებლო ბანაკები, საზაფხულო სკოლები, მსხვილი ქალაქებიდან პედაგოგების პერიოდული მოწვევა და/ან გაცვლა.

განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ისეთ საგნებს, როგორიცაა ეკოლოგია, ისტორია, მსოფლიო კულტურა, კულტურული მემკვიდრეობა, უცხოური ენები, ფიზიკური აღზრდა.

ამბროლაურში მოქმედებს პროფესიული სასწავლებელი, რომელიც ამზადებს ღვინის ტექნოლოგებს, ღვინის ტურიზმის აგენტებს, ხის ინჟინრებსა და ხელოსნებს, გიდებს, ტურისტულ ინსტრუქტორებს, სოფლის მეურნეობის სპეციალისტებს, მზარეულებს, მედდებს, მშენებლებს, მექანიკოსებს, საყოფაცხოვრებო მომსახურების სპეციალისტებს.

განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა საინფორმაციო ტექნოლოგიების სპეციალისტების მომზადებას ადგილზე თუ მსხვილ საქალაქო ცენტრებში.

დეფიციტური სპეციალობების უმაღლესი განათლების კადრების მოსამზადებლად მუნიციპალიტეტი იყენებს დაფინანსების სხვადასხვა წყაროებს, საკუთარი ბიუჯეტის ჩათვლით.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დემოგრაფიული მდგომარეობა და სამომავლო ტენდენციები.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მუდმივად მცხოვრები მოსახლეობის რიცხოვნება 2014 წლის საქართველოს მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის მიხედვით შეადგენს 70 დასახლებაში მცხოვრებ 11.186 ადამიანს. 70 დასახლებიდან მხოლოდ ერთი - ამბროლაური წარმოადგენს ქალაქს, რომელშიც 2.047 ადამიანი ცხოვრობს (მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის 18.3 %). მოსახლეობის დანარჩენი 9.139 სული ცხოვრობს 18 თემად გაერთიანებულ 69 სოფელში (მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის 81.7%). (იხ. ცხრილი 6) მოსახლეობის სიმჭიდროვე მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე შეადგენს 9.8 ადამიანს კვ.კმ-ზე. რაც ქვეყნის საშუალო მაჩვენებელს (67 კაცი/კმ²) მნიშვნელოვნად ჩამორჩება.

ცხრილი 6. ამბროლაურის მოსახლეობის განაწილება თემებისა და დასახლებების მიხედვით

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულები	მოსახლეობის რაოდენობა
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი სულ,	11,186
მათ შორის:	
ქ. ამბროლაური	2,047
ბუგეულის თემი	719
ბუგეული	315
აბანოეთი	102
ბარეული	71
გორისუბანი	36
ქედისუბანი	57
ჯვარისა	138
ველევის თემი	184
ველევი	95
ბეთლევი	37
კვირიკეწმინდა	34
შხივანა	18

ზნაკვის თემი	333
ზნაკვა	126
მოტყიარი	11
საკეცია	196
იწის თემი	309
იწა	64
ახალსოფელი	36
გორი	56
ზემოკრიხი	30
ქვემოკრიხი	113
შუაკრიხი	...
ლიხეთის თემი	712
ლიხეთი	295
აბარი	122
ურავი	295
ნამანევის თემი	233
ნამანევი	32
ზედაშავრა	74
თხმორი	36
ხონჭიორი	91
ნიკორწმინდის თემი	592
ხარისთვალი(ნასოფლარი)	0
ნიკორწმინდა	498
კაჩეთი	94
სადმელის თემი	1,420
სადმელი	529
ბოსტანა	287
კლდისუბანი	205
ღვიარა	162
ძირაგეული	237
სხვავის თემი	147
შუასხვა	73
ზემოსხვა	56
ფუტიეთი	18
ლადიშის თემი	324
ლადიში	58
ბაჯი	109
პატარაონი	78
ტბეთი	37
ქვედაშავრა	42
ცახის თემი	130
ცახი	64
გოგოლეთი	15
ზედაღვარდია	42
ქვედაღვარდია	...
წესის თემი	494

წესი	461
მუხლი	33
ქელიაღელის თემი	496
ქელიაღელე	91
აგარა	101
ზედათლუდი	40
უყეში	78
ქვედათლუდი	186
ჭრეხალის თემი	604
ჭრეხალი	284
გენდუში	27
ზემოჭოშხა	164
ქვემოჭოშხა	129
ჭყვიშის თემი	502
ქვედაჭყვიში	195
ზედაჭყვიში	182
ქვიშარი	125
ხვანჭკარის თემი	1,293
ხვანჭკარა	466
დიდიჩორჯო	176
მეორეტოლა	273
პატარაჩორჯო	95
პირველიტოლა	283
ხიდიკრის თემი	512
კვაცხუთი	334
ხიმში	178
ხოტევის თემი	135
ხოტევი	130
სხარტალი	...
წკადისი	...
... შემთხვევათა რაოდენობა არ აღემატება 10-ს	

წყარო: საქართველოს მოსახლეობის 2014 წლის საყოველთაო აღწერის შედეგები

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი საქართველოში დემოგრაფიული თვალსაზრისით ყველაზე რთული მხარის, რაჭა-ლეჩხუმის შემადგენელს წარმოადგენს. მუნიციპალიტეტში მოსახლეობის შემცირების მაღალ უარყოფით სალდოს, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისთვის დამახასიათებელი ბუნების სტიქიური მოვლენების (მეწყერები, ღვარცოფები, დამანგრეველი და მსხვერპლის მომტანი მიწისძვრები), უარყოფით ზემოქმედებასთან ერთად, მაღალმთიანი ზონისთვის დამახასიათებელი რამდენიმე ზოგადი მიზეზი განაპირობებს:

ა) მძიმე და დაბალშემოსავლიანი ტრადიციული ხელით შრომა:

ბ) სამუშაო ადგილების უკმარისობა და დასაქმებულთა დაბალი ანაზღაურება;

გ) საყოფაცხოვრებო პირობების სიმძიმე;

დ) სოციალური და კულტურული მომსახურეობის დაბალი დონე;

ე) მცირე საწარმოების არქონა, ინვესტიციის მოზიდვის ნაკლებობა.

გავეცნოთ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის და ქალაქ ამბროლაურის დემოგრაფიულ მდგომარეობას უკანასკნელი წლების ცხრილი 7).

ცხრილი 7. დემოგრაფიული მდგომარეობის დინამიკა წლების მიხედვით.

ქალაქი	თარიღი	მოსახლეობის რაოდენობა (სული)	კაცი	ქალი
ამბროლაური	1989 წ.	2935	-	-
	2002 წ.	2541	-	-
	2014 წ.	2047	959	1088
	2018 წ.	2000	-	-

მუნიციპალიტეტი	თარიღი	მოსახლეობის რაოდენობა (ათასი სული)	კაცი	ქალი
ამბროლაური	1989 წ.	19.2	-	-
	2002 წ.	13.9	-	-
	2014 წ.	11.4	-	-
	2018 წ.	10.7	-	-

წყარო: საქსტატი

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ასეთი მდგომარეობა მით უფრო დასაანანია, რომ რაჭა-ლეჩხუმის სოფლების მეტი ნაწილი მეტ-ნაკლებად უზრუნველყოფილია სახნავ-სათესი მიწებით, ხოლო ამ მიწების და სხვა ბუნებრივი რესურსების გონივრულად გამოყენების შემთხვევაში, აქ 2-3 ჯერ მეტ მოსახლეობას შეუძლია უზრუნველყოს თავისი თავი სურსათით და არსებობის სხვა საშუალებებით. არანაკლებ მნიშვნელოვანია ისიც, რომ, მიუხედავად მიგრაციის დიდი ნაკადისა, წასული მოსახლეობა ცდილობს მუნიციპალიტეტში არამარტო შეინარჩუნოს, არამედ მეტნაკლებად განაახლოს და გაზარდოს კუთვნილი საბინაო ფონდი. ამის ნათელი მაგალითია საბინაო ფონდის არსებული ფართობის ფარდობა ადგილზე

დარჩენილი მოსახლეობის რაოდენობასთან, რაც შეადგენს $2,661.842/11.186 = 238.0$ კვ.მ-ს ერთ სულზე და მუნიციპალიტეტის შემდგომი სოციალ-ეკონომიკური განვითარების პირობებში მოსახლეობის მოსალოდნელი რეპოპულაციიდან გამომდინარე საჭირო საცხოვრებელი ფართობის საკმაოდ შთამბეჭდავ რესურსად უნდა მივიჩნიოთ.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ერთდროული დემოგრაფიული ტევადობა

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა საქსტატის მონაცემების მიხედვით ბოლო 10 წლის მანძილზე საგრძნობლად კლებულობს (2007-დან დღემდე შემცირდა 4400 ადამიანით) და დღეისათვის შეადგენს 10 700 ადამიანს ქ. ამბროლაურის ჩათვლით; მაქსიმალური რაოდენობა (2007 წელი, საქსტატის მიხედვით) კი 15 100 ადამიანს შეადგენდა.

მუნიციპალიტეტებში ტურისტთა/ვიზიტორთა ნაკადებისა და, განსაკუთრებით, ერთდროულად მაქსიმალური რაოდენობების დათვლის სირთულის მიუხედავად, (ეროვნული სტატისტიკის საყოველთაო პრობლემა), ამბროლაურის ტურისტულ-საინფორმაციო ცენტრის მონაცემების მიხედვით, მუნიციპალიტეტში ერთდროულად ტურისტთა/ვიზიტორთა მაქსიმალურმა რაოდენობამ 1000-ს მიაღწია.

კვლევების ფარგლებში იკვეთება, რომ ღვინის ტურებში (რომელიც უპირატესად ადგილობრივი ღვინის სადგენსტაციო რესურსების შესაბამისად არის გათვლილი და გულისხმობს 2-3 დამისთევას) ერთდროულად შესაძლო ტურისტთა რაოდენობა 12.500 ადამიანს ვერ აცდება. (რაც განპირობებულია ხვანჭკარის რაოდენობით).

ახალი ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსების ტევადობების მაქსიმალური მაჩვენებელი დამატებით 5000 ადამიანს ითვლის ;მათ შორის: შაორი 1.500 ადამიანი, სამერცხლე 2.000, ხოლო ქაჯიანის ეკო-კომპლექსი 1.500.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი აპროქსიმაციული მეთოდით იკვეთება, რომ ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში დამრჩენი (დამის მთეველი და შესაბამისად მუნიციპალური, სოციალური, ინფრასტრუქტურული, ტურისტულ-სარეკრეაციო, აგრო, ადმინისტრაციული და ბიზნესთან დაკავშირებული სერვისების მომხმარებლები) ადამიანების ჰიპოთეტურმა მაქსიმალურმა რაოდენობამ, დღეისთვის მუნიციპალიტეტში არსებული საბინაო ფონდის მაქსიმალური

დატვირთვით, შესაძლოა დაახლოებით 99.196 ადამიანს მიაღწიოს (იხ. ცხრილი 8). თუმცა. იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ საექსპერტო შეფასებით, ადგილობრივი მოსახლეობის მხოლოდ 1/3 არის მზად ტურისტების მისაღებად, სავარაუდო ოპერაციული ტევადობა შეადგენს 32.735 ადამიანს.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ზოგადი დემოგრაფიული სურათის წარმოსადგენად გასათვალისწინებელია ერთი მეტად მნიშვნელოვანი გარემოება, საქმე ისაა, რომ, საქართველოს მთიანეთში საერთო დემოგრაფიული ვითარების აშკარა გაუარესების ფონზე, ამ უკანასკნელ წლებში, ძალუმად იკვეთება ერთი ზოგადი დამაიმედებელი საპირისპირო ტენდენცია - საქართველოს მსხვილი ქალაქების მოსახლეობა საზაფხულო დასვენების ადგილებად სულ უფრო ხშირად ირჩევს ზოგადად სოფელ ადგილებს, განსაკუთრებით კი - საქართველოს მთიანეთის სოფლებს. ეს ტენდენცია ქმნის ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში სეზონური დემოგრაფიული პიკის მკაფიოდ გამოხატულ „რელიეფს“.

ამ თვალსაზრისით, რაჭის რეგიონი განსაკუთრებულია, რასაც ხელს უწყობს, და მომავალში კიდევ მეტად შეუწყობს „რიგი ფაქტორებისა:

- რაჭის მართლაც გამორჩეული ბუნებრივ-კლიმატური პირობები;
- ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების მაღალი ხარისხი;
- რაჭიდან ქალაქებში გასული მოსახლეობის ჯერაც შენარჩუნებული სოციალური კავშირები გასვლის ადგილებთან;
- საზოგადოების სოციალურ-კულტურული განვითარების სპირალის ახალ სტადიაზე საკუთარი „ფესვებისკენ“ მიბრუნების გლობალური ტენდენცია;
- დღეს ჩამორჩენილი შიდაანაციონალური ტურიზმის განვითარების პერსპექტივა;
- განხორციელებული და დაგეგმილი მსხვილი ინფრასტრუქტურული პროექტები - ამბროლაურის აეროპორტი, შაორისა თუ სხვა ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსები, საქართველოს ყველა კუთხიდან საავტომობილო მისაწვდომობის გაუმჯობესება, „ღვინის გზის“ ადგილობრივი მარშრუტები და კონკრეტული კერები (უწინარესად, ხვანჭკარის ზონა), საქართველოს სამთავრობო გეგმით განსაზღვრულ განსახლების 2 კარკასთან უშუალო თუ ახლო ფუნქციურ-გეგმარებითი კავშირები;
- გონივრულად წარმართული ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ბრენდირება და სხვა.

პერსპექტივაში, ამ ფაქტორების ამოქმედების შედეგად, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დემოგრაფიული თავისებურება აისახება მოსახლეობის

რაოდენობის სტაბილიზაციაში და შემდგომ - მატების სეზონურ, პულსირებულ ხასიათში, რასაც წინმსწრები ფუნქციურ-გეგმარებითი თუ ინფრასტრუქტურული უზრუნველყოფა ესაჭიროება. ამგვარი უზრუნველყოფის კომპლექსურ ფორმას, სწორედ, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და მისი ცალკეული დასახლებების სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა წარმოადგენს.

ამდენად, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივები, რომელიც საქართველოს თვითმმართველობა-დეცენტრალიზაციისაკენ მიმართულ პროცესებს უკავშირდება, სხვა ინტეგრაციულ პროცესებთან ერთობლიობაში, ერთმნიშვნელოვნად განაპირობებს მუნიციპალიტეტის მოსახლეობის სტაბილიზაციას მისი შემდგომი, როგორც მექანიკური, ასევე ბუნებრივი ზრდის მიმართულებით. აქედან გამომდინარე, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მოსახლეობა ორგანულად დაბალანსდება მთელი ქვეყნის მოსახლეობასთან მიმართებაში და შესაბამისად დარეგულირდება მოსახლეობის შემდგომი რაოდენობაც.

შესაბამისად, განაშენიანების სავარაუდო ტიპების (ინდივიდუალური და დაბალმჭიდრო საბინაო მშენებლობა; რეკრეაციული სპორტულ-გამაჯანსაღებელი, საკურორტო და სამკურნალო კომპლექსები; მსუბუქი და კვების მრეწველობის კომპლექსები) და მათი სიმჭიდროვის მიხედვით კონკრეტულ ტერიტორიებზე აქტუალურია მხოლოდ საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი ტერიტორიების სამოსახლო და რეკრეაციული რესურსების პოტენციური შესაძლებლობების გამოვლენა და მოთხოვნის მიხედვით მათი რიგითობის დადგენა, სადაც მშენებლობის მოცულობა და რეალიზაციის ვადები საინვესტიციო შესაძლებლობებზე და მოთხოვნა-დაკმაყოფილების/მიწოდების პროცესზე იქნება დამოკიდებული.

ცხრილი 8. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დემოგრაფიული ტევადობა.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დემოგრაფიული ტევადობა							
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფლები							
რიგითი ნომერი	ადმინისტრაციული ერთეული	არსებული მოსახლეობა	საკარმიდამო (ინდივიდუალური) სახლების რაოდენობა	განაშენიანების ფართობი	საერთო ფართობი (2 სართული)	დემოგრაფიული ტევადობა (კაცზე 30მ2)	კაც/სახლ
1	ბუგეული	719	849	93333	186666	6222.2	7.3
2	ცახი	130	354	36295	72590	2419.7	6.8
3	იწა	309	443	51620	103240	3441.3	7.8
4	ხიდიკარი	512	474	57769	115538	3851.3	8.1
5	ღიხეთი	712	649	73955	147910	4930.3	7.6
6	ნამანევი	233	537	54312	108624	3620.8	6.7
7	ნიკორწმინდა	592	991	93895	187790	6259.7	6.3
8	ღადიში	324	651	63085	126170	4205.7	6.5
9	სადმელი	1420	981	122103	244206	8140.2	8.3
10	სხვაკა	147	424	45914	91828	3060.9	7.2
11	ველევი	184	370	36754	73508	2450.3	6.6
12	ტელიაღელე	496	927	93970	187940	6264.7	6.8
13	წესი	494	440	53201	106402	3546.7	8.1
14	ტრებალო	604	524	60999	121998	4066.6	7.8
15	ტყევიში	502	469	49101	98202	3273.4	7.0
16	ხოტევი	135	420	43358	86716	2890.5	6.9
17	ხვანჭკარა	1293	750	90072	180144	6004.8	8.0
18	ზნაკვა	333	535	55050	110100	3670.0	6.9
ჯამი		9139	10788	1174786	2349572	78319.1	
ქ. ამბროლაური							
	საცხოვრებელი სახლის ტიპი	არსებული მოსახლეობა	საცხ. სახლების რაოდენობა	განაშენიანების ფართობი	საერთო ფართობი (ინდივიდუალური - 2 სართ; მრავალბინიანი საშ. – 4 სართ.)	დემოგრაფიული ტევადობა (ინდივიდუალურში-კაცზე 30მ2; მრავალბინიანში-კაცზე 12მ2)	კაც/სახლ
	მრავალბინიანი სახლები	2047	45	27341	109364	9113.7	9.6
	ინდივიდუალური სახლები		708	101453	202906	6763.5	
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი							
	სულ: (ადამიანების ტევადობა არსებულ ფართობში)				2661842	94196.3	
სამერცხლე, შაორი, ქაჯიანი - ახალი ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსები							
	სამერცხლე+შაორი+ქაჯიანი (ახალი დასახლებები)					5000	
სულ: (ადამიანების ტევადობა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში)						99196	
სულ:(საგარეუდო ოპერაციული ტევადობა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში)						32735	

ტურიზმი და ტურისტული ინფრასტრუქტურა

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ორიენტირებად მიჩნეულია:

მომაჯადოებელი ბუნება;

უნიკალური ვენახები და ღვინის წარმოების კულტურა;

წარსულიდან შემონახული მატერიალური და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა;

უნაკლო სამზარეულო;

ძვირფასი მასპინძლები;

ტრადიციასთან შერწყმული თანამედროვე განვითარება.

აღნიშნული რეპერების შესაბამისად ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტურისტული კონცეფცია ეფუძნება ხევანჭკარის ზონის, შაორის სარეკრეაციო კლასტერის, ჭუთხარო-სამერცხლეს სამთო კლასტერის, დაცული ტერიტორიების, ადკვეთილების, ბუნების ძეგლების სისტემის, სპელეო-რესურსების, კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების (მათ შორის არამატერიალური), ინტეგრირებული მარშრუტებისა და თითოეული სოფლის, როგორც ცალკეული უნიკალური ეთნო-კულტურული და ბუნებრივ-ლანდშაფტური ერთეულის დამოუკიდებელ მიზიდულობას.

სამთო-სათხილამურო სეგმენტი

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში აქტიური სამთო-სათხილამურო კლასტერი წარმოდგენილია მდ. რიცეულას ხეობაში ჭუთხაროს მთის მასივის სამხრეთ კალთებზე, რომელიც მოიცავს 1700 ჰექტრამდე სამთო-საკურორტო ტერიტორიას, 10-ზე მეტ სამთო-სათხილამურო საბაგირო გზას, 30-ზე მეტ სასრიალო ტრასას (საერთო სიგრძით 40 კმ-მდე) კარგი სასრიალო-კომერციული ბალანსით, რომელიც ემსახურება ერთდროულად 10 000-მდე მოსრიალეს და კონვერგენტულად განაწილებული სასრიალო ხეობებს აგვირგვინებს 2000 კაციანი ალპური ტიპის დასახლება.

თავისუფალი/ველური სამთო-სათხილამურო ხასიათის აქტიური კლასტერების პოტენციურ არეალებად (რომლებიც ჰარმონიულად ინტეგრირებულია დაცული ტერიტორიების მართვის სპეციფიკასთან) გეველინება ქაჯიანის ზონა.

სხვა, ტექნიკურად მიმზიდველი არეალები კი განკუთვნილია სათავგადასავლო და სამთო-ტურისტული საქმიანობებისთვის.

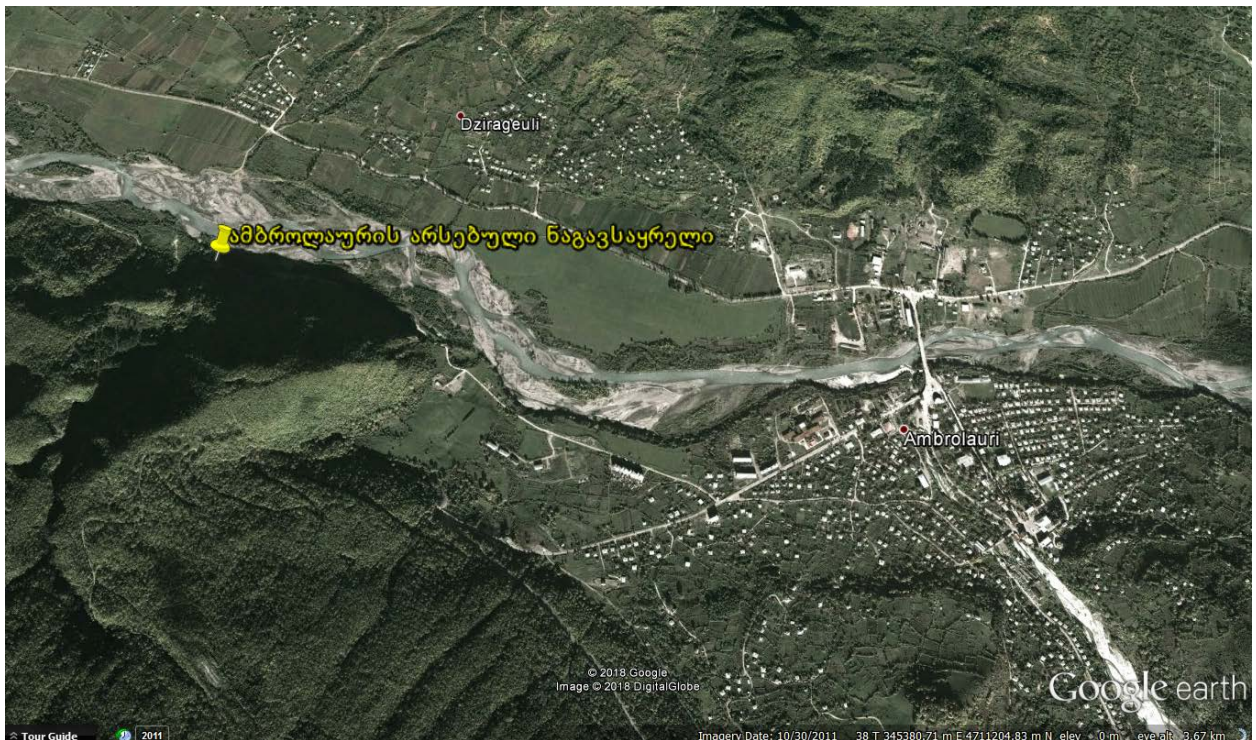
ნარჩენების მართვა

ნარჩენების მართვა ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მნიშვნელოვანი საკითხია. ამბროლაურის საყოფაცხოვრებო ნარჩენები გროვდება ამბროლაურის მიმდებარე ტერიტორიაზე, მდინარე რიონის მარცხენა ნაპირზე მდებარე ნაგავსაყრელზე (იხ. ილ. 10 და ილ. 11). აქ აღნიშნული ობიექტის არსებობა მიუღებელია სანიტარული და გარემოსდაცვითი კუთხით. სავარაუდოდ ნარჩენები, მათ შორის სახიფათო, პერიოდულად ირეცხებოდა და ამ გზით ხვდებოდა მდინარე რიონის

ჰიდროლოგიურ გარემოში. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ნარჩენების მართვის კომპანიამ მოახდინა ნაგავსაყრელის რეაბილიტაცია, ნაჟური და ჩამონადენი წყლების კონტროლი სავარაუდოდ ისევე ვერ ხორციელდება და აღნიშნული ნაგავსაყრელი საბოლოოდ მოითხოვს სათანადო წესების დაცვით დახურვას და რემედიაციას.

ილ. 10. ამბროლაურის არსებული ნაგავსაყრელის მდებარეობა მდინარის მიმდებარედ და ნაპირდაცვა.

ილ. 11. ამბროლაურის არსებული ნაგავსაყრელის და გეგმიური სატრანსფერო სადგურის მდებარეობა.

ილ. 12. ამბროლაურში განახლებული ნაგავსაყრელი გაიხსნა³

საქართველოს ინფრასტრუქტურისა და რეგიონული განვითარების სამინისტროს „მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის“ მიერ მის ვებგვერდზე 2014 წლის 24 აპრილს გამოქვეყნებული ინფორმაციით⁴ კომპანიამ დაასრულა ამბროლაურის ნაგავსაყრელის განახლება: ნაგავსაყრელი სრულადაა შემოღობილი, დადგმულია სადარაჯო ჯიხური; განთავსდა საინფორმაციო ნიშნები; მოეწყო მანქანა-მექანიზმების ფარდული; ასევე მდინარე რიონის ნაპირდაცვისთვის გაკეთდა გაბიონები.

საგულისხმოა, რომ „მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიამ“ მოამზადა და 2017 წლის 11 მაისს „ქუთაისის მყარი ნარჩენების ინტეგრირებული მართვის“ პროექტის⁵ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების დოკუმენტი⁶ საჯაროდ წარუდგინა რეგიონის საზოგადოებას, რაც ითვალისწინებს ახალი რეგიონული სანიტარული ნაგავსაყრელის მოწყობას ქუთაისში და ხუთი სატრანსფერო სადგურის ორგანიზებას იმერეთის და რაჭა-ლეჩხუმ-ქვემო სვანეთის რეგიონებში (იხ. ილ. 13), მათ შორის ამბროლაურში, არსებული ნაგავსაყრელის ტერიტორიაზე.⁷

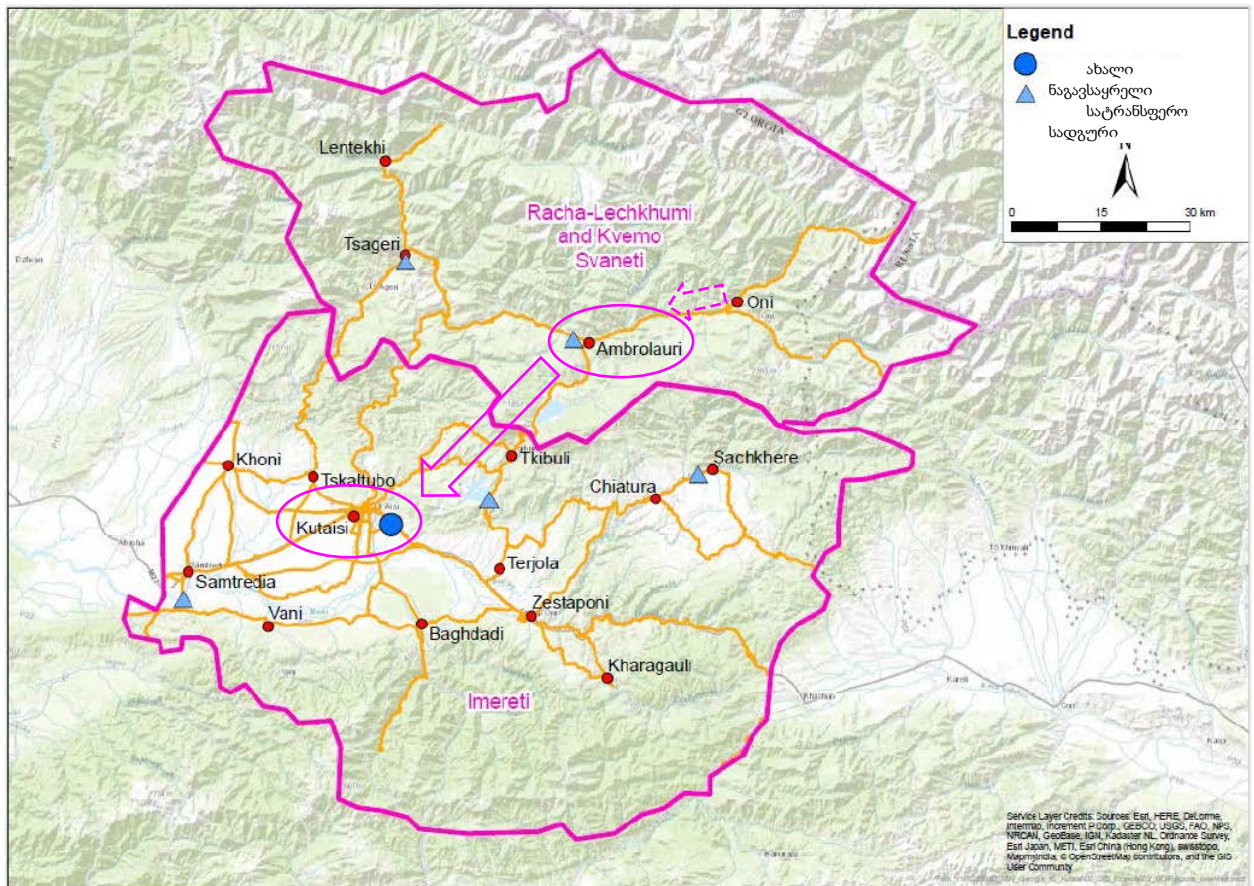
³ <http://waste.gov.ge/ge/?p=460>

⁴ <http://waste.gov.ge/ge/?m=201404>

⁵ პროექტის ჯამური ღირებულებაა 26 მილიონი ევრო: 20 მილიონი - KfW-ს სესხი, 2 მილიონი - ევროკავშირის გრანტი, 4 მილიონი - საქართველოს წვლილი (იხ. http://waste.gov.ge/ka/?page_id=3236).

⁶ „ქუთაისის მყარი ნარჩენების ინტეგრირებული მართვა“, „ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასება“, სამუშაო ვერსია, მარტი, 2017, მომზადებულია მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიისთვის, KfW-ს მიერ დაფინანსებული პროექტი, ERM GmbH. <http://moe.gov.ge/res/images/file-manager/sajaro-ganxilva/17-03-2017-myari-narchenebis-martvis-kompania/gzsh.pdf>

⁷ <http://waste.gov.ge/ka/?p=4919>

ილ. 13. ნარჩენების მუნიციპალური და რეგიონთაშორისი ტრანსპორტირების სქემა

სახიფათო ნარჩენები მართვის და ტოქსიკური ნივთიერებებით დაბინძურებული ტერიტორიების რემედიაციის კონტექსტში განსაკუთრებული აღნიშვნის საგანია ურავის დარიშხანის საბადოს ობიექტების (პირობითი სახელწოდებებით ურავი 1, 2, 3 და 4) და ნიადაგების ძლიერი დაბინძურება დარიშხანის შემცველი ნივთიერებებით. აღნიშნული ობიექტი ეროვნული მასშტაბის გარემოსდაცვითი ცხელი წერტილია.

დარიშხანის ნაერთებით ძლიერად დაბინძურებული ობიექტების დემონტაჟის და სახიფათო ნარჩენების ადგილზე ლენდფილინგის უზრუნველსაყოფად საქართველოს მხარდაჭერას უწევს ნიდერლანდების ინფრასტრუქტურისა და გარემოს სამინისტრო პროგრამის PSO Environment (PSO-M) ფარგლებში, ხოლო დანერგვას ორგანიზებას უწევს ნიდერლანდების სამეფოს ეკონომიკის, სოფლის მეურნეობის და ინოვაციის სამინისტროს დაქვემდებარებული სააგენტო RVO.nl. საქართველოს მხრიდან პარტნიორია საქართველოს გარემოსა დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ხოლო ბენეფიციარი, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონი და ურავის თემი.

პროექტი „დარიშხანის შემცველი სამთო ნარჩენები საქართველოში“ 2011 წელს დაიწყო და დღეისთვის 3 ფაზად განხორციელდა. პროექტი მიზნად ითვალისწინებს (1) სოფელ ურავსა და ცანაში არსებული დარიშხანის სამარხების დაბინძურებისა და მოსახლეობაზე, სოფლის მეურნეობასა და გარემოზე შესაძლო საფრთხის შეფასებას და კონცეპტუალური მოდელის დადგენას; (2) დაბინძურების, ადგილობრივი მიწისა

და მიწათსარგებლობის დინამიკის მენეჯმენტის და კონტროლის დეტალური გეგმის შედგენას; ასევე (3) მოსახლეობის, სოფლის მეურნეობისა და გარემოსთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი საფრთხეების ლიკვიდაციას.

ილ. 14. მარცხნივ: სარკოფაგის რღვევა (წითელ ნიშნულებში დარიშხანის კონცენტრაცია >5000 მგ/კგ); მარჯვნივ: დარიშხანის შემცველი ტოქსიკური ნიადაგის ნარჩენების ლენდფილინგი ურავი 3-ზე.

მიუხედავად 2014 და 2015 წლებში ჩატარებული მნიშვნელოვანი საფრთხეების სალიკვიდაციო სამუშაოებისა, ზედამხედველობის საბოლოო ანგარიშის მიხედვით (დათარიღებული 2015 წლის დეკემბრით) გაუნებელყოფის სამუშაოები ბოლომდე დასრულებული ჯერ არ არის. BioSoil-ის მიერ შესრულებულმა გაზომვებმა აჩვენა, რომ ჯერ კიდევ არის ადგილები, სადაც დარიშხანის შემცველობა აღემატება „ინდუსტრიული“ დაბინძურების დონედ მიღებულ მაჩვენებელს 2.600 მგ/კგ, ზოგ შემთხვევაში მნიშვნელოვნადაც.

აუცილებელია ამ სახიფათო ნარჩენებისგან ტერიტორიების გასუფთავების დასრულება, რათა გამოირიცხოს საშიშ ნივთიერებათა გადარეცხვა და გავრცელება გარემომცველ ბუნებასა და გარემოში. შესაძლებელია განხილულ იქნას აღნიშნული ტერიტორიის in-situ რემედიაციის განხორციელებაც, რომელიც მოიცავს გეოქიმიურ, მიკრობიოლოგიურ და მცენარეთა ეკოლოგიურ გადაწყვეტილებებს ტერიტორიის რემედიაციისთვის.

წინამდებარე გეგმით შემოთავაზებული საბაგირო გზის მშენებლობა სამთო-სათხილამურო ტურიზმის განვითარების მიზნით მდ. ლუხუნის ხეობის ზედა ნაწილში, უპირობოდ მოითხოვს ურავის დაბინძურებული არეალის რემედიაციას. აღნიშნულის უგულველყოფა ან უხარისხოტ შესრულება, ტურისტების მიმზიდველი ადგილის შექმნის წარმატებას, მაღალი რისკის ქვეშ დააყენებს.

სასარგებლო წიაღისეული

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში, მისი ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობის და ტურისტული პოტენციალის გათვალისწინებით სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვება, როგორც ასეთი, საზოგადოდ არ იზღუდება, მაგრამ მუნიციპალიტეტის ტერიტორიულ-სივრცითი მოწყობისადმი ინტეგრირებული

ჩარჩო-მიდგომების და შესაბამისი დარგობრივი პოზიციების და მოთხოვნების გათვალისწინებით, როგორც არის გარემოსდაცვითი, სოციალური, ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების ნორმების უპირატესი დაცვა, ტურიზმისა და ეთნო-კულტურის განვითარების ხელშეწყობა, ტრადიციული მეთოდების გამოყენება, ასევე კონკრეტული წიაღისეული რესურსის მოპოვების ობიექტების სპეციფიკა, მოპოვება ეფუძნება შესაბამისად დაწესებულ სათანადო შეზღუდვებს ზემოხსენებული კომპლექსური ფაქტორების სრულყოფილად და სათანადოდ გათვალისწინებით.

საინჟინრო ინფრასტრუქტურა

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი უზრუნველყოფილია ადგილობრივი მოსახლეობისა და მზარდი ტურისტული პოტენციალის შესაბამისი დატვირთვების მქონე ელექტრომომარაგების, გაზომომარაგების, საავტომობილო გზებით აგრეთვე ტელე-საკომუნიკაციო სისტემებითა და მათი შესაბამისი საინჟინრო ნაგებობებით უზრუნველყოფით, რომლებიც ინტეგრირებულია ლანდშეფტში, და ლანდშეფტის ესტეტიკური მახასიათებლის კომერციული მდგენელი მნიშვნელობიდან გამომდინარე უპირატესად ორგანიზებულია ინტეგრირებულ საინჟინრო არხებსა და დერეფნებში.

ელექტროსისტემის განვითარების გეგმა

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფელ სადმელში, არსებული 35კვ ქ/ს-სთან უნდა მოეწყოს 110კვ ქ/ს-ის ფრთა და დაუკავშირდეს ქალაქ ტყიბულში მდებარე ქვესადგურს, არსებული 35კვ ეგხ-ს ნაცვლად, 110კვ ძაბვის ეგხ-ით.

სადმელის ქ/ს-დან ამბროლაურის და მდინარე ლუხუნისწყლის ხეობიდან 52კმ-იანი ორჯაჭვა 35კვ-იანი ეგხ უნდა მოეწყოს, ლენტეხის მუნიციპალიტეტის სოფელ სასაშში არსებულ 110კვ სიმძლავრის ქვესადგურამდე. ასევე გათვალისწინებული უნდა იქნას სადმელის ქვესადგურიდან, მდინარე რიცეულას ხეობის გავლით, პოტენციური სამთო-სათხილამურო კურორტამდე 18 კმ-იანი ორჯაჭვა 35კვ-იანი ეგხ.

აღნიშნულმა ელექტროსისტემამ, ელექტრო ენერგიით უნდა უზრუნველყოს, 15 წლიანი გეგმის მიხედვით გაზრდილი ადგილობრივი მოსახლეობა და ვიზიტორი, შესაბამისი სოციალური და ტურისტული ინფრასტრუქტურით, რომლის სავარაუდო მოხმარებაც შეადგენს 45 მგვტ-ს.

გაზმომარაგება

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გაზმომარაგება ხდება მაგისტრალური გაზსადენის განშტოებიდან - თერჯოლის სოფ. ღვანკითის მიმდებარე ტერიტორიიდან, დაახ. მანძილი მიერთების ადგილიდან - ამბროლაურამდე 54კმ.

ზოგადი მოკვლევის შედეგად დადგინდა, რომ არსებულ მკვებავ გაზსადენს არ შეუძლია დამატებითი გაზის მოცულობის გატარება საფუძვლიანი სარეაბილიტაციო სამუშაოების ჩატარების გარეშე, რაც მოიცავს 54 კმ-იან D 300მმ მილის სრულ რეაბილიტაციას.

აღნიშნულმა სისტემამ, ბუნებრივი აირით უნდა უზრუნველყოს, 15 წლიანი გეგმის მიხედვით გაზრდილი ადგილობრივი მოსახლეობა და ვიზიტორი, შესაბამისი

სოციალური და ტურისტული ინფრასტრუქტურით, რომლის სავარაუდო საანგარიშო ხარჯი იქნება 11000-12000მ3/სთ.

ტელე-კომუნიკაციები

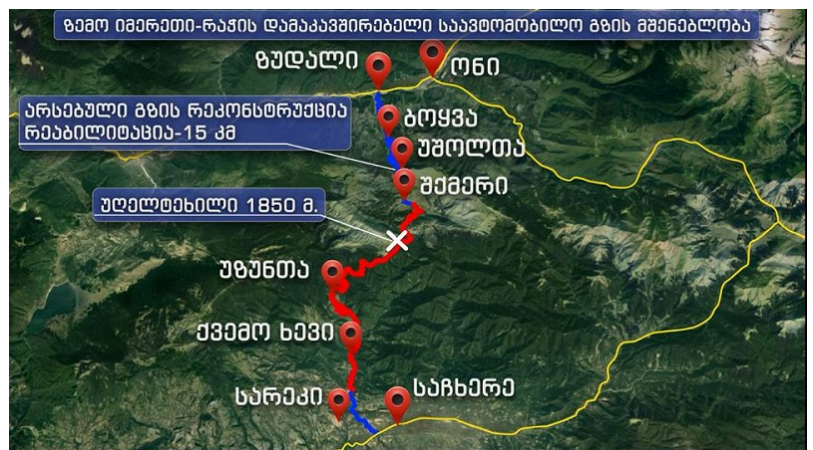
ტელეკომუნიკაციური მეურნეობა ორგანიზებული მაგისტრალური მკვებავი საინჟინრო არტერიებთან ინტეგრირებული ტექნიკურ-ტექნოლოგიური თანხვედრა და შიდა დაქსელვა ლანდშაფტისათვის მისაღები და დამახასიათებელი ფორმებისა და ნორმების დაცვით.

საავტომობილო მაგისტრალური გზა

მუნიციპალიტეტის ტერიტორია უზრუნველყოფილია ერთი მთავარი და მუდმივი (სეზონებისა და ამინდების მიუხედავად) კავშირის მქონე სახელმწიფო მნიშვნელობის გამჭოლი საავტომობილო მაგისტრალით (შ-16, ჭრებალო-წესის მონაკვეთი), და დამხმარე (შ-17, ტყიბული-ამბროლაური) გზით, რომლებიც თანხვედრაშია ყველა სხვა მუნიციპალიტეტთა შორის საინჟინრო ინფრასტრუქტურის არტერიების (ელმომარაგება, გაზმომარაგება, ტელეკომუნიკაციები,) ერთიან დერეფნებთან და აკავშირებენ ქალაქ ამბროლაურს მუნიციპალიტეტის პერიფერიებს ეროვნული მნიშვნელობის სატრანსპორტო-ლოგისტიკურ კვანძებთან. (იხ. რუკა 5)

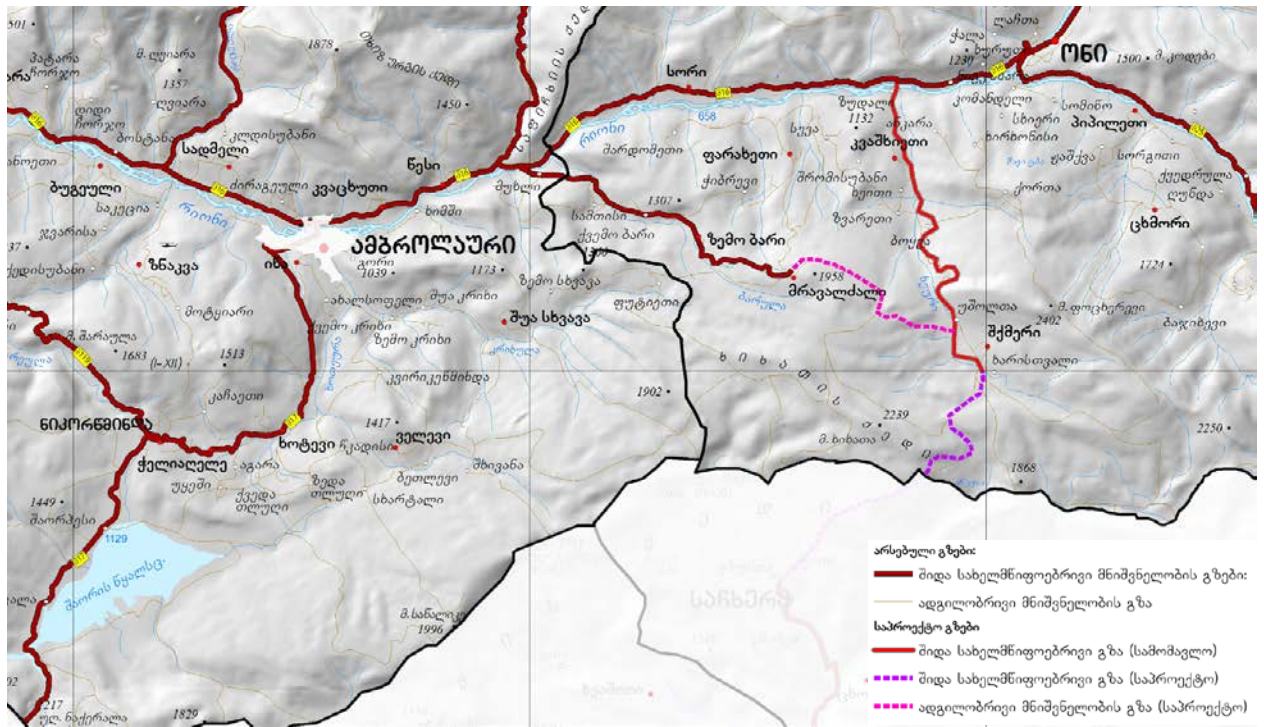
ასევე მნიშვნელოვანია საჩხერე-ონის (საპროექტო, სამშენებლო) დამაკავშირებელი გზა, რომლის პირველი 5.7 კილომეტრის მშენებლობაზე რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს საავტომობილო გზების დეპარტამენტმა 2017 წლის ნოემბერში

გამოაცხადა ტენდერი. საავტომობილო გზების დეპარტამენტის უკანასკნელი ცნობით საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზის პირველ მონაკვეთზე მშენებლობა უკვე დაიწყო. საბოლოო სამუშაოების დასრულების ვადა 2019-2020 წლებია.

ილ. 15. საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზა.

საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზა ამბროლაურამდე გზას დაახლოებით 2 საათით და 20 წუთით შეამცირებს.

ილ. 16. ამბროლაურამდე მიმავალი საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზა. (საჩხერე-ზუდალი-ამბროლაური)

საპროექტო გზები. მოცემული სივრცითი მოწყობის პროექტის ფარგლებში მიღებული საპროექტო გადაწყვეტიებიდან გამომდინარე შემოთავაზებულია 2 საპროექტო გზა მდინარე ლუხუნისწყლის და რიცეულის ხეობებში. ეს გზები არსებული გზების გაგრძელებაა და მდ. რიცეულის ხეობაში სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონამდე მიყვავართ, ხოლო მდ. ლუხუნისწყლის ხეობაში შიდასახელმწიფოებრივი გზით (შ-120, წესი-ურავი) ქაჯიანის ეკო-კომპლექსთან. საპროექტო შეთავაზებით სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონამდე არსებული ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა საპროექტო მონაკვეთის ჩათვლით შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის უნდა გახდეს.

სოციალური ინფრასტრუქტურა

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი ვითარდება არსებული და საპროექტო სოციალურ-კულტურული, სატრანსპორტო და საინჟინრო ინფრასტრუქტურის ფუნქციების და ობიექტების ტერიტორიული განაწილების ხედვის მიხედვით.

საჯარო მმართველობის რეფორმა.

განხორციელებულია ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის მმართველობის მოდელი დეცენტრალიზებისა და რეგიონალიზმის აპრობირებულ ტენდენციას ეფუძნება.

ღრმავდება მმართველობის სისტემაში გენდერული თანასწორობის ტენდენცია.

დაწყებულია ელექტრონული მმართველობის პრინციპების დანერგვა.

შეთანაწყობილია ცენტრალური, რეგიონული ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების ქმედებები.

სივრცით-ტერიტორიული განვითარების საკითხების გადაწყვეტაში მოსახლეობისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობა ყოველდღიურ პრაქტიკად იქცა.

ინფრასტრუქტურის და სივრცით-ტერიტორიული განვითარების ძირითადი გეგმარებითი ღერძები

4 პუნქტიანი სამთავრობო პროგრამით განსაზღვრული („სამთავრობო პროგრამა 2016-2020“) სივრცითი ღერძების კომპონენტის შესაბამისად ქვეყნის განსახლების ერთ-ერთ პრიორიტეტულ ღერძად მიჩნეულია ღერძი მესტია-ლენტეხი-ცაგერი-წყალტუბო-ქუთაისი-ბაღდათი-ახალციხე-თურქეთის საზღვარი, განსახლების თვალსაზრისით ამ ღერძს ზურგს უმაგრებს რანგით მომდევნო ღერძების სისტემა, მათ შორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანია ის ქვესისტემა, რომელიც ვითარდება რაჭა-ლეჩხუმის რეგიონში და უკავშირდება განსახლების ხსენებულ ღერძს.

მნიშვნელოვანია, რომ რაჭა-ლეჩხუმის განსახლების ქვესისტემა მეტად მიმზიდველია სარეკრეაციო და ტურისტული თვალსაზრისით; იგულისხმება, როგორც რაჭისათვის დამახასიათებელი ტურისტულად მიმზიდველი ფაქტორები - მიკროკლიმატი, ბუნების მრავალფეროვნება, მინერალური წყაროები, ისე ბრენდული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტები, უწინარესად საქვეყნოდ ცნობილი ღვინო ხვანჭკარა და სხვა გასტრონომიული ტურიზმისათვის მნიშვნელოვანი პროდუქტები (რაჭული ლორი, ლობიო, თაფლი და ა.შ) ეს გარემოება წამყვანია განსახლების ქვესისტემის ღერძების დანიშვნა-განვითარებისთვის. პრიორიტეტს ინარჩუნებს შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზების - შ16 (ქუთაისი-ალპანა-მამისონის უღ.) და შ17 (ქუთაისი-ტყიბული-ამბროლაური) შესაბამისი მონაკვეთების გასწვრივ განვითარებადი განსახლების ღერძები. განსახლების ამ ღერძების მნიშვნელობას გააძლიერებს შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის განვითარება, რომლის განაშენიანების რეგულირების გეგმა დამუშავების სტადიაშია და დასრულდება 2018 წელს, აგრეთვე ხვანჭკარის მევენახეობა-მელვინეობის კლასტერის ახალ ხარისხში გადაყვანა. ამის გარდა ტრანს მუნიციპალური განვითარების კონტექსტში განსახლების ქვესისტემას პოზიტიურ იმპულსს შესძენს ონის მუნიციპალიტეტის საკურორტო პოტენციალის შემდგომი განვითარება.

სადმელი - „სამერცხლეს“ განსახლების საპროექტო ღერძის ჩამოყალიბების ფუნქციურ საფუძველს წარმოადგენს „სამერცხლეს“ ტერიტორიაზე განსავითარებელი ახალი სამთო-სათხილამურო ტურისტული ზონა. ამ ზონის ტურისტული ტევადობა შეადგენს 2000 ადამიანს.

წესი - ქაჯიანის განსახლების საპროექტო ღერძის, რომელიც ვითარდება შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზის (შ120) გასწვრივ ჩამოყალიბების ფუნქციურ საფუძველს წარმოადგენს ახალი ალპური და ეკო-ტიპის სარეკრეაციო დასახლებები და ტურისტული ცენტრები („ქაჯიანის ეკო-კომპლექსი“) ჯამური ტევადობით 1500 ადამიანი. (იხ. რუკა 17)

ბოლო დროს ქართულ საზოგადოებაში ეკოლოგიურ პრობლემატიკისა და კულტურული მემკვიდრეობისადმი ინტერესის მკვეთრი ზრდის ფონზე რაჭის განსახლების სისტემა განიცდის სეზონური პიკების გავლენას და ეს ტენდენცია მომავალში გაძლიერდება. უკვე დღეს რაჭის სეზონური მოსახლეობა რამდენჯერმე ჭარბობს მუდმივ მოსახლეობის ოდენობას. ამ კონტექსტში მოსალოდნელია ნასოფლარებისა და მიტოვებული სახლების რეაბილიტაცია-გამოცოცხლება, რაც ტურიზმის სპეციფიკურ ფორმას - სააგარაკო ტურიზმს - მნიშვნელოვან განსახლებამაფორმირებელ ფაქტორად აქცევს. ეს ტენდენცია უკვე დღეს შეინიშნება და პირველ რიგში მოიცავს ინფრასტრუქტურით მეტ-ნაკლებად უზრუნველყოფილ დასახლებებს.

ამდენად, რაჭის განსახლების სისტემა იძენს მძლავრ იმპულსებს, რაც კიდევ უფრო გააძლიერებს 4 პუნქტიანი პროგრამით განსაზღვრული სივრცითი ღერძის (მესტია-ახალციხე) მნიშვნელობასა და მიმზიდველობას.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის განსახლების სისტემა.

საქართველოს განსახლების ამჟამინდელი სისტემა არსებითად ასახავს განსახლების საბჭოთა ქალაქგეგმარების ბოლო პერიოდში შემუშავებულ „დასახლებათა ჯგუფური სისტემის“ კონცეფციას. ამ კონცეფციის თანახმად, საქართველოს ტერიტორია დაყოფილი იყო „დასახლებათა ჯგუფური სისტემის“ სამ ძირითად სახეობად - განსახლების დიდი, საშუალო და მცირე სისტემებად. ამბროლაურის რაიონი შედიოდა ორი მსხვილი სისტემიდან ერთ-ერთის - ქუთაისის განსახლების სისტემაში და, ამდენად, მართვისა და ფუნქციური კავშირების თვალსაზრისით, სისტემის ცენტრზე - ქალაქ ქუთაისზე იყო ორიენტირებული. საქართველოს განსახლების გენერალური სქემის თანახმად, ქალაქ ამბროლაურის მოსახლეობის ზრდა შემდეგნაირად იყო დაგეგმილი: 1971 წელი - 2.600 კაცი; 1991 წელი - 10.000 კაცი, 2001 წელი - 12.000 კაცი. მოსახლეობის ზრდის ამგვარი ოპტიმისტური სცენარი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების შესაბამისი გეგმებს

უნდა უზრუნველყო. თუმცა, ამ შემთხვევაშიც, ძირითადი აქცენტი არა მთლიანად რაიონზე, არამედ ქალაქ ამბროლაურზე იყო გადატანილი.

ამჟამად, საქართველოში მომხდარი რადიკალური პოლიტიკური და სოციალ-ეკონომიკური ცვლილებების კონტექსტში, **ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის განსახლების ქვესისტემა** წარმოადგენს საქართველოს განსახლების ერთიანი ნაციონალური სისტემის ორგანულ ნაწილს და, ქვეყნის ეკონომიკური მომძლავრების კვალობაზე, სულ უფრო შესამჩნევი ხდება მისი შემდგომი განვითარების ტენდენციები. ასეთი ცვლილებები რეალიზებას ჰპოვებს მიგრაციული ნაკადების ორმხრივი (საქალაქო ცენტრი - პერიფერია) მიმართულებებით გაზრდაში, პერიფერიაში ქალაქური ცხოვრების წესის შეღწევაში, ურთიერთკავშირების გაძლიერებაში და სხვა.

საქართველოს განსახლების ერთიან სისტემაში **ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის განსახლების სისტემა**, მიმდებარე - **ონის მუნიციპალიტეტის განსახლების სისტემასთან** ერთად, შეთავსებული ეკონომიკური, სამეურნეო და შესაბამისი ეთნოგრაფიული იდენტობის საფუძველზე მოიაზრება ბუნებრივ-გეოგრაფიულ პროვინციის - რაჭის მხარის შემადგენლობაში და, მასთან ერთად, ქმნის სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობითი დაგეგმვის ზემდგომ იერარქიული საფეხურს - განსახლების სამხარეო სისტემას. ეს სისტემა, საქართველოს პირობებში, ხასიათდება მყარი და მკაფიო საზღვრებით და, ძირითადად, ემთხვევა განსახლების არეალის გეოგრაფიული და ეთნოგრაფიული კულტურის გავრცელების საზღვრებს.

აღსანიშნავია, რომ რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის სამხარეო სისტემის სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობითი დაგეგმვა მჭიდრო და განვითარებად ურთიერთკავშირშია ზემო სვანეთისა და იმერეთის მიმდებარე რეგიონებთან. რაჭის რეგიონზე იკვეთება სამთავრობო პროგრამის - „თავისუფლება, სწრაფი განვითარება, კეთილდღეობა - 2016-2020“-ის ერთერთი კომპონენტის, „სივრცითი მოწყობის“ მიერ შემუშავებული, ამ რეგიონებზე გამავალი საქართველოს განსახლების ერთიანი სისტემის ორი გეგმარებითი ღერძი: (იხ. ილ. 2. სივრცითი ღერძი (მესტია-ახალციხე), ილ. 3. სივრცითი ღერძი (ლაგოდეხი-სოხუმი))

განსახლების იერარქიული სისტემატიზაცია, ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მხარეების თვითმმართველობის, მათი ეკონომიკური დამოუკიდებლობის, მხარეების ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული აღმავლობის ერთერთი უმთავრესი პირობაა. განსახლების ღერძებთან უშუალო კავშირი მკვეთრად გააძლიერებს ადგილობრივ მუნიციპალურ ინტერესებს და განვითარებისათვის საკმარის ადგილობრივი რესურსების პოტენციური უზრუნველყოფს ადგილობრივი

წარმოებების განვითარებას, ადგილზე კადრების დასაქმებას, შესაბამსად სამხარეო სუბიექტებისა და ქვეყნის ეკონომიკის დაბალანსებულ განვითარებას;

თავის მხრივ, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ინტეგრირება საქართველოს განსახლების ერთიან სისტემაში ინტეგრაციული ტენდენციების გაძლიერებასთან ერთობლიობაში გაამყარებს ქვეყნის ინტენსიური განვითარების აუცილებელ შეუქცევად პროცესს.

ახალი ისტორიის კონტექსტში, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორია შედიოდა 1921 წლიდან — რაჭის მაზრაში, ხოლო 1928 წლიდან — რაჭა-ლეჩხუმის მაზრაში. 1930 წლიდან ის დამოუკიდებელი ადმინისტრაციული რაიონია. 1951-53 წლებში რაიონი შედიოდა ქუთაისის ოლქში. 2014 წელს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი ორად გაიყო: "თვითმმართველი ქალაქი - ამბროლაური" და "ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი". 2017 წლის ოქტომბერში გაუქმდა ქალაქ ამბროლაურის თვითმმართველობა და ამჟამად ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი, ქალაქ ამბროლაურთან ერთად, 19 ადმინისტრაციული ერთეულითაა (თემი) წარმოდგენილი. ეს თემებია:

1. ჭრებალოს თემი;
2. ღადიშის თემი;
3. წესის თემი;
4. სადმელის თემი;
5. ზნაკვის თემი;
6. ლიხეთის თემი;
7. ნიკორწმინდის თემი;
8. ჭყვიშის თემი;
9. იწის თემი;
10. ველევის თემი;
11. ბუგეულის თემი;
12. ხიდიკრის თემი;
13. ხვანჭკარის თემი;
14. ჭელიაღელის თემი;
15. ნამანევის თემი;
16. ცახის თემი;
17. ხოტევის თემი;
18. სხვავის თემი;

ცხრილი 9. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ერთეულები და მათში შემავალი დასახლებები.

N	ადმინისტრაციული ერთეულის დასახელება	ადმინისტრაციულ ერთეულში შემავალი დასახლებები
1	ბუგეული	აბანოეთი, ბარეული, ბუგეული, გორისუბანი, ქედისუბანი, ჯვარისა
2	ველევი	ბეთლევი, ველევი, კვირიკეწმინდა, შხივანა
3	ზნაკვა	ზნაკვა, მოტყიარი, საკეცია
4	იწა	ახალსოფელი, გორი, ზემო კრიხი, იწა, ქვემო კრიხი, შუა კრიხი
5	ლიხეთი	აბარი, ლიხეთი, ურავი
6	ნამანევი	თხმორი, ნამანევი, შავრა, ხონჭიორი
7	ნიკორწმინდა	კაჩაეთი, ნიკორწმინდა, ხარისთვალი
8	სადმელი	ბოსტანა, კლდისუბანი, სადმელი, ღვიარა ძირაგეული
9	სხვავა	სხვავა, ფუტიეთი
10	ლადიში	ბაჯი, პატარაონი, ტბეთი, ქვედა შავრა, ლადიში
11	ცახი	გოგოლათი, ზედა ღვარდია, ქვედა ღვარდია, ცახი
12	წესი	მუხლი, წესი
13	ქელიაღელე	აგარა, ზედა თლული, უყეში, ქვედა თლული, ქელიაღელე
14	ჭრებალო	გენდუმი, ზემო ჟომხა, ქვემო ჟომხა, ჭრებალო
15	ჭყვიში	ზედა ჭყვიში, ქვიშარი, ჭყვიში
16	ხვანჭკარა	დიდი ჩორჯო, პატარა ჩორჯო, პირველი ტოლა, მეორე ტოლა, ხვანჭკარა
17	ხიდიკარი	კვაცხუთი, ხიმში
18	ხოტევი	სხარტალი, წკადისი, ხოტევი

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დასახლებები განვითარებულია ლათინური ასო T-ს მსგავსად, მდინარეების - რიონისა და კრიხულას - გასწვრივ. ეს დასახლებები დაკავშირებულია ორი ძირითადი შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო მაგისტრალის საშუალებით:

☐ (შ-16) ქუთაისი-ალპანა-მამისონის უღელტეხილი (ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის გამჭოლი ღერძი);

☐ (შ-17) ქუთაისი-ტყიბული-ამბროლაური.

თავის მხრივ, ეს ორი ღერძი დაკავშირებულია შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის (შ-119) ჭრებალო-ნიკორწმინდას გზით, რომელიც მუნიციპალიტეტის დასახლებული არეალის ცენტრში ქმნის თავისებურ წრიულ კომუნიკაციას და, შესაბამისად, მუნიციპალიტეტის განსახლების სტრუქტურის ძირითად კარკასს წარმოადგენს.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის დასახლებებს შორის ყველაზე განვითარებულია მისი ცენტრი - ქ. ამბროლაური, რასაც ასევე მისი გეოგრაფიული მდებარეობა განაპირობებს. იგი განთავსებულია განსხვავების მუნიციპალური სისტემის ძირითადი ღერძების თანაკვეთაზე და მისი დაშორება რუსეთის ფედერაციის სახელმწიფო საზღვრამდე 79 კმ-ია, თურქეთის სახელმწიფო საზღვრამდე 230 კმ, უახლოეს სარკინიგზო სადგურამდე (ქ. ტყიბული) 39 კმ, უახლოეს სარკინიგზო კვანძამდე (ქ. ქუთაისი) 72კმ, უახლოეს პორტამდე (ქ. ფოთი) 170 კმ, ქ. თბილისამდე 280 კმ.

მუნიციპალიტეტის სივრცით-ტერიტორიული განვითარებაში ახალ, მნიშვნელოვან იმპულსს შეიტანს შაორის ტურისტულ-რეკრეაციული, განვითარებადი კლასტერი. შაორის კომპლექსის საპროექტო დოკუმენტაცია ამჟამად დამუშავების პროცესშია. შაორის ტურისტულ-რეკრეაციული კომპლექსის მდებარეობა ქუთაისი-ტყიბული-ამბროლაურის შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზაზე, ამბროლაურის გავლით მისი შემდგომი მიერთება მამისონის უღელტეხილისაკენ მიმავალ გზათან, აგრეთვე მისი კავშირი ზემო იმერეთი-რაჭის დამაკავშირებელი საჩხერე-ონის ახალ გზასთან მნიშვნელოვნად გამოაცოცხლებს და გაზრდის რაჭის რეგიონის დემოგრაფიულ და ეკონომიკურ აქტივობას.

მუნიციპალიტეტის დანარჩენი დასახლებები მეტნაკლებად თანაბრად არის განვითარებული, თუმცა, ამბროლაურისა და შაორის კლასტერი შემდგომ, სხვადასხვა ფაქტორების გათვალისწინებით, როგორებიცაა: მოსახლეობის რაოდენობა, ტურისტული მიზიდულობა, სატრანსპორტო საკვანძო მდებარეობა. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული სისტემის რუკა იხილეთ გრაფიკულ ნაწილში (რუკა 24)

რაც შეეხება ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიულ-ფუნქციურ სისტემას, განსახლების სისტემაში ყალიბდება რამდენიმე გამოკვეთილი, იერარქიულად დალაგებული კლასტერი/ზონა:

1. ხვანჭკარა-ამბროლაურის განსახლების წამყვანი მრავალფუნქციური ღერძი;
2. შაორის-ნიკორწმინდის სპეციალიზებული ტურისტულ-სარეკრეაციო ზონა;
3. სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონა;

4. „ქაჯიანის ეკო-კომპლექსი“;
5. განსახლების ტრადიციული სისტემის მაფორმირებელი თემების მომცველი ჯგუფები (ცახი, ნამანევი, ჭელიაღელე, ხოტევი, ველევი)

მეზობელ მუნიციპალიტეტთან სისტემური კავშირების კვალობაზე, არანაკლებ ყურადღება უნდა მიექცეს ამბროლაურის რაიონისათვის მეტად მნიშვნელოვან „ხვანჭკარის“ ბრენდზე და ტვიშის ღვინის თემაზე დაფუძნებულ და ღვინის კლასტერზე აგებულ, ამბროლაურისა და ცაგერის მუნიციპალიტეტების ურთიერთობების საინერგიულ განზომილებებს. რაც კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის არა მარტო მუნიციპალურ, არამედ წინმსწრებად, განსახლების ყველა დონეზე გააზრების აუცილებლობას.

სივრცითი მოწყობა

ქვეყნის ტერიტორიული სახელმწიფოებრივი მოწყობის ერთიანი კონცეფციის საფუძველზე ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი გაცნობიერებულია, როგორ რაჭის კუთხის შემადგენელ გეგმარებით ერთეულად.

„ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცით მოწყობის“ ეტაპობრივი განხორციელება დაეფუძნა შემდეგ პრიორიტეტულ პრინციპებს:

- ადგილობრივი მოსახლეობისა და ტურისტების ბუნებრივი კატასტროფებისგან უთუო დაცულობა;
- საერთაშორისო მნიშვნელობის მრავალტემატური და დივერსიფიცირებული-ტურისტულ-სარეკრეაციო სივრცის/„დესტინეიშენ“-ის ჩამოყალიბება;
- ბუნებრივი და ეთნო-კულტურული გარემოსა და რესურსების დაცვა-განვითარება;
- მოსახლეობის მუნიციპალური თუ კერძო კომპანიების სერვისებით მაქსიმალური უზრუნველყოფა და ცხოვრების ხარისხის ამაღლება;
- სივრცითი წესრიგის დამყარება.

ამ მიმართულებით ცენტრალური ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თვითმმართველობის კოორდინირებულად გადადგმული ნაბიჯების შედეგად, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი გამოსულია ეკონომიკურად ჩამოყალიბებული ჩიხური მდგომარეობიდან.

მუნიციპალიტეტის მასშტაბით გამოყენებულია საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ბუნებადაცვითი, მეგლთადაცვითი და ქალაქგეგმარებითი შეხედულების ყველა ნორმა და სტანდარტი.

მუნიციპალიტეტი სრულადაა დაფარული საკადასტრო დოკუმენტაციით.

ყველა დასახლება უზრუნველყოფილია სათანადო ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციით, რომლის მონიტორინგს, საგანგებოდ შემუშავებული ინდიკატორების მეშვეობით, ყოველდღიურ რეჟიმში ახორციელებენ ადგილობრივი თვითმმართველობის და ცენტრალური ხელისუფლების უფლებამოსილი ორგანოების სპეციალურად განსწავლული თანამშრომლები.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ყველა სოფელი უზრუნველყოფილია „განაშენიანების რეგულირების ინტეგრირებული გეგმებით“, რომლებიც შემუშავებულია კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ყველა მოთხოვნის გათვალისწინებით და დამტკიცებულია ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს მიერ, ისევე, როგორც განვითარების დეტალური რეგლამენტები - არქიტექტურული ფორმების, სამშენებლო მასალებისა და კოლორისტიკის ჩათვლით. მშენებლობის ნებართვების გაცემა მიმდინარეობს ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციის სრული პაკეტის საფუძველზე.

გარე სამგზავრო კავშირებს უზრუნველყოფს მცირე ავიაციაც - თბილისის, ბათუმის, ქუთაისის, ანაკლიის, მესტიის და სხვა მიმართულებებით, მუნიციპალიტეტთაშორისო ტრანსპორტი, სამარშრუტო ტაქსების ქსელური სისტემა.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის განვითარების პროცესი მიმდინარეობს კანონმდებლობის სრული დაცვით.

სივრცითი წესრიგი ხელს უწყობს გლობალური კონკურენციის პირობებში ინვესტიორების მოზიდვას და ადგილობრივი მენაშენეების აქტივობას, რაც ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოციალ-ეკონომიკური პროგრესის მიზეზია.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტმა შესაფერისი ადგილი დაიკავა საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკურ ცხოვრებაში, ხოლო რაჭული კულტურისა და ხვანჭკარის ბრენდმა ღირსეული ადგილი დაიმკვიდრა მსოფლიო ასპარეზზე.

ნებისმიერი ქმედება და ეფექტი დაკავშირებულია პირველ რიგში, ადგილობრივი და ეროვნული მასშტაბების მატერიალური დოვლათის შექმნასთან ამბროლაურის დივერსიფიცირებული ეკონომიკის შენარჩუნებისა და უნიკალური ხვანჭკარის ფენომენის განვითარების გზით.

დანართი - 1. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა და სარეკომენდაციო ობიექტთა ნუსხა

#	კოდი	სახელწოდება	ადგილმდებარეობა	სახეობა	ბრძანების #	თარიღი	დუბლირებული ძეგლები	მუნიციპა-ლიტეტი	რეგიონი	სტატუსი	სარეკომენდაციო სტატუსი	კატეგორია	სარეკომენდაციო კატეგორია	X	Y
1	003	ალიოშა ჯაფარიძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. აბარი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.263198	42.616179
2	004	სოფ. აბარის ალიოშა ჯაფარიძის სახ. მხრეთმცოდნეობის მუზეუმი	სოფ. აბარი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.261041	42.618198
3	005	ტარასი და იულია ჯაფარიძეების ხის ოდა-სახლი	სოფ. აბარი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.263292	42.615898
4	006	ზაზა ჯაფარიძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. აბარი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.265083	42.615685
5	007	ვალიდა ჯაფარიძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. აბარი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.264145	42.615788
6	008	ნაეკლესიარი "ჯვარუკა"	სოფ. ურავი	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.30032	42.665887
7	009	ლიანა გოგლოძეს ხის ოდა-სახლი	სოფ. ლიხეთი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.256682	42.607045
8	010	სიმონ ჯაფარიძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. ლიხეთი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.244611	42.601505
9	011	მეკვრეთის ეკლესია	სოფ. ლიხეთი	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.233416	42.619013
10	012	ქვის ხიდის ნაშთი	სოფ. წესი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.223368	42.546627
11	013	"მინდა ციხე"	სოფ. წესი, მიდამოები ბარაკონი	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.224885	42.547024
12	014	ბარაკონის ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია	სოფ. წესი, ბარაკონი	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.2196	42.541776
13	015	მთავარანგელოზის ეკლესიის ნანგრევი	სოფ. წესი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.195101	42.541026
14	016	წმ. ნინოს ეკლესიის ნანგრევი	სოფ. წესი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.20026	42.541789
15	017	წმ. გიორგის ეკლესია	სოფ. წესი, მიდამოები, ველიეთი	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.187636	42.536751
16	018	გუჯა აგლაძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. მუხლი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.237608	42.541851
17	019	ხის ოდა-სახლი	სოფ. მუხლი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.238011	42.541498
18	020	თამილა კაციტაძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. მუხლი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.237739	42.541121
19	021	გია კაციტაძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. მუხლი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.236387	42.539992
20	022	მზემინარ ქოჩლაძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. მუხლი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.235729	42.539578
21	023	ზურა კაციტაძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. მუხლი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.234723	42.539262
22	024	"ხიდიკარი"	სოფ. მუხლი, მიდამოები	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.189094	42.534102
23	025	წმ. გიორგის ეკლესია	სოფ. კვაცხუთი, სასაფლაოზე	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.169212	42.537495

24	026	ნიკორწმინდის ტაძარი	სოფ. ნიკორწმინდა	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	ეროვნული	შეუნარჩუნდეს	43.088054	42.459174
25	027	ჭელიშის მონასტერი	სოფ. ნიკორწმინდა	არქიტექტურის	3/133	30-03-06	2602. 3/133. 30.03.06	ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.062714	42.476627
26	028	ჯმუხაძეების ხის ოდა-სახლი	სოფ. ნიკორწმინდა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.089609	42.469006
27	029	ეკლესიის ნანგრევები	სოფ. კაჩაეთი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.110151	42.468235
28	030	ხის ოდა-სახლი	სოფ. კაჩაეთი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.108124	42.465643
29	031	გია ჭელიძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. ჭელიაღელე	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.109082	42.460799
30	032	მაკა აბუთიძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. ჭელიაღელე	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.110432	42.460189
31	033	მთავარანგელოზის სახელობის ეკლესია	სოფ. ჭელიაღელე	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.107336	42.458517
32	034	ხის ოდა-სახლი	სოფ. ჭელიაღელე	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.104546	42.457421
33	035	ხის ოდა-სახლი	სოფ. ჭელიაღელე	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.100539	42.455437
34	036	ხის ოდა-სახლი	სოფ. ჭელიაღელე	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.103193	42.457229
35	037	ხის ოდა-სახლი	სოფ. აგარა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.117166	42.455156
36	038	ნაეკლესიარი	სოფ. აგარა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	მოეხსნას	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.120993	42.455365
37	039	ეკლესია	სოფ. უყეში, სასაფლაოზე	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.11052	42.448892
38	040	წმ. გიორგის ეკლესია	სოფ. ზემო თლული	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.145932	42.453289
39	041	ძელიცხოვლის ეკლესია	სოფ. წკადისი	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	მოეხსნას	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.16432	42.45757
40	042	ლეჟავების ხის ოდა-სახლი	სოფ. წკადისი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.159677	42.459273
41	043	ხის ოდა-სახლი	სოფ. წკადისი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.159959	42.459469
42	044	კვიტაშვილების ხის ოდა-სახლი	სოფ. ველევი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.182194	42.459606
43	045	სამების ეკლესია	სოფ. ველევი	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.186839	42.458102
44	046	ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია	სოფ. ბეთლევია	არქიტექტურის	3/133	30-03-06		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.193522	42.453422
45	047	მამია სირამის ხის ოდა-სახლი	სოფ. შხივანა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.207789	42.454953
46	048	მაცხოვრის სახელობის ეკლესია	სოფ. შხივანა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.208146	42.454226
47	049	ბადრი კირვალაძის ხის ოდა-სახლი	სოფ. შხივანა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.206328	42.454418
48	050	წმ. კვირიკესა და ივლიტას სახელობის ეკლესია	სოფ. კვირიკეწმინდა	არქიტექტურის	3/284	09-11-11		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.171646	42.484459
49	051	კვიტაშვილის ციხე-კოშკი	სოფ. კვირიკეწმინდა	არქიტექტურის	2/57	29-05-17		ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.171894	42.484117
50	052	მთავარანგელოზის ეკლესია	სოფ. ხოტევი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა-ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.138699	42.468057

		ეკლესია და გალავანი													
189	197	მაცხოვრის სახელობის ეკლესია	სოფ. ზედა ღვარდია	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	42.89427	42.53493
190	198	ციხე	სოფ. ზედა ღვარდია	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	42.88398	42.53654
191	199	იოანე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესია	სოფ. ზედა შავრა	არქიტექტურის	3/238	11.04.10		ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	42.99056	42.49825
192	200	წმ. გიორგის სახელობის ეკლესია	სოფ. ზემო ჟოშხა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	ობიექტი	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	42.95155	42.60191
193	201	მაცხოვრისა და წმ. ილიას სახელობის ეკლესია	სოფ. ზნაკვა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.07625	42.51506
194	202	საშინდიის ეკლესია	სოფ. ზნაკვა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.07745	42.51253
195	203	ზნაკვის ციხე	სოფ. ზნაკვა	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.06743	42.51142
196	207	წმ.გიორგის სახელობის ეკლესია	სოფ. მოტყიარი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.09377	42.50299
197	208	კახაბერის ციხე	სოფ. პატარა ონი	არქიტექტურის	3/133	30.03.06		ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	ძეგლი	შეუნარჩუნდეს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	42.97269	42.54101
198	209	სამების ეკლესია	სოფ. სადმელი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.1224	42.54379
199	210	ნაეკლესიარი ცხეთა	სოფ. სადმელი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.10898	42.54628
200	211	კვირაცხოვლის ნაეკლესიარი	სოფ. ფუტიეთი	არქიტექტურის				ამბროლაური	რაჭა- ლეჩხუმი	სტატუსის გარეშე	მიენიჭოს	კატეგორიის გარეშე	შეუნარჩუნდეს	43.26926	42.51307

საპროექტო ორგანიზაციების რეკვიზიტები

გის და დზ საკონსულტაციო
ცენტრი „გეოგრაფიკი“

ქ.თბილისი, გამსახურდიას გამზირი N 27
ტელ: (+995 32) 2 38 25 42; (+995 32) 2 38 19 48
ელ-ფოსტა: office@geographic.ge
ვებ-გვერდი: www.geographic.ge

გარემოს ეროვნული სააგენტო

დ. აღმაშენებლის გამზ.150, 0112 თბილისი, საქართველო
ტელ: +995 32 2439503
ფაქსი: +995 32 2439502
ვებ-გვერდი: <http://nea.gov.ge>

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქაქუცა ჩოლოყაშვილის გამზირი 3/5, თბილისი 0162, საქართველო
ტელ: (+995 32) 222 00 09
ფაქსი: (+995 32) 223 10 26
ვებ-გვერდი:
<https://iliauni.edu.ge>

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის საკრებულოს

განკარგულება N03

2018 წლის 24 იანვარი
ქ. ამბროლაური

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმის შემუშავებაზე
გეგმარებითი დავალების დამტკიცების თაობაზე

„სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 23-ე მუხლის პირველი პუნქტის, 25-ე მუხლის მე-3 პუნქტის, „ტექნიკური რეგლამენტის - დასახლებათა ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 15 იანვრის N59 დადგენილების 23-ე მუხლის შესაბამისად, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის საკრებულომ

გ ა დ ა წ ყ ვ ი ტ ა :

1. დამტკიცდეს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმის შემუშავების გეგმარებითი დავალება, დანართის შესაბამისად.
2. განკარგულების გასაჩივრება შესაძლებელია ამბროლაურის რაიონულ სასამართლოში, მისი ძალაში შესვლიდან ერთი თვის ვადაში (მისამართი: ქ. ამბროლაური, კოსტავას ქუჩა N13).
3. განკარგულება ძალაში შევიდეს მიღებისთანავე.

საკრებულოს თავმჯდომარე

დავით ვაჩაძე

გეგმარებითი დავალება
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის
გეგმის შემუშავებაზე

შეთანხმებულია:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი

განვითარების სამინისტრო

წერილი N 11/8672

19 დეკემბერი 2017 წ.

დამტკიცებულია:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის

საკრებულოს მიერ

განკარგულება N 03

24 იანვარი 2018 წ.

ამბროლაური

2018

გეგმარებითი დავალება
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის
გეგმის შემუშავებაზე

1. ზოგადი ნაწილი

დაგეგმვის სამართლებრივი საფუძვლები

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმის (შემდგომში - „გეგმის“) შემუშავების საფუძველია:

- საქართველოს კონსტიტუცია;
- საქართველოს ორგანული კანონი "ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი";
- საქართველოს კანონი "სივრცითი მოწყობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ" 2005 წლის 2 ივნისი;
- საქართველოს კანონი „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი“ 1997 წლის 26 ივნისი;
- საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“ (N519–II, 10/12/1996);
- საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ (1996 წ.);
- საქართველოს კანონი „საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“ (N2356–II, 06/06/2003);
- „საქართველოს ტყის კოდექსი“ (N2124–II, 22/06/1999);
- საქართველოს კანონი „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ (N540–რ, 25/12/1996);
- საქართველოს კანონი „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ (2012 წ.);
- საქართველოს კანონი „ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირების მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების შესახებ“ (2007 წლის 11 ივლისი);
- საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 14 მარტის №488 განკარგულება - „ყაზბეგის მუნიციპალიტეტის სოფელ გუდაურის, ონის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების – უწერის, მრავალძალისა და კურორტ შოვის განვითარებისათვის, ასევე ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და

სოფლების – ნიკორწმინდის, ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის განვითარებისათვის საჭირო რიგ ღონისძიებათა განხორციელების თაობაზე“;

- საქართველოს მთავრობის #376 დადგენილება - „ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირების მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების წესისა და საკუთრების უფლების მოწმობის ფორმის დამტკიცების შესახებ“ (2016 წლის 28 ივლისი);
- საქართველოს მთავრობის #318 დადგენილება - „ზოგიერთ დასახლებაში ფიზიკურ პირთა ფაქტობრივ მფლობელობაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთების პრივატიზების ხელშეწყობის სახელმწიფო პროგრამის დამტკიცების შესახებ“ (2016 წლის 11 ივლისი);
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება #242 „ტყითსარგებლობის წესების დამტკიცების შესახებ“ (20/08/2010);
- სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტოს თავმჯდომარის 2015 წლის 22 მაისის „კონკურსის მეშვეობით საპროექტო მომსახურების სახელმწიფო შესყიდვების წესისა და პირობების დამტკიცების შესახებ“ №7 ბრძანება;
- 2017 წლის 21 ივნისის საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსთან დადებული სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ N241-2017 ხელშეკრულება;

სივრცითი მოწყობის გეგმის შედგენას წინ უსწრებს გეგმარებითი დავალების შემუშავებისათვის წინასაპროექტო კვლევა და სტრატეგიული განვითარების ხედვა (კონცეფცია), რომელიც შედგება შემდეგი ნაწილებისგან:

- ფიზიკური გარემოს კვლევა;
- დოკუმენტური კვლევა;
- ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთება;
- სტრატეგიული განვითარების ხედვა (კონცეფცია);

2. გეგმის შემუშავების სახელმძღვანელო პრინციპებია:

- მდგრადი განვითარების წინაპირობების შექმნა;
- ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და დასახლებათა განვითარების საკითხების ჰარმონიზება;
- უპირატესად სივრცითი განვითარების ინტენსიური მოდელის გამოყენება;
- ინვესტიციების მოზიდვის, მოსახლეობის დასაქმებისა და კონკურენტუნარიანობის გაზრდის მიზნით, საერთაშორისო პრაქტიკაში დანერგილი, თანამედროვე სივრცითი მოწყობის, დასახლებათა დაგეგმარების, სატრანსპორტო, საინჟინრო და გარემოსდაცვითი მიდგომებისა და გადაწყვეტების გამოყენება;
- სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვის პროცესში საჯაროობის, ჩართულობისა და თანამონაწილეობის უზრუნველყოფა.

3. გეგმის შედგენის მიზანი და ამოცანები.

გეგმის შედგენის მიზანს წარმოადგენს, საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო-ნორმატიული აქტების მოთხოვნათა შესაბამისად, სივრცული განვითარების პრიორიტეტების, პროცესების, პირობებისა და პროცედურების მეშვეობით, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცით-ტერიტორიული მოთხოვნების დაცვისა და მდგრადი განვითარების, ასევე მოსახლეობისათვის ჯანსაღი, ღირსეული და უსაფრთხო ცხოვრებისა და მოქმედებისათვის გარემოს ჩამოყალიბების და მართვის, სამართლებრივ-ნორმატიული და ფუნქციურ-გეგმარებითი წინაპირობების შექმნა.

ამ მიზნის მისაღწევად გეგმა წყვეტს შემდეგ ამოცანებს:

- ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ადგილისა და როლის გამოვლენა ქვეყნის განსახლების სისტემაში;
- დასახლებათა და დაუსახლებელი ტერიტორიების გაწონასწორებული სტრუქტურა, კერძოდ, თანაბარი ეკონომიკური, ინფრასტრუქტურული, სოციალური, ეკოლოგიური და კულტურული განვითარების ტერიტორიული წინაპირობების შექმნა;

- განსახლების დეცენტრალიზებული და პოლიცენტრული სტრუქტურის განვითარება;
- დასახლებათა და დაუსახლებელი ტერიტორიების სტრუქტურასთან ინფრასტრუქტურის შესაბამისობის უზრუნველყოფა; კომუნიკაციების ხელმისაწვდომობისა და ინფორმაციის მიღების თვალსაზრისით პარიტეტულობის დაცვა;
- სასოფლო დასახლებების ინტენსიურად განვითარება, თანაბარუფლებიანი და პარტნიორული ურთიერთობის საფუძველზე;
- დაუსახლებელი ტერიტორიების სისტემის შენარჩუნება და განვითარება; ბუნებრივი და ხელუხლებელი ლანდშაფტების, ფლორის და ფაუნის შენარჩუნება და დაცვის უზრუნველყოფა;
- გარემოზე ინფრასტრუქტურის გავლენის მაქსიმალურად შემსუბუქება; ინფრასტრუქტურის პოზიტიური ეფექტის უზრუნველყოფა იმ ტერიტორიებისათვის, სადაც განთავსებულია;
- მოწყვლადი ზონებისა და დეპრესიული რეგიონების გათანაბრების ხელშეწყობა;
- კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის განხილვა, როგორც განვითარების ერთ-ერთი საფუძველი;
- ისტორიული და კულტურული კავშირების; კულტურული ლანდშაფტების შენარჩუნება მათი დამახასიათებელი ნიშნებით, ისტორიული და ბუნებრივი ძეგლებით;
- სივრცით-ტერიტორიული სტრუქტურის გამოვლენა;
- ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის კულტურული ლანდშაფტის და ასევე მისი შემადგენელი კომპონენტების: სატრანსპორტო, საინჟინრო, სოციალურ-კულტურული და ტურისტული ინფრასტრუქტურის, სარეკრეაციო ზონების და ა.შ. არსებული მდგომარეობის გამოვლენა და სამომავლო განვითარება.
- კეთილმოწყობის, ბუნებრივი გარემოსა და უძრავი კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სივრცით-ტერიტორიული პირობების განსაზღვრა;

- სატრანსპორტო, საინჟინრო, სოციალურ-კულტურული და ტურისტული ინფრასტრუქტურის, აგრეთვე, ეკონომიკური განვითარების სივრცით-გეგმარებითი ასპექტების უზრუნველყოფა;
- განსახლების ტერიტორიული საკითხების გადაწყვეტა;
- გეგმის განხორციელების ტექნიკურ-ტექნოლოგიური და საორგანიზაციო მეთოდური პირობების ჩამოყალიბება;

4. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმის შემადგენლობა

დოკუმენტაციის შედგენისას გამოყენებულ უნდა იყოს საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო-ნორმატიული აქტების მოთხოვნები და ანალოგიური სამუშაოების შესრულების გამოცდილება.

ასევე გათვალისწინებული უნდა იყოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებითა და კონვენციებით ნაკისრი ვალდებულებები.

სივრცითი მოწყობის გეგმა განსაზღვრავს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცით-ტერიტორიულ სტრუქტურას. თანახმად მოქმედი საკანონმდებლო-ნორმატიული აქტებისა, ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა უნდა შედგებოდეს ტექსტური და გრაფიკული ნაწილებისაგან.

4.1 ტექსტური ნაწილის რეკომენდირებული შემადგენლობა

- ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი განსახლების სისტემაში, ქვეყნის და სამხარეო დონეზე;
- ისტორიული განვითარების მიმოხილვა;
- ბუნებრივ-კლიმატური პირობები (ჰავა, გეოგრაფია, ზოგადი გეოლოგია და სეისმიკა, ჰიდროლოგია, ეკოლოგიური მდგომარეობა, ბუნებრივი ფასეულობები);
- მოსახლეობა, დემოგრაფია;
- ეკონომიკა;

- მომსახურების სფერო;
- ტურისტული ინფრასტრუქტურა;
- კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები და ამ ეტაპზე ცნობილი ობიექტები;
- დაცული ტერიტორიები;
- სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა;
- საინჟინრო ინფრასტრუქტურა;
- წინა პერიოდში შემუშავებული ქალაქგეგმარებითი დოკუმენტაციის მიმოხილვა;
- მართვის სამართლებრივი საფუძვლები;
- მართვის ინსტიტუციური მოწყობა;
- მიწათსარგებლობის სტრუქტურა, მახასიათებლები და ტენდენციები;
- სივრცითი განვითარების ძლიერი და სუსტი მხარეების, შესაძლებლობებისა და საფრთხეების ანალიზი;
- სივრცითი განვითარების ხედვა.
- სივრცითი განვითარების რეკომენდაციები, წინადადებები;
- სამოქმედო გეგმა (საქმიანობები, პრიორიტეტულობა, ეტაპები).

4.2 გრაფიკული ნაწილის შემადგენლობა

- სივრცის კატეგორიები: ურბანიზებული ტერიტორია, სასოფლო ტერიტორია, ბუნებრივ-ლანდშაფტური ტერიტორია, სპეციალური ტერიტორიები;
- დასახლებათა სტრუქტურა და განვითარების ცენტრების იერარქია;
- ძირითადი საინჟინრო, სატრანსპორტო და საკომუნიკაციო ინფრასტრუქტურა;
- ხვანჭკარის გავრცელების მიკროზონის სოფლების გეგმარებითი და სატრანსპორტო კავშირები;
- ინფრასტრუქტურისა და სივრცით-ტერიტორიული განვითარების ძირითადი გეგმარებითი ღერძები;
- დასაქმებისა და საცხოვრებლის განვითარების ადგილები, სუსტად განვითარებული სტრუქტურის მქონე ტერიტორიები;
- კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლები და ამ ეტაპზე ცნობილი ობიექტები;

- სარეკრეაციო და საკურორტო ტერიტორიები (განსაკუთრებით - შაორის ტურისტულ სარეკრეაციო კომპლექსი);
- დაცული ტერიტორიების სისტემა;
- სოფლის მეურნეობის განვითარების ტერიტორიები;
- სატყეო მასივის დაცვისა და განვითარების ტერიტორიები;
- წყლის ობიექტები და წყალშემკრები ტერიტორიები;
- თავდაცვის მიზნებისათვის გამოყენებული ტერიტორიები.
- ბუნებრივი ლანდშაფტის სტრუქტურის გაუმჯობესების წინაპირობები;
- არსებული და ცნობილი წიაღისეულის მოპოვების ადგილების დატანა არსებობის შემთხვევაში;
- სხვა მნიშვნელოვანი საზოგადოებრივი მიზნებისათვის გამოყენებული ტერიტორიები;
- მიწათსარგებლობის ძირითადი პრინციპები.

4.3 თემატური ნაწილი

- საპროექტო ტერიტორიის სიტუაციური რუკა
- საპროექტო ტერიტორიის ორთოფოტო სურათი
- საპროექტო ტერიტორიის ტოპოგეოდეზიური რუკა
- საპროექტო ტერიტორიის ამსახველი ფოტოსურათები;
- საპროექტო ტერიტორიის სოციალური ინფრასტრუქტურის რუკა;
- საპროექტო ტერიტორიის ტურისტული ინფრასტრუქტურის რუკა;
- საპროექტო ტერიტორიის სიმაღლეთა ანალიზი;
- საპროექტო ტერიტორიის ექსპოზიციის ანალიზი;
- საპროექტო ტერიტორიის ფერდობების დახრილობის ანალიზი.

დოკუმენტაციის გრაფიკული ნაწილი – გეგმები, რუკები და სქემები შესრულებული უნდა იყოს გეო–ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებით და შეესაბამებოდეს თანამედროვე კარტოგრაფიულ სტანდარტებს. დოკუმენტაციის ტექსტური და გრაფიკული მასალების დაბეჭდილი და

ციფრული ვერსიები, ასევე ArcGIS 10.3 ვერსიის მონაცემთა ბაზები სრულად უნდა იქნეს წარმოდგენილი.

5. შესასრულებელი სამუშაოები

ტექნიკური დავალების შესაბამისად (იხ. 2017 წლის 21 ივნისის სახელმწიფო შესყიდვების შესახებ N241-2017 ხელშეკრულება) უნდა განხორციელდეს ეტაპი 3-ის შემდეგი სამუშაოები:

ეტაპი 3.1:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა - ეტაპი 2-ის დამთავრებიდან არაუმეტეს 120 დღე.

ეტაპი 3.1.1:

საწყისი სამუშაო ვერსიის განხილვა და შეთანხმება - ეტაპი 3-ის დაწყებიდან არაუმეტეს 70 დღე.

ეტაპი 3.1.2:

შუალედური სამუშაო ვერსიის განხილვა და შეთანხმება - ეტაპი 3-ის დაწყებიდან არაუმეტეს 90 დღე.

ეტაპი 3.1.3:

საბოლოო ვერსიის განხილვა და შეთანხმება - ეტაპი 3-ის დაწყებიდან არაუმეტეს 120 დღე.

საბოლოო ვერსიების ჩაბარების ვადაა ხელშეკრულების გაფორმებიდან არაუმეტეს 365 დღე.

6. საპროექტო დოკუმენტაციის წარმოდგენის ფორმა

საპროექტო დოკუმენტაცია წარმოდგენილი უნდა იყოს A-4/A-3 ფორმატის, აკინძული ალბომის სახით:

- სათაური;

- სატიტულო ფურცელი, დამოწმებული ორგანიზაციის ბეჭდით, ხელმძღვანელისა და პროექტის ავტორ(ებ)ის ხელმოწერ(ებ)ით;
 - ალბომის შემადგენლობა;
 - პროექტის შემადგენლობა;
 - შესაბამისი ტექსტური ნაწილ(ებ)ი, დადასტურებული შემსრულებლ(ებ)ის/ავტორ(ებ)ის მიერ - A-4 ფორმატი;
 - გრაფიკული ნაწილ(ებ)ი, შტამპით და ჩარჩოთი - A-3 ფორმატი (გამონაკლის შემთხვევაში დასაშვებია განსხვავებული ფორმატის წარმოდგენა, ალბომში აკინძული A3 ფორმატის ზომაზე). ყველა ფურცელი უნდა იყოს დადასტურებული ხელმძღვანელის, პროექტის ავტორ(ებ)ის/შემსრულებლ(ებ)ის მიერ ხელმოწერებით.
 - დოკუმენტაციის გრაფიკული ნაწილის ელექტრონული ვერსია – გეგმები, რუკები და სქემები შესრულებული უნდა იყოს გეო-ინფორმაციული ტექნოლოგიების გამოყენებით და შეესაბამებოდეს თანამედროვე კარტოგრაფიულ სტანდარტებს. გის მონაცემთა ბაზები სრულად უნდა იქნეს წარმოდგენილი (ArcGIS 10 ვერსიის პერსონალური გეომონაცემთა ბაზის ფორმატით).
- პერსონალური გეომონაცემთა ბაზა უნდა იყოს WGS 84\UTM 38N კოორდინატთა სისტემაში.

7. შემსყიდველისათვის გადასაცემი საბოლოო პროდუქცია

საბოლოო პროდუქციის სახით წარმოდგენილი უნდა იყოს ტექნიკური დავალების საფუძველზე შემუშავებული დოკუმენტაცია:

- ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა - ნაბეჭდი და ელექტრონულ ფორმატში (PDF) 5-5 ეგზ.;
- გეო-ინფორმაციული სისტემების მასალების ელექტრონული ვერსია DVD-ზე - 5 ეგზ.

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

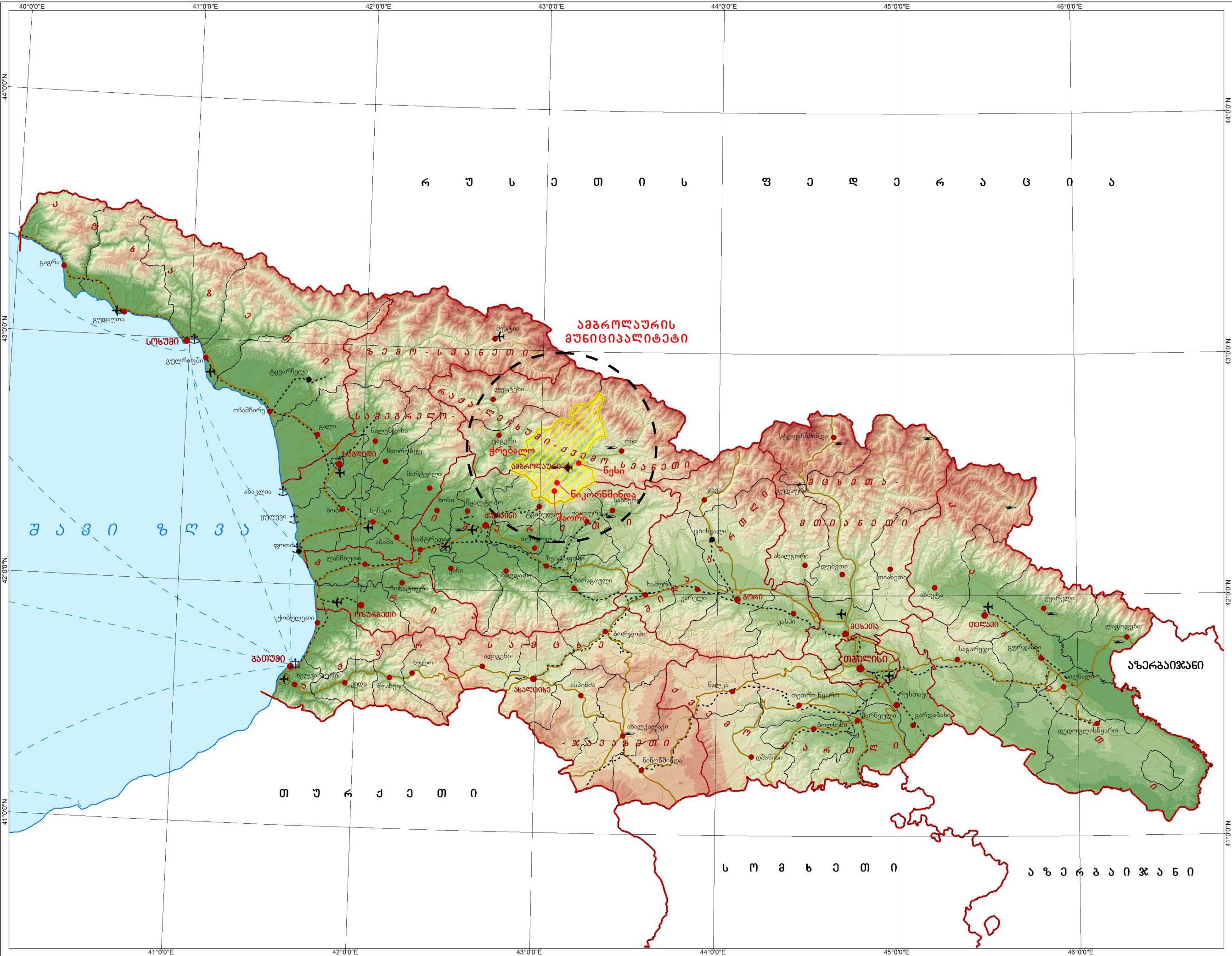
გრაფიკული ნაწილი

თბილისი 2018

რუკების ჩამონათვალი

1. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი საქართველოს კონტექსტში
2. მოსახლეობა (2014 წლის აღწერა)
3. შემოთავაზებული საზღვრები გეგმარებითი რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმების მიხედვით, 2008 წ და საქართველოს მიერ ზურმუხტის ქსელში ნომინირებული ადგილები
4. კულტურული მემკვიდრეობის უძრავი ძეგლების და ობიექტების რუკა
5. არსებული და საპროექტო სატრანსპორტო ქსელი
6. ტურისტული მარშრუტების ქსელი
7. საინჟინრო ინფრასტრუქტურა
8. საზოგადოებრივი და სამრეწველო დანიშნულების ობიექტები
9. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის წიაღისეული რესურსები
10. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული იერარქიის სისტემა
11. ამბროლაურის მინათსარგებლობა
12. სივრცითი კატეგორიები
13. დაცვის ზონები და ზოლები
14. სარეკომენდაციო დაცული და სპეციალური კონსერვაციული კანდიდატი ტერიტორიები
15. სამერცხლეს სამთო-საკურორტო ზონა და ხვანჭკარის მიკროზონა
16. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობა
17. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სინთეზური რუკა
18. სივრცითი ღერძი (ლაგოდეხი-სოხუმი)
19. სივრცითი ღერძი (მესტია-ახალციხე)
20. საპროექტო ტერიტორია რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო-სვანეთის მუნიციპალურ სისტემაში
21. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი (ფიზიკური რუკა)
22. ტოპოგრაფიული რუკა
23. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის საზღვრები
24. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი (ადმინისტრაციული ერთეულები)
25. კოსმოსური სურათი (Landsat)
26. სახელმწიფო ტყის ფონდი
27. ჰიდროლოგიური ქსელი
28. ნიადაგის ტიპები
29. ლანდშაფტები
30. სტიქიური გეოლოგიური პროცესების განვითარების საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების და საშიშროების ზონირების (დარაიონების) რუკის ფრაგმენტი
31. ხვანჭკარის გავრცელების ზონა
32. მიწის კადასტრის 2018 წლის იანვრის არსებული - საკადასტრო მონაცემებით დაფარულობა

33. მიწის კადასტრის 2018 წლის იანვრის არსებული მგდომარეობა -
მფლობელობის ტიპი
34. ფერდობების დახრილობის ანალიზი (%)
35. ფერდობების დახრილობა (%)
36. სიმაღლეთა ანალიზი
37. ექსპოზიციის ანალიზი
38. ამბროლაურის მიწათდაფარულობა
39. სოფლის მეურნეობის ტერიტორიები
40. ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის ამსახველი ფოტომასალა
41. არსებული და საპროექტო სატრანსპორტო ქსელი (ონის და ამბროლაურის
მუნიციპალიტეტები)
42. სინთეზური რუკა (ონის და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტები)
43. ტურისტული მარშრუტების სქემა (ონის და ამბროლაურის
მუნიციპალიტეტები)
44. გეგმარებითი და სარეკომენდაციო დაცული და სპეციალური
კონსერვაციული კანდიდატი ტერიტორიები: (ონის და ამბროლაურის
მუნიციპალიტეტები)

დამკვეთი:
საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებლოს, წესისა და შაორის ტერიტორიულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

პროექტი აღნიშნულია

- საპროექტო ტერიტორია
- დასახლებული პუნქტები:
 - დედაქალაქი
 - რეგიონის ცენტრი
 - მუნიციპალიტეტის ცენტრი
 - ქალაქი/სოფელი
- საზღვრები:
 - საზღვრული საზღვარი
 - ავტონომიური რეგიონის საზღვარი
 - რეგიონის საზღვარი
 - მუნიციპალიტეტის საზღვარი
- სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა:
 - მთავარი გზა
 - ადგილობრივი გზა
 - სანაოსნო გზა
- საერთაშორისო აეროპორტი
- აეროპორტი
- პორტი
- ვერტოფორმი
- რკინიგზა

სიმაღლე ზღვის დონიდან მეტრებში:

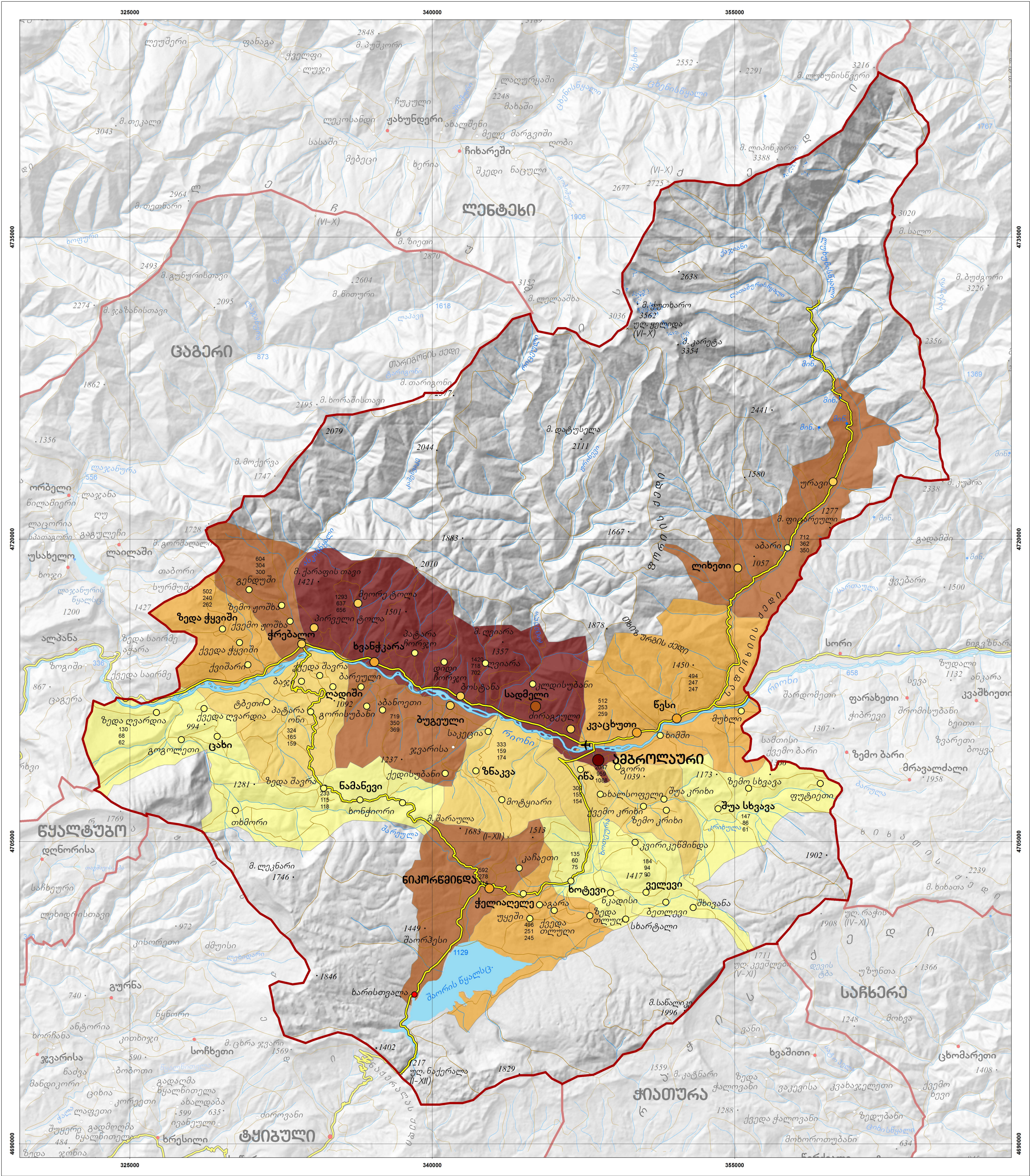
0 - 250
250.1 - 500
500.1 - 750
750.1 - 1,000
1,001 - 1,500
1,501 - 2,000
2,001 - 2,500
2,501 - 3,000
3,001 - 3,500
3,501 - 5,138

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე	<i>გ. გოცირიძე</i>
ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდანიძე	<i>ვ. ვარდანიძე</i>
პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე	<i>მ. ლომიძე</i>
გეოგრაფი, გის-ინჟინერი	ა. კარიჭაშვილი	<i>ა. კარიჭაშვილი</i>
თარიღი: 2018 მაისი	ფორმატი: A3	

მასშტაბი:
1:1,600,000
1 სმ = 16,000 მ
0 5 10 20 30 40 კმ

შემსრულებელი:
შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

აპოტეზი

დამკვეთი:
საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებლოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

პირობითი აღნიშვნები

მუნიციპალიტეტის საზღვარი

დასახლებული პუნქტები:

- მხარის ცენტრი
- მუნიციპალიტეტის ცენტრი
- თემის ცენტრი
- სოფელი

შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა

ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა

მდინარე

წყლის ობიექტები

მყინვარი

აეროპორტი

მოსახლეობა (2014 წლის აღწერა)

130 - 233	0
234 - 333	1 - 234
334 - 512	235 - 333
513 - 719	334 - 512
720 - 2047	513 - 719
	720 - 2047

თემის მოსახლეობა

592	სულ
278	მამაკაცი
314	ქალი

თარიღი: 2018 მაისი

ფორმატი: 0.53X0.75

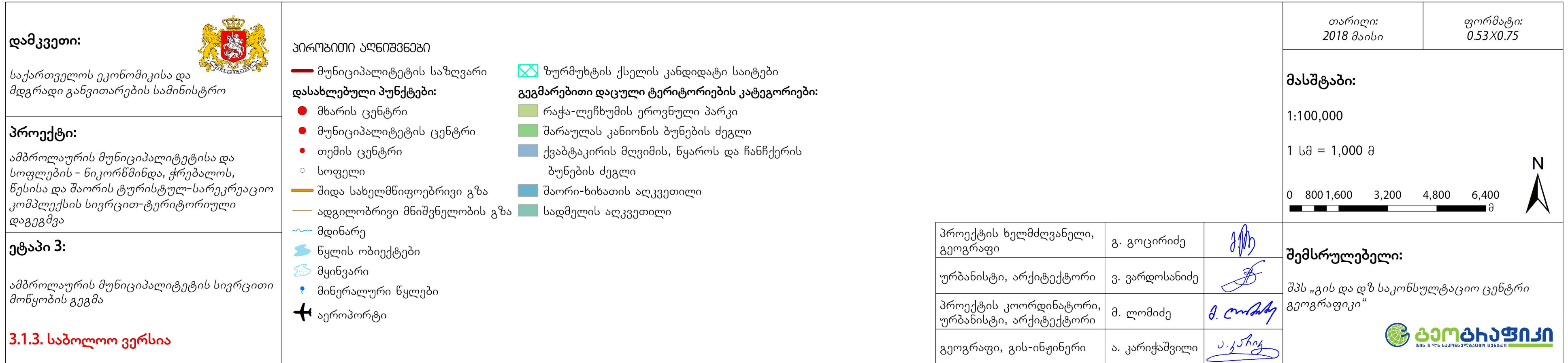
მასშტაბი: 1:100,000

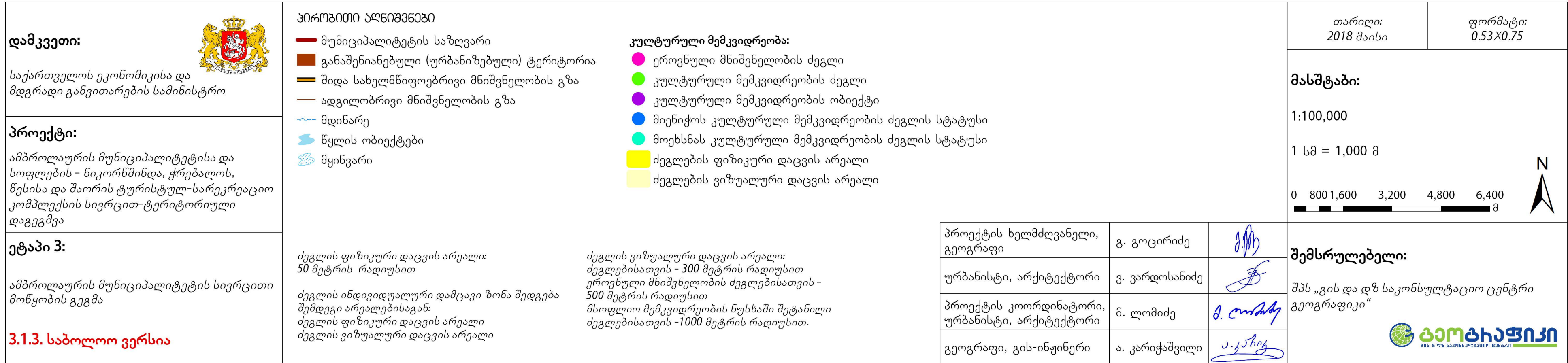
1 სმ = 1,000 მ

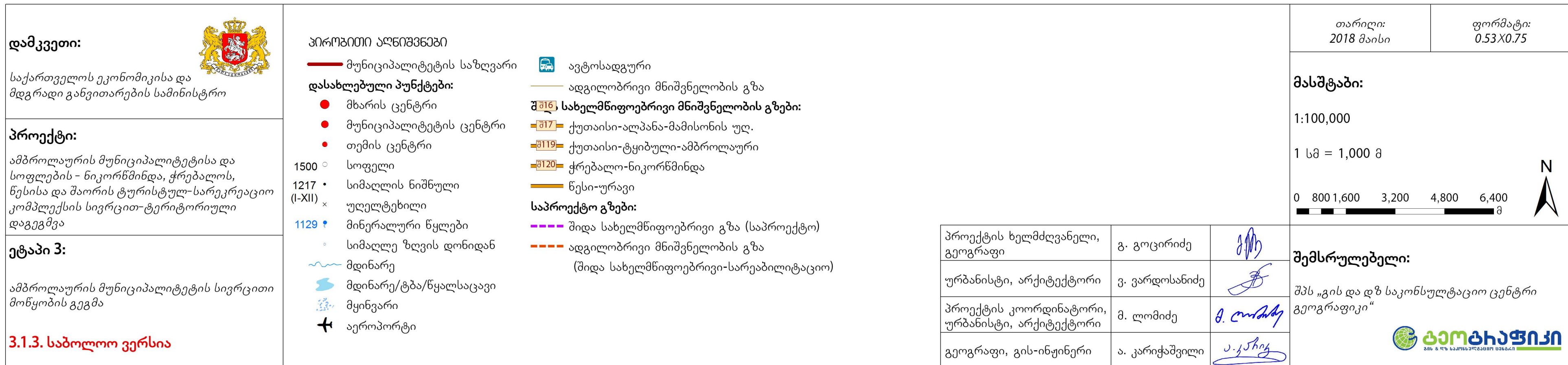
0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ

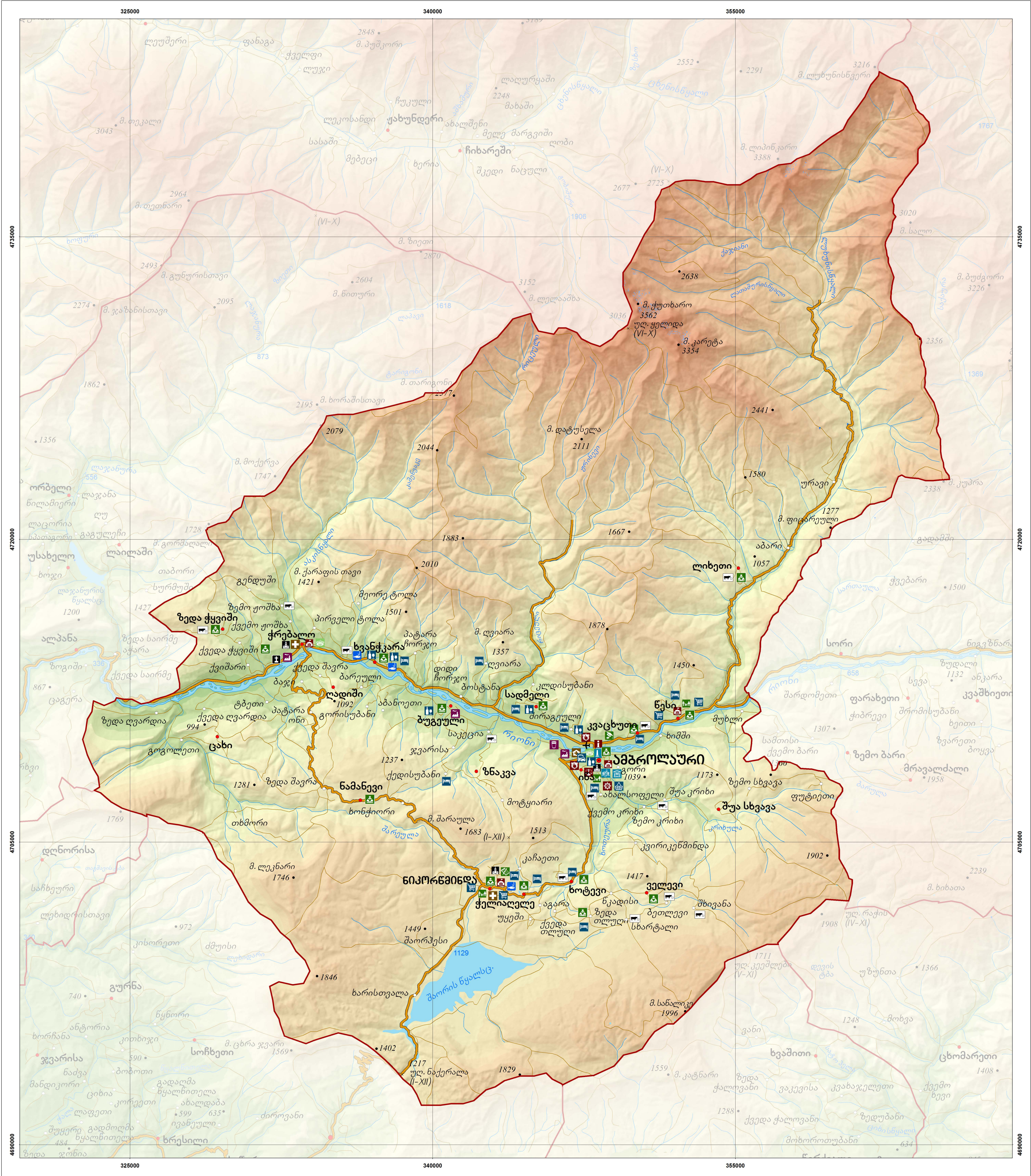
პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე	
ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდოსანიძე	
პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე	
გეოგრაფი, გის-ინჟინერი	ა. კარიჭაშვილი	

შეპსრულებელი:
შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

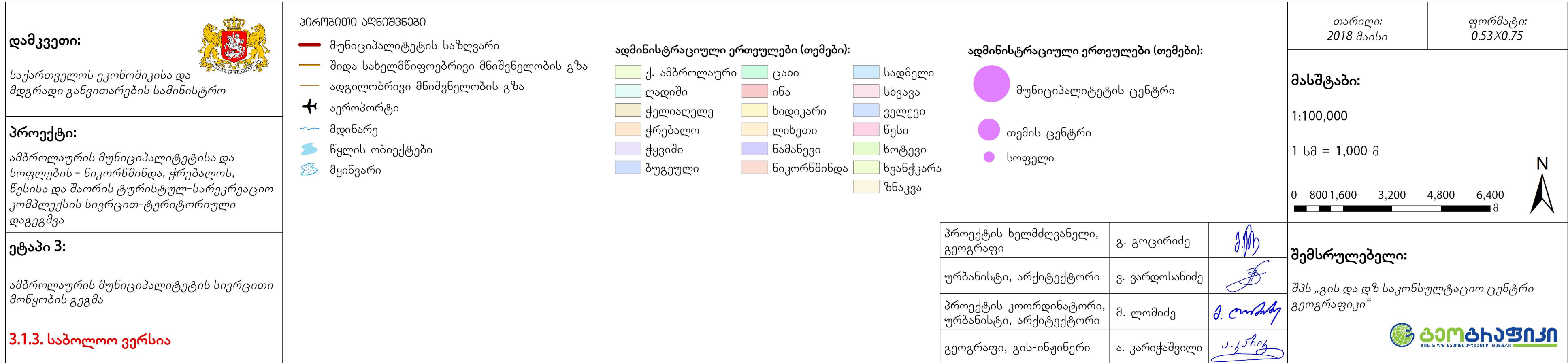

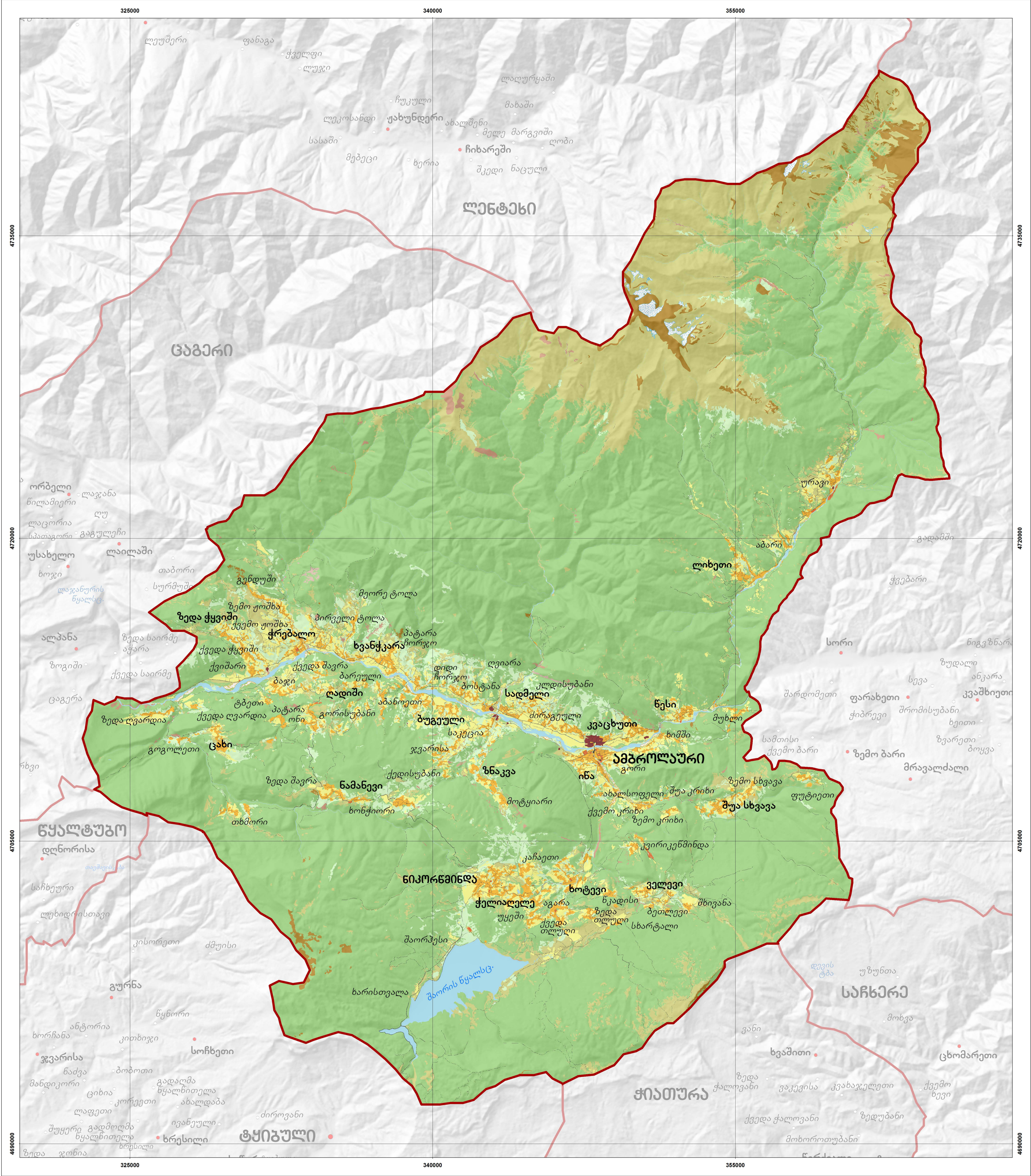

დაბეჭდეთ: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	პირობითი აღნიშვნები მუნიციპალიტეტის საზღვარი დასახლებული პუნქტები: ● მხარის ცენტრი ● მუნიციპალიტეტის ცენტრი ● თემის ცენტრი ○ სოფელი შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა მდინარე წყლის ობიექტები	საზოგადოებრივი და სამრეწველო დანიშნულების ობიექტები: ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი ადმინისტრაცია სასამართლო პოლიცია სახანძრო/სამაშველო კულტურის სახლი სახვითი ხელოვნების მუზეუმი მონუმენტი კოლეჯი სკოლა ბიბლიოთეკა საბავშვო ბაღი სპორტკომპლექსი ეკლესია სასაფლაო საავადმყოფო ამბულატორია ფოსტა სასტუმრო ბაზარი სუპერმარკეტი ღვინის გზის პროექტში ჩართული მარნები ავტოსადგური ღვინის ქარხანა ნავთობსადგომი თევზსაჭერი ფერმა (მეცხოველეობის)	თარიღი: 2018 მაისი ფორმატი: 0.53X0.75	მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ ↑ ↓ ↖ ↗	პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი გ. გოცირიძე ურბანისტი, არქიტექტორი ე. ვარდოსანიძე პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი მ. ლომიძე გეოგრაფი, გის-ინჟინერი ა. კარიჭაშვილი
			შემსრულებელი: შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“ 		

დამკვეთი:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:

ამპროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებლო, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:

ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

პროექტი

ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის საზღვარი

დასახლებული პუნქტები:

მხარის ცენტრი

მუნიციპალიტეტის ცენტრი

თემის ცენტრი

სოფელი

მიწათმფლობელობა:

საცხოვრებელი

საზოგადოებრივი

სამრეწველო

გზა/ხიდი

სახნავი

საძოვარი

ბუჩქნარი

ტყე

რიყე

ხრამი

ჩამონაშალი

კლდე

წყლის ობიექტები

მყინვარი

თარიღი:

2018 მაისი

ფორმატი:

0.53x0.75

მასშტაბი:

1:100,000

1 სმ = 1,000 მ

0

800

1,600

3,200

4,800

6,400

მ

შემსრულებელი:

შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი

გ. გოცირიძე

პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი

ვ. ვარდოსანიძე

გეოგრაფი, გის-ინჟინერი

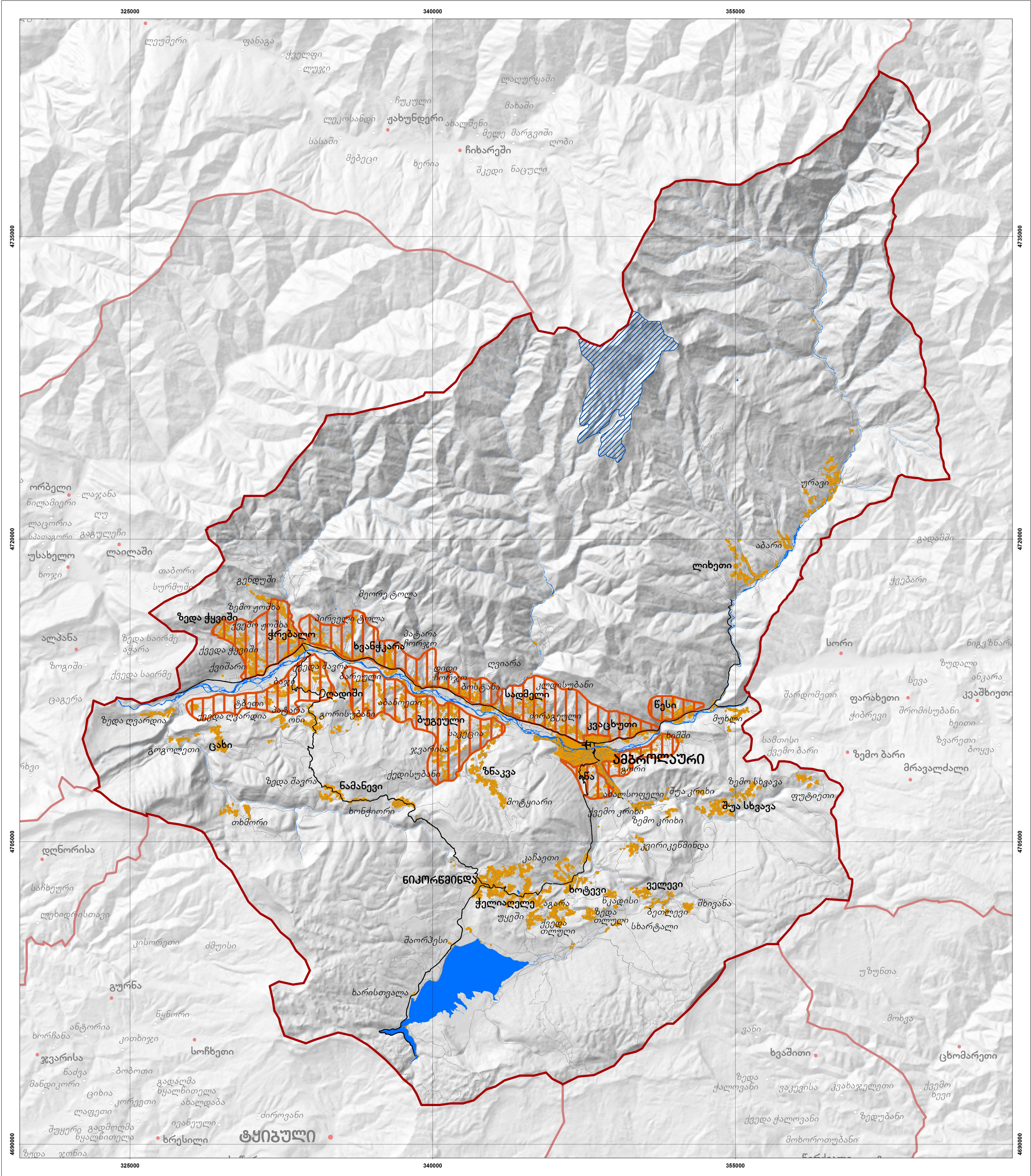
მ. ლომიძე

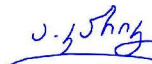
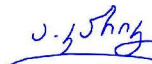
ა. კარიჭაშვილი

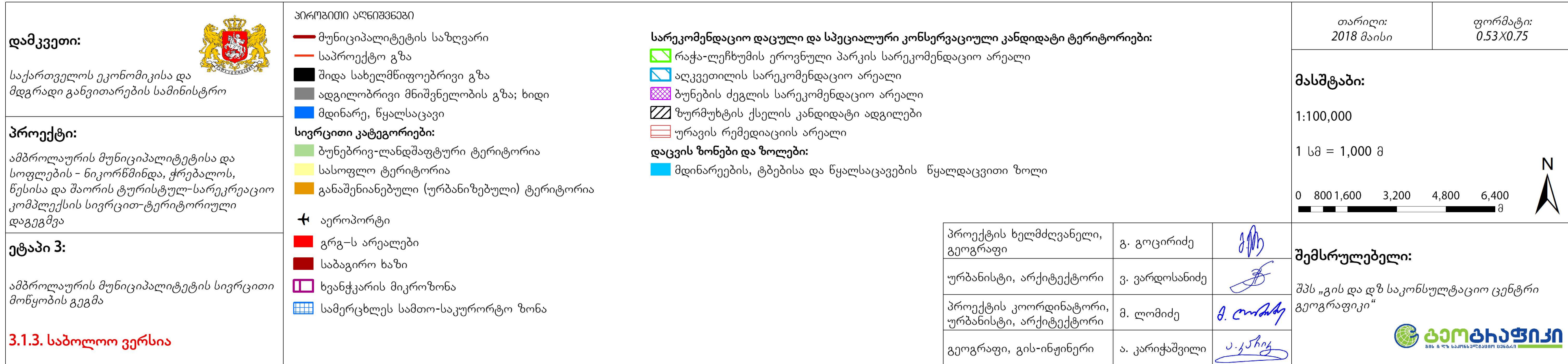
აგოტაფიკი

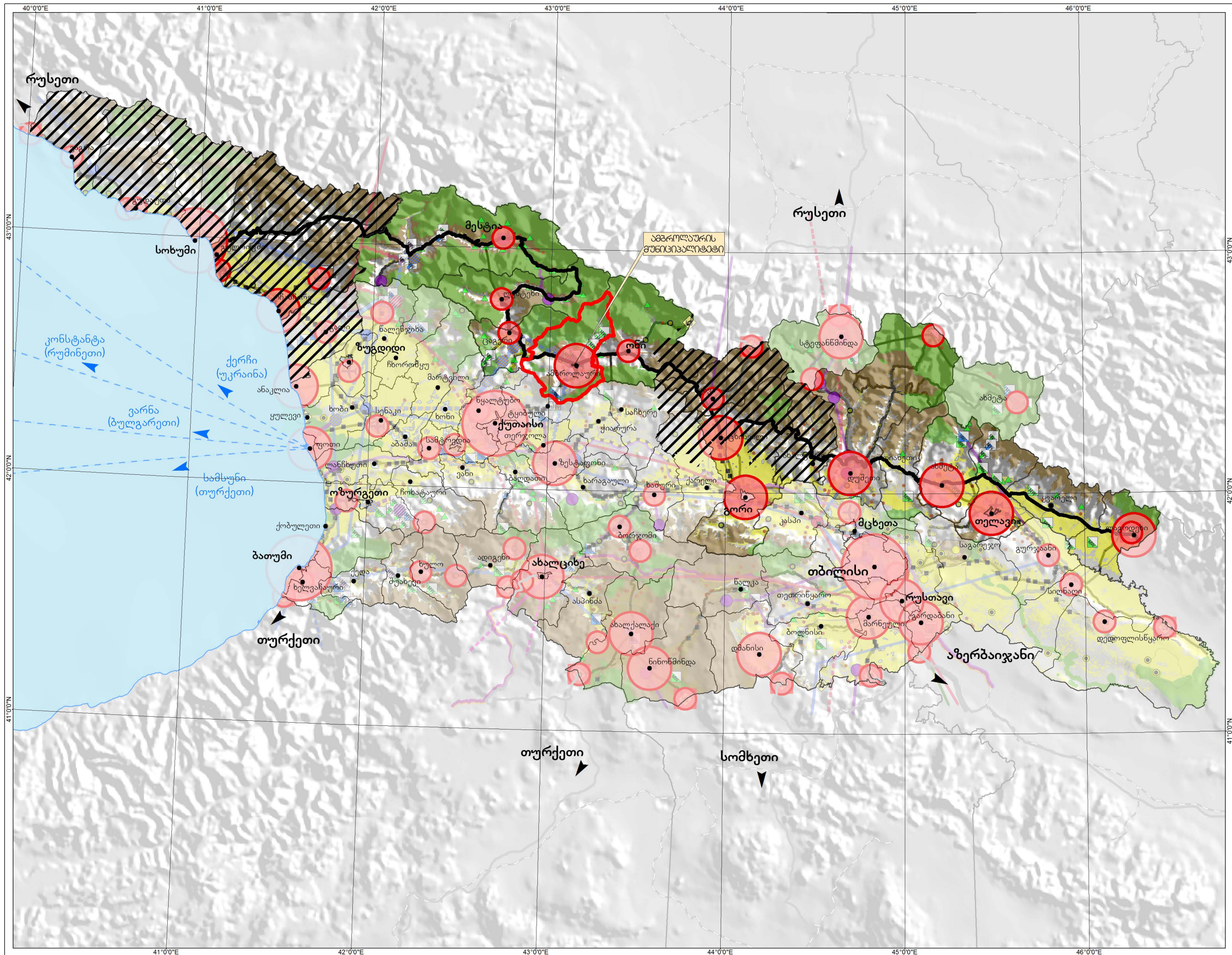
საგ. & ს. საკონსულტაციო ცენტრი

დაბეჭედი: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	პირობითი აღნიშვნები მუნიციპალიტეტის საზღვარი აეროპორტი შიდა სახელმწიფოებრივი გზა ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა; ხიდი განაშენიანებული (ურბანიზებული) ტერიტორია მდინარე, წყალსაცავი სამეგრელოს სამთო-საკურორტო ზონა სვანეთის მიკროზონა	თარიღი: 2018 მაისი	ფორმატი: 0.53X0.75										
		მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 08001,6003,2004,8006,400 მ N											
		<table><tr><td>პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი</td><td>გ. გოცირიძე</td><td></td></tr><tr><td>ურბანისტი, არქიტექტორი</td><td>ვ. ვარდოსანიძე</td><td></td></tr><tr><td>პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი</td><td>მ. ლომიძე</td><td></td></tr><tr><td>გეოგრაფი, გის-ინჟინერი</td><td>ა. კარიჭაშვილი</td><td></td></tr></table>	პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე		ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდოსანიძე		პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე		გეოგრაფი, გის-ინჟინერი	ა. კარიჭაშვილი
პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე												
ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდოსანიძე												
პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე												
გეოგრაფი, გის-ინჟინერი	ა. კარიჭაშვილი												

დამკვეთი:

საქართველოს ეკონომიკისა და
მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების -
ნიკორწმინდა, ჭრებალის, წესისა და შაორის
ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-
ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი
მონაცემების გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

პრობითი აღნიშვნები

საზღვრები:

— სახელმწიფო საზღვარი

— ავტონომიური რესპუბლიკის საზღვარი

— რეგიონის საზღვარი

— მუნიციპალიტეტის საზღვარი

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი

დროებით ოკუპირებული ტერიტორიები

მედიკოსთა კავშირი

მთავარი გადასახადები

- **თასაბუღალტრო-კონტროლი**

- კულტურული მიმკვიდრეობა

კურორტები

 საერთაშორისო აეროპორტი

 აეროპორტი

1. 2000年10月1日起，凡在我国境内销售货物的单位和个人，均应按销售额的一定比例缴纳增值税。

✠ პეტრე

↑

 საბაჟო გამშვები პუნქტი

5 9 1 1

— რეზიუმე:

— ჩვენივეა

— მთავარი რა?

— ၁၈၁

და/კულონ მკერდითორიები

მაღალმთიანი ტერიტორიები

ურბანული ტერიტორიები:

პროექტის ზღუდვადანელი, გეოგრაფი	გ. გოცორიძე	
უზბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდლასანიძე	
პროექტის კოორდინატორი, უზბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე	
გეოგრაფი, ვის-ინჟინერი	ა. კარბუშვილი	
თარიღი: 2018 მაისი	ფორმატ: A3	

მასშტაბი:

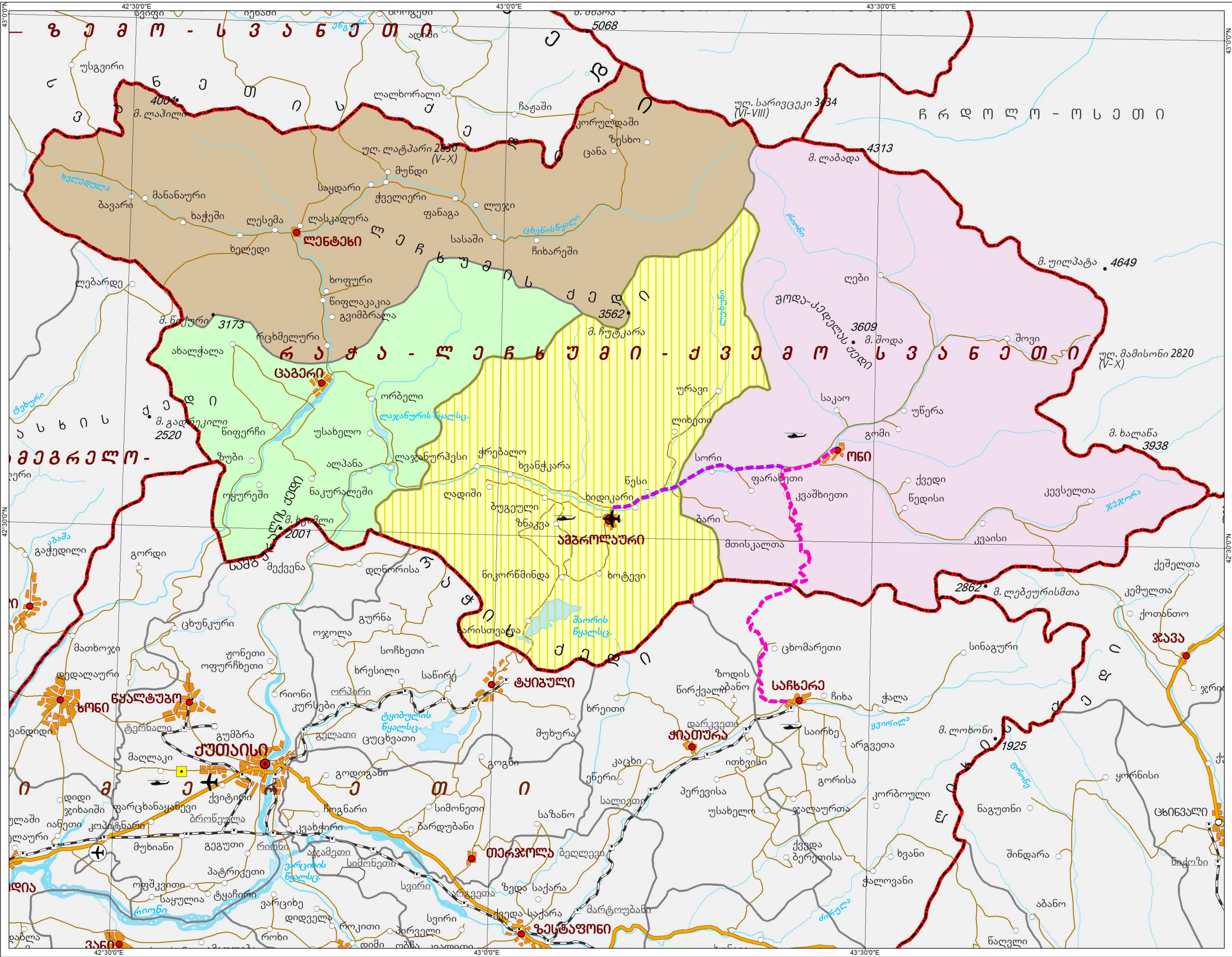
1:1,600,000

$$1 \text{ 6d} = 16,000 \text{ d}$$

0	5	10	20	30	40
---	---	----	----	----	----

 3d[illegible]

შემსრულებელი:

დამკვეთი:
საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:
ამპროლოურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებლოს, ნესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:
ამპროლოურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

პირდაპირი აღნიშვნები:

- საზღვრები:
 - სახელმწიფო
 - ავტონომიური რესპუბლიკის და რეგიონის
 - მუნიციპალიტეტის
 - საპროექტო ტერიტორია
- დასახლებული პუნქტები:
 - რეგიონის ცენტრი
 - მუნიციპალიტეტის ცენტრი
 - ქალაქი/სოფელი
- სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა:
 - რკინიგზის სადგური
 - რკინიგზა
 - საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზა (საპროექტო-სამშენებლო)
 - საჩხერე-ონის დამაკავშირებელი გზიდან ქ. ამპროლოურამდე მიმავალი გზის მონაკვეთი
 - მთავარი გზა
 - ადგილობრივი გზა
- საერთაშორისო აეროპორტი
- აეროპორტი
- ვერტოდრომი
- საბაჟო გამშვები პუნქტი

ლოგოგრაფია:

- მწვერვალი/მთა-სიმაღლე (მ)
- ულტრეტეხილი-სიმაღლე (მ)
- მოქმედების პერიოდი (თვე)
- წყლის ობიექტები
- მცენარე

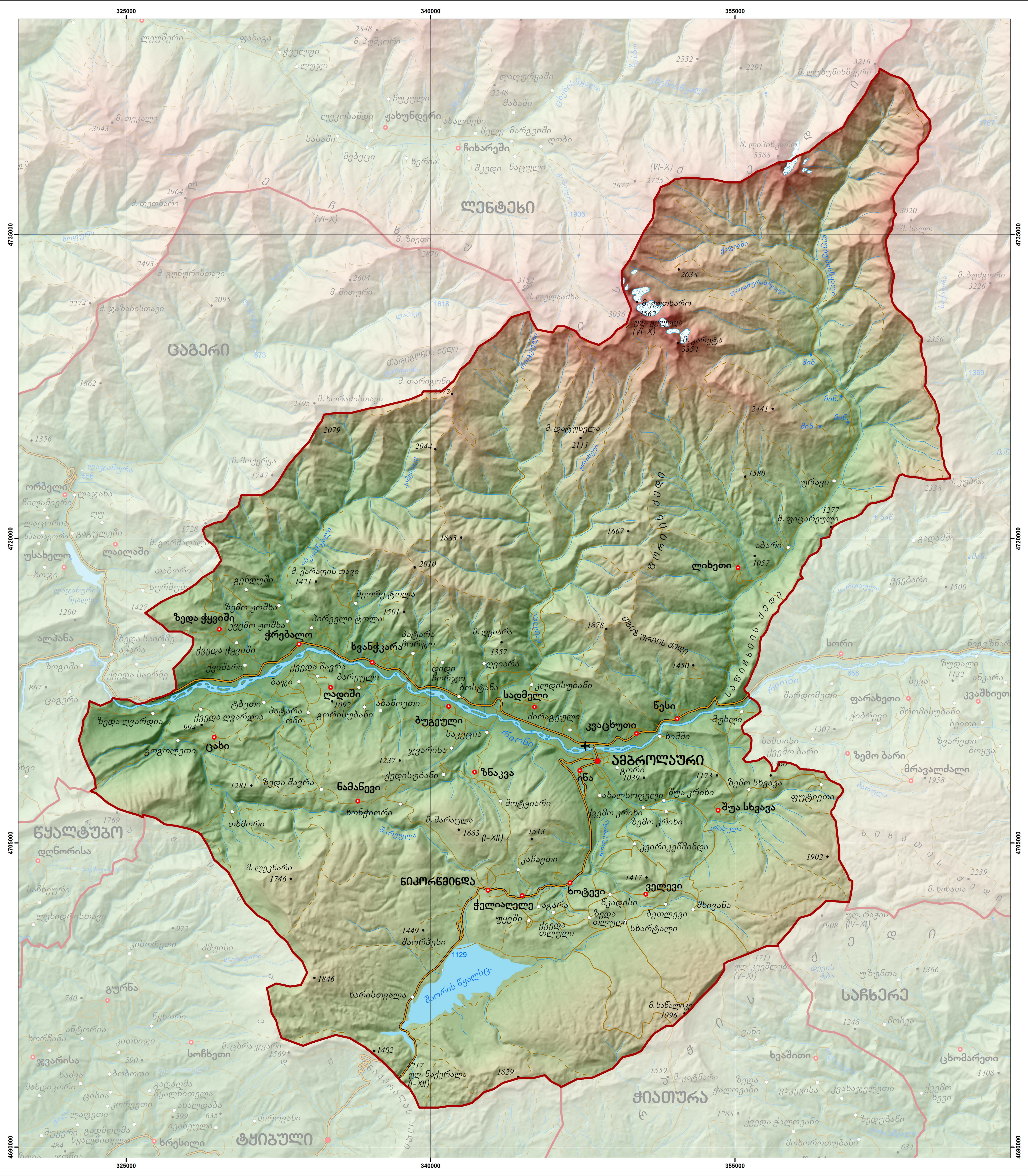
რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის მუნიციპალიტეტები:

- ონი
- ამპროლოური
- ცაგერი
- ლენტეხი

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე	
ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდისანიძე	
პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე	
გეოგრაფი, გეოინჟინერი	ა. კარტაშვილი	
თარიღი: 2018 მაისი	ფორმატი: A3	

მასშტაბი:
1:380,000
1 სმ = 3,800 მ
0 1.75 3.5 7 10.5 14 კმ

შემსრულებელი:
შპს „გის და დე საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

დამკვეთი:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:

ამპროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებულოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:

ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

აიროპიტი ალნვხვავი

მუნიციპალიტეტის საზღვარი

მუნიციპალიტეტის ცენტრი

თემის ცენტრი

სოფელი

შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა

ადგილობრივი საავტომობილო გზა

ადგილობრივი გზის გზა

ადგილობრივი ტყის გზა

აეროპორტი

სიმაღლის ნიშნული

ულუღბილი

სიმაღლე ზღვის დონიდან

მინერალური წყლები

მდინარე

წყლის ობიექტები

მყინვარი

სიმაღლე ზღვის დონიდან (მ)

5136.42

3653.82

2569.21

1284.61

0

თარიღი:

2018 მაისი

ფორმატი:

0.53X0.75

მასშტაბი:

1:100,000

1 სმ = 1,000 მ

0

800

1,600

3,200

4,800

6,400

მ

სამხრეთი

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი

გ. გოცირიძე

ურბანისტი, არქიტექტორი

ვ. ვარდოსანიძე

პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი

მ. ლომიძე

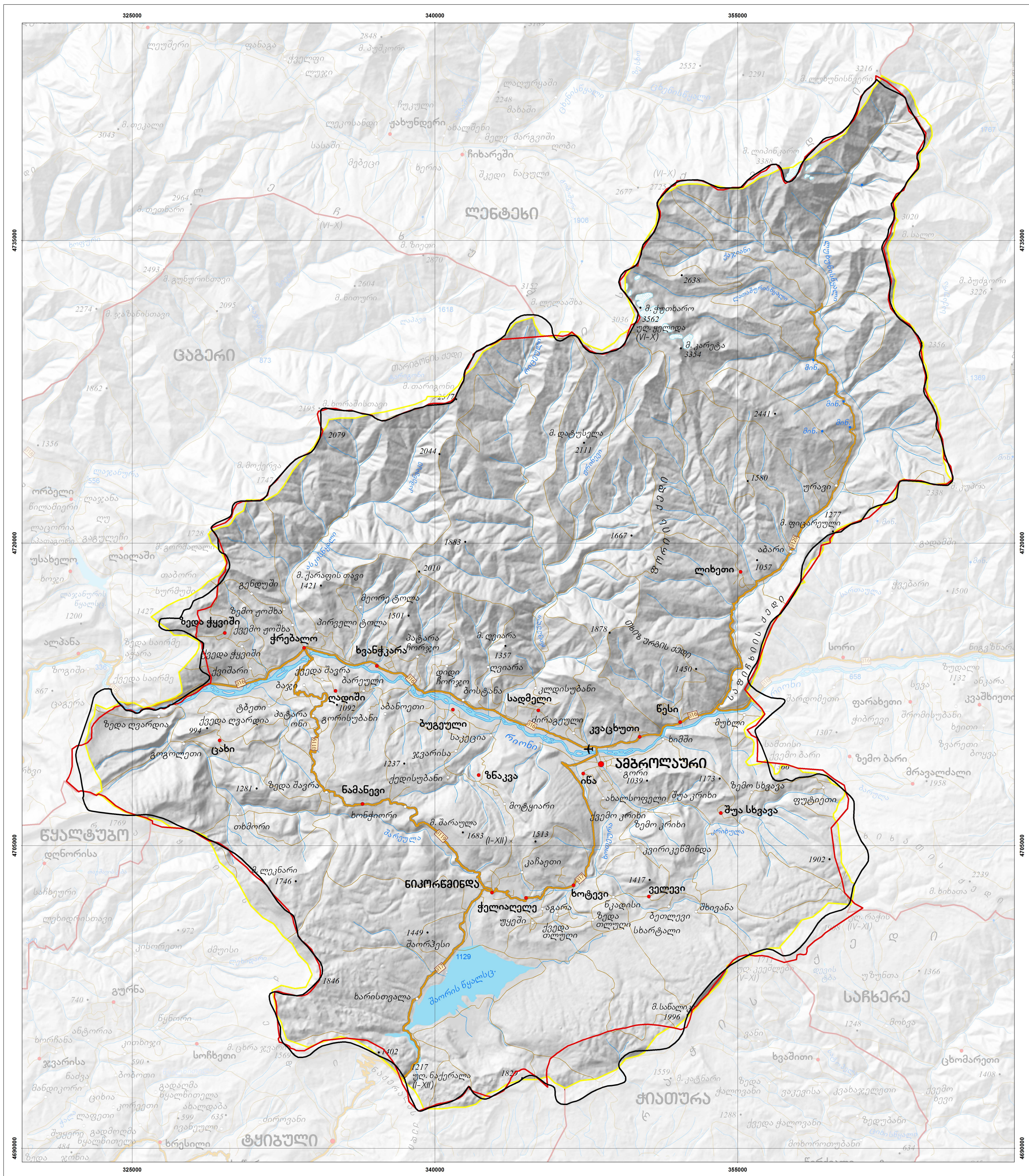
გეოგრაფი, გის-ინჟინერი

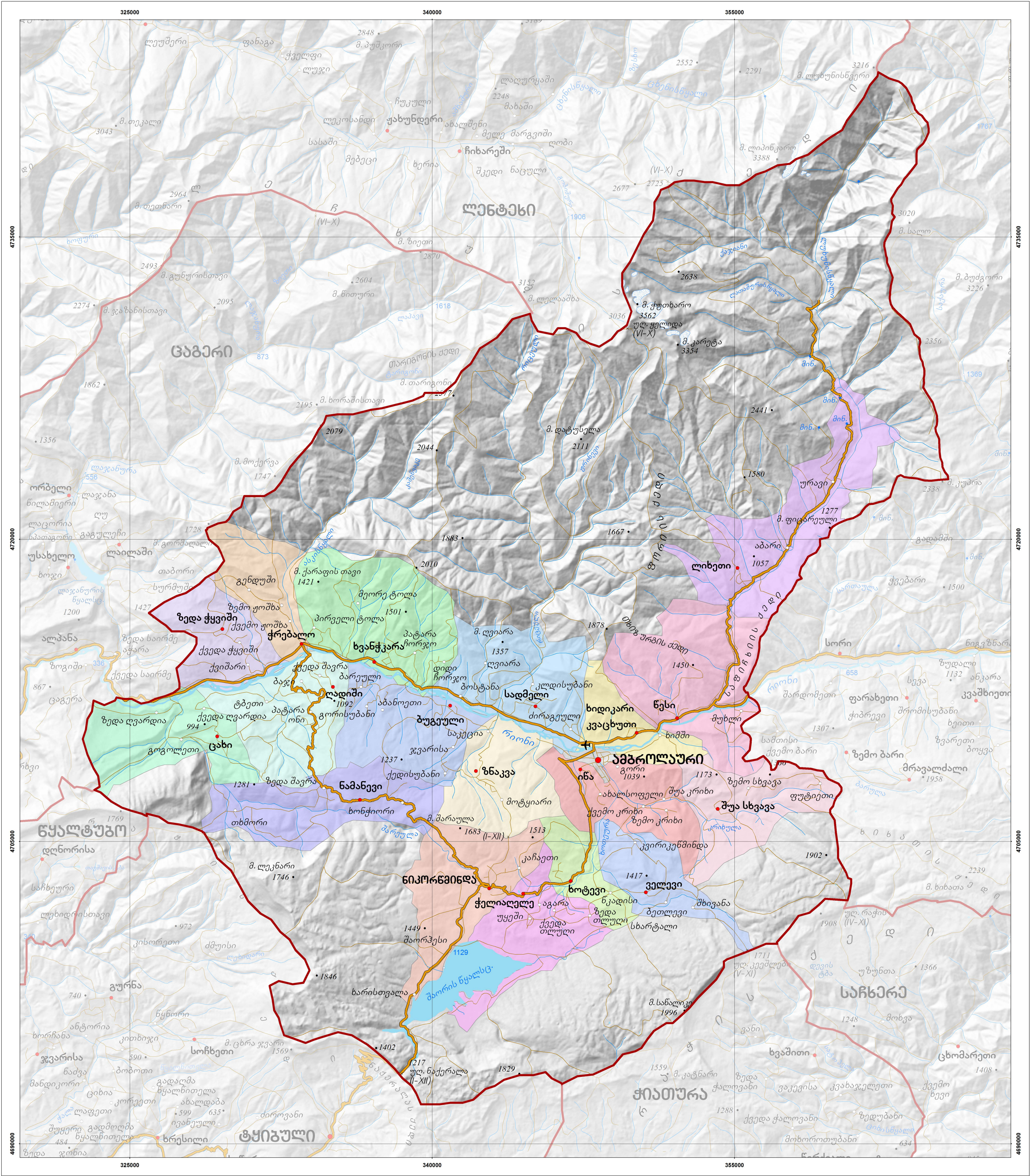
ა. კარიჭაშვილი

შემსრულებელი:

შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

გეოგრაფიკი

[illegible]

დამკვეთი:
საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:
ამპროლასურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორშინდა, ჭრებალო, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:
ამპროლასურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

პროექტი
ადმინისტრაციული ერთეულები (თემები):
— მუნიციპალიტეტის საზღვარი
დასახლებული პუნქტები:
● მხარის ცენტრი
● მუნიციპალიტეტის ცენტრი
● თემის ცენტრი
○ სოფელი
— შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა
— ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა
— სიმაღლის ნიშნული
● უღელტეხილი
● სიმაღლე ზღვის დონიდან
● მინერალური წყლები
● წყლის ობიექტები
● მყინვარი
✚ აეროპორტი

ადმინისტრაციული ერთეულები (თემები):
ქ. ამპროლასური
ლადიში
ჭელიაღლე
ჭრებალო
ჭყვიში
ბუგეული
ცახი
ინა
ხიდიკარი
ნამანვეი
ნიკორშინდა
სადმელი
სხავა
ველევი
ნესი
ზოტევი
ხვანჭკარა
ზნაკვა

შენიშვნა: კვლევის ეტაპზე გამოყენებული პირობითი საზღვრები (გეოგრაფიკი)

თარიღი:
2018 მაისი

ფორმატი:
0.53X0.75

მასშტაბი:
1:100,000
1 სმ = 1,000 მ
0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ

შემსრულებელი:

შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი

გ. გოცირიძე

ურბანისტი, არქიტექტორი

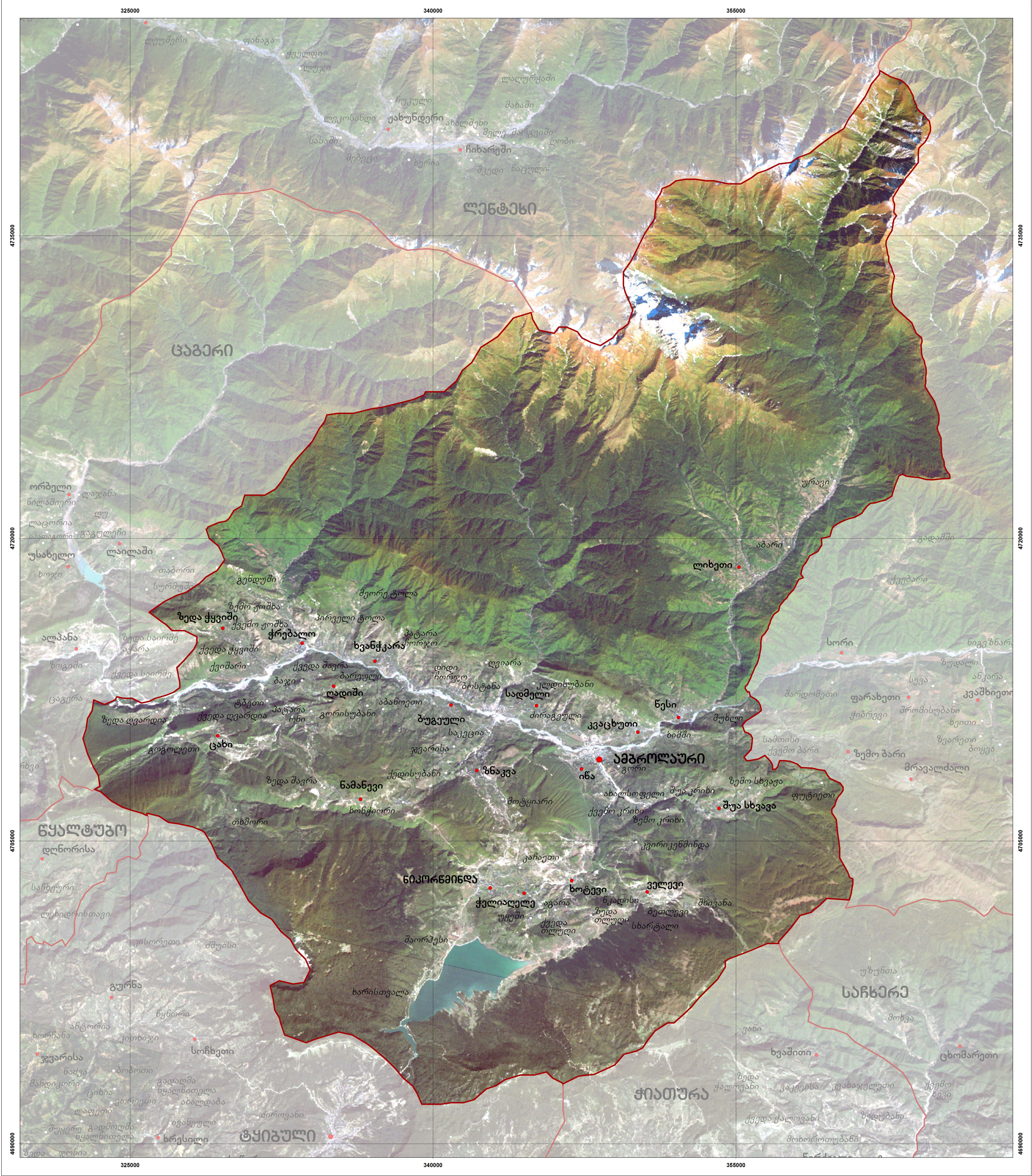
ვ. ვარდოსანიძე

პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი

მ. ლომიძე

გეოგრაფი, გის-ინჟინერი

ა. კარიჭავილი

დამკვეთი:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

პროექტი ავტორიზებულია

მუნიციპალიტეტის საზღვარი

დასახლებული პუნქტები:

● შხარის ცენტრი

● მუნიციპალიტეტის ცენტრი

● თემის ცენტრი

○ სოფელი

თარიღი: 2018 მაისი

ფორმატი: 0.53x0.75

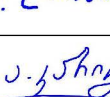
მასშტაბი:

1:100,000

1 სმ = 1,000 მ

0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ

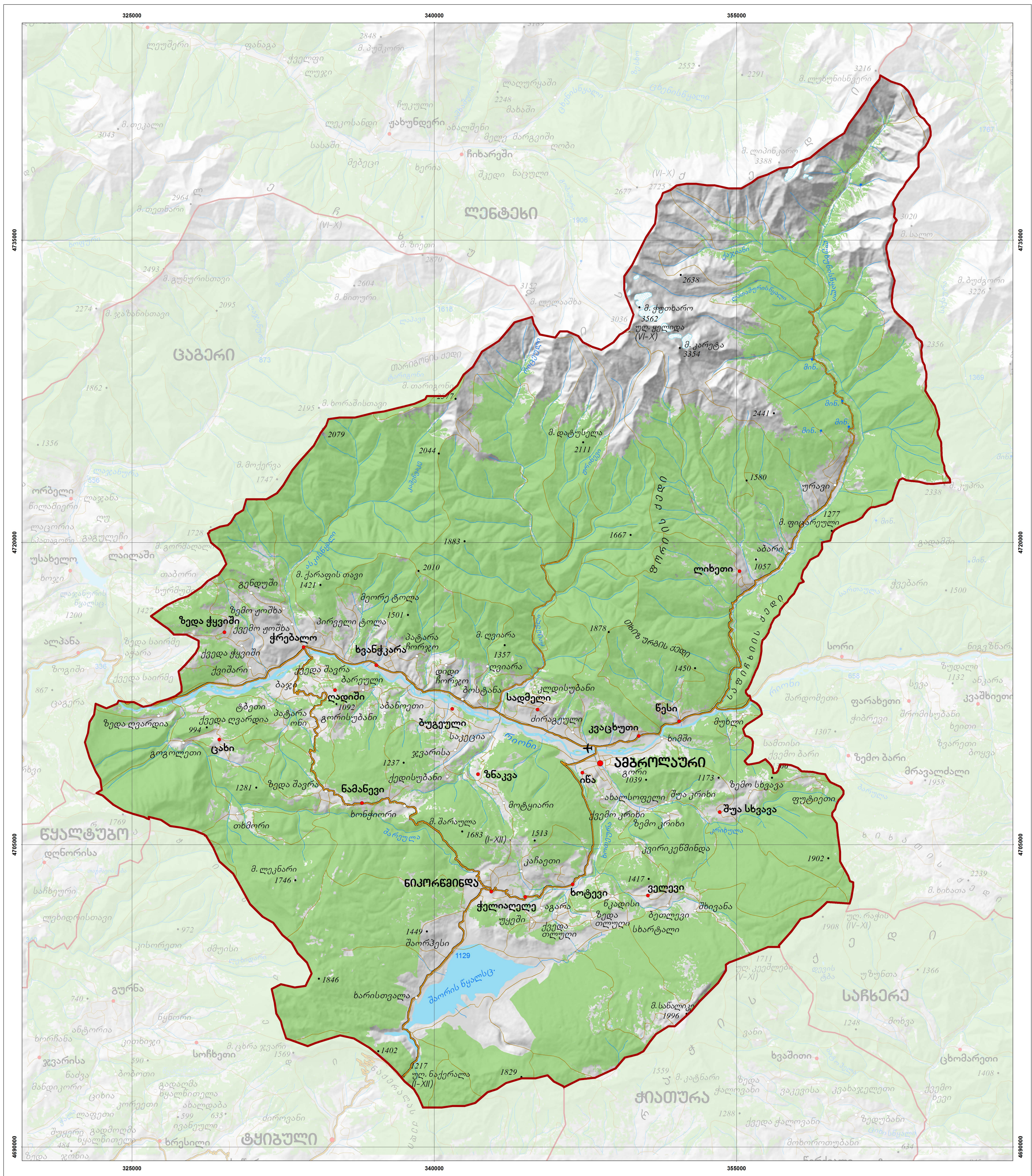

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე	
ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდოსანიძე	
პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე	
გეოგრაფი, გის-ინჟინერი	ა. კარიჭაშვილი	

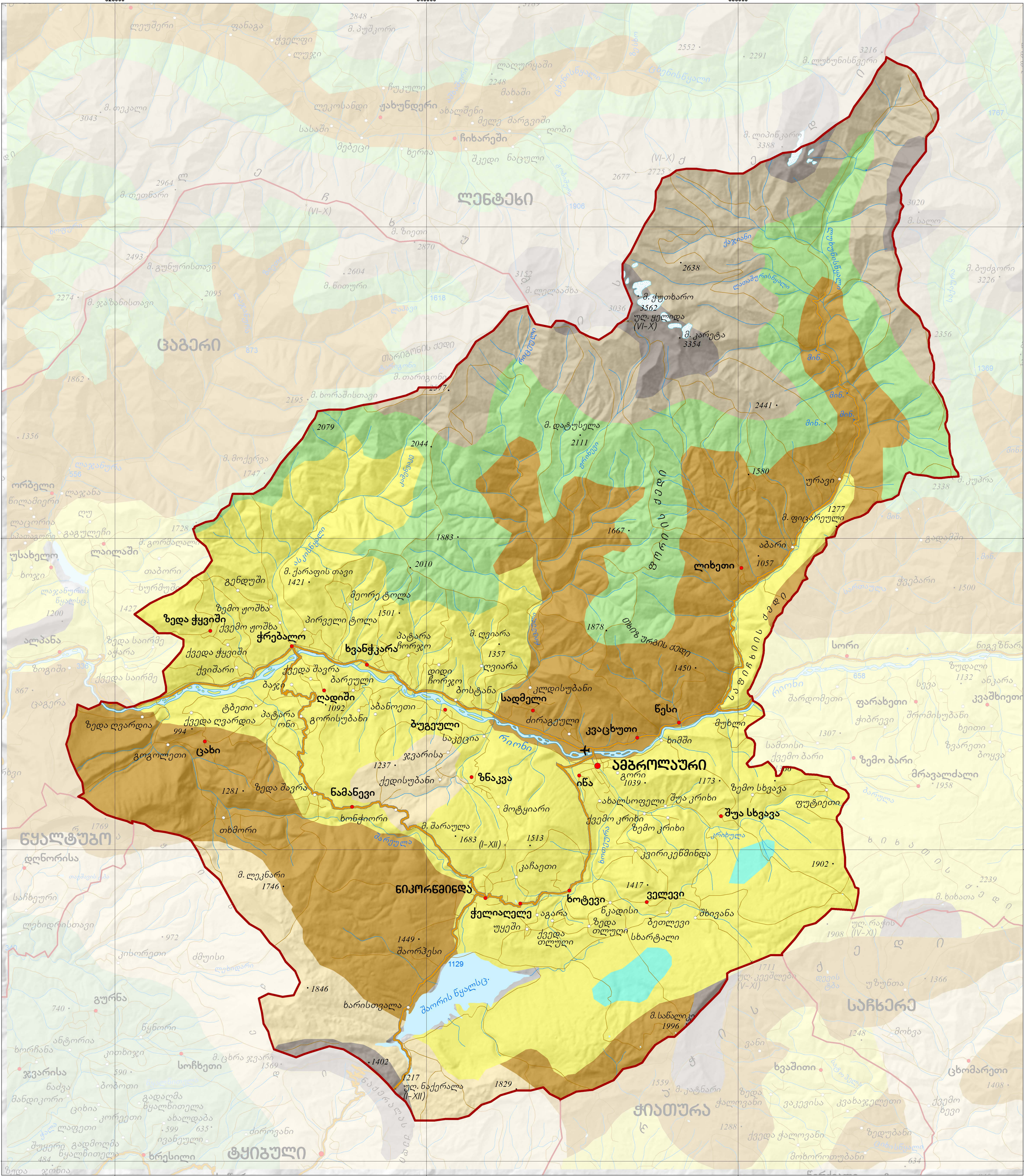
შემსრულებელი:

შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

	თარიღი: 2018 მაისი	ფორმატი: 0.53 X 0.75
დამკვეთი: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო პროექტი: ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალოს, ნესისა და შაორის ტურიზმულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა ეტაპი 3: ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა 3.1.3. საბოლოო ვერსია	პროპოზიტი აღნიშვნები — მუნიციპალიტეტის საზღვარი ● მხარის ცენტრი ● მუნიციპალიტეტის ცენტრი • თემის ცენტრი ○ სოფელი — შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა — ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა + აეროპორტი 1500 1217 (I-XII) • 1129 × ■ მიმალის ნიშნული ● უღელტეხილი ● მიმალზე ზღვის დონიდან ● მინერალური წყლები ● წყლის ობიექტები ● მყინვარი ■ სახელმწიფო ტყის ფონდი	მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ

დამკვეთი:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

პროექტი:

პროექტის საზღვარი

მხარის ცენტრი

მუნიციპალიტეტის ცენტრი

თემის ცენტრი

სოფელი

შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა

ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა

მდინარე

წყლის ობიექტები

მყინვარი

ნიადაგის ტიპები:

მთა-მდელოს კორდიანი

ყომარალი მჟავე

ყვითელმიწა

ყვითელ-ყომარალი

ყომარალი გაენერბული

ნემომალა-კარბონატული

ნემომალა-კარბონატული წითელი

ძლიერ ჩამორეცხილი ნიადაგები

თარიღი:
2018 მაისი

ფორმატი:
0.53X0.75

მასშტაბი:

1:100,000

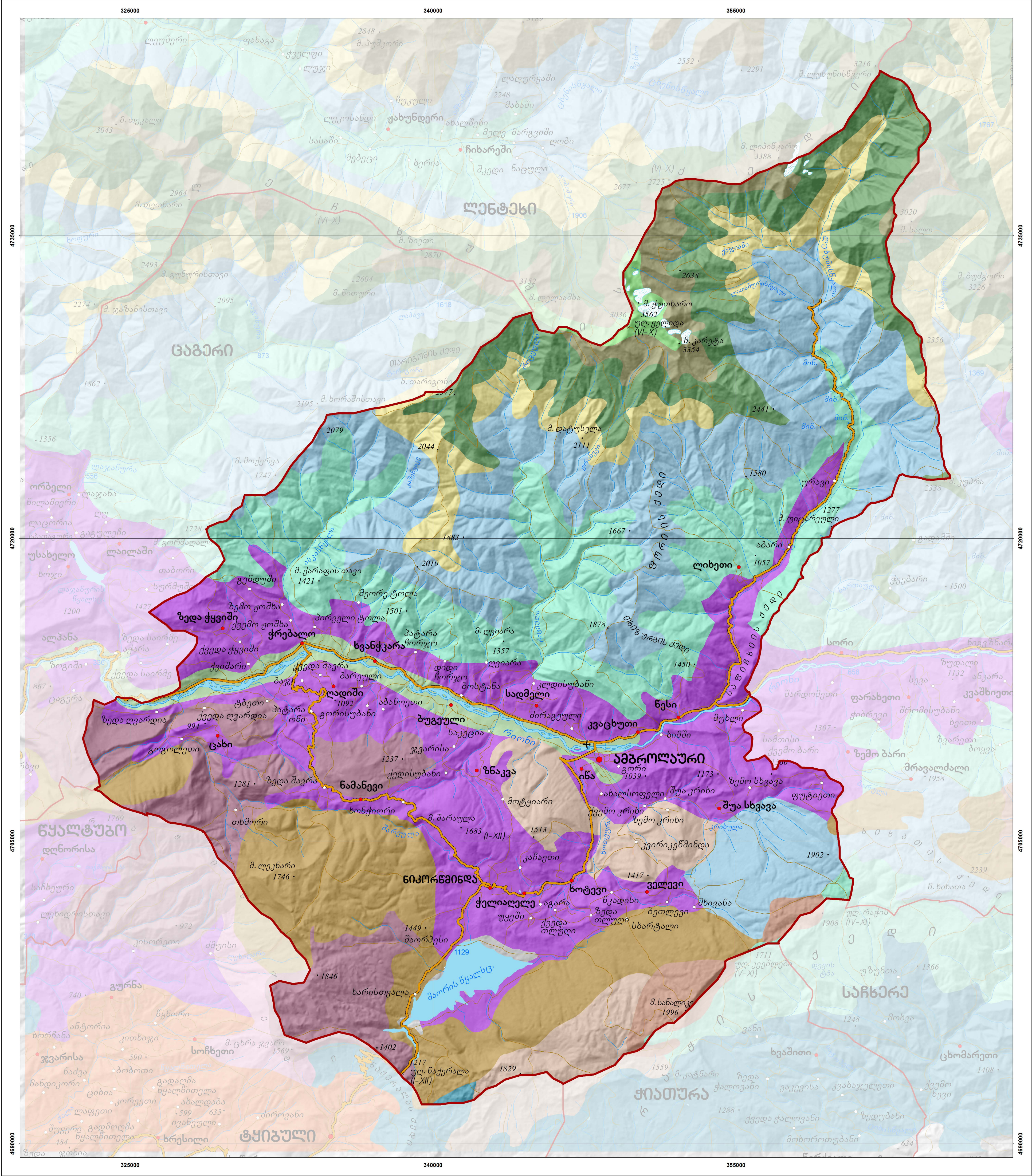
1 სმ = 1,000 მ

0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ

შემსრულებელი:

შპს „გის და ლ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

გეოგრაფი, გის-ინჟინერი

დამკვეთი:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებლოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3:

ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

ლანდშაფტები

- მოთხრობის ბორცვები ეროვნულ-დღესასწაულებრივი ლანდშაფტი რეზერვარ-მუხნარი, მუხნარ-ნაბლანო ტყეებით და მარადმწვანე ქვეტყით
- გაყვანილობის აკუმულაციური ლანდშაფტი ნახევრად უდაბნოსა და სტეპის მცენარეულობით, იშვიათად შიბლაკით
- ქვედა მთის კარსტული ლანდშაფტი შერეულმუხნარი, რეზერვარ-მუხნარი და ნიღნარი ტყეებით, მარადმწვანე ქვეტყით
- მთის ქვაბულების და ქვედა მთის ეროვნულ-აკუმულაციური ლანდშაფტი შერეულმუხნარი, რეზერვარი და ნიღნარი ტყეებით
- ქვედა მთის ეროვნულ-დღესასწაულებრივი ლანდშაფტი კოლხური ჰემიპოლეებით
- საშუალო მთის ეროვნულ-დღესასწაულებრივი ნიღნარი ტყეებით და მარადმწვანე ქვეტყით
- საშუალო მთის კარსტული ნიღნარი ტყეებით, მარადმწვანე ქვეტყით
- საშუალო მთის ეროვნულ-დღესასწაულებრივი ნიღნარი და ნიღნარ-ნაბლანო ტყეებით, მარადმწვანე ქვეტყით, ზოგან შერეული საშუალო მთის ეროვნულ-დღესასწაულებრივი ლანდშაფტი ნიღნარ-მუხნარული და მუხნარული ტყეებით (საშუალო მთის ნაძვი, კავკასიური სოჭი) მარადმწვანე ქვეტყით
- საშუალო მთის კარსტული ლანდშაფტი ნიღნარ-მუხნარული და მუხნარული ტყეებით (საშუალო მთის ნაძვი, კავკასიური სოჭი), ზოგან ფიჭვნარი (კავკასიური ფიჭვი) ტყეებით
- ზედა მთის ეროვნულ-დღესასწაულებრივი, იშვიათად პალეოგლაციური ლანდშაფტი არყის ხის, ზოგან ფიჭვის (კავკასიური ფიჭვის, კონის ფიჭვის) ტყეებითა და პორტული მუხნარის დაბალმთიანი ტყეებით
- მაღალი მთის დღესასწაულებრივი და პალეოგლაციური ლანდშაფტი მაღალმთიანი და ხშირბალახოვანი მდელოების კომპლექსით, მუხნარული ტყეებით (ნიღნარ და არყის ხის)
- მაღალი მთის კარსტული ლანდშაფტი ხშირბალახოვანი (სილიან-ნიგვზისძირიანი) მდელოებითა და ტანხრეცილი ტყეებით (ნიღნარ და არყის ხის)
- მაღალი მთის დღესასწაულებრივი-პალეოგლაციური ლანდშაფტი ალპური მდელოებით, ხშირად დეკანენტის კომპლექსში
- მაღალი მთის პალეოგლაციური-დღესასწაულებრივი ლანდშაფტი ალპური მდელოებით, დეკანენტის კომპლექსში
- მაღალი მთის სუბნივალური ლანდშაფტი
- მაღალი მთის ევლასური ლანდშაფტი
- მაღალი მთის გლაციურ-ნივალური ლანდშაფტი

წყარო: პროფ. ნ. ბერუაშვილის მიერ შედგენილი საბრუნავი ლანდშაფტების რუკის მიხედვით.

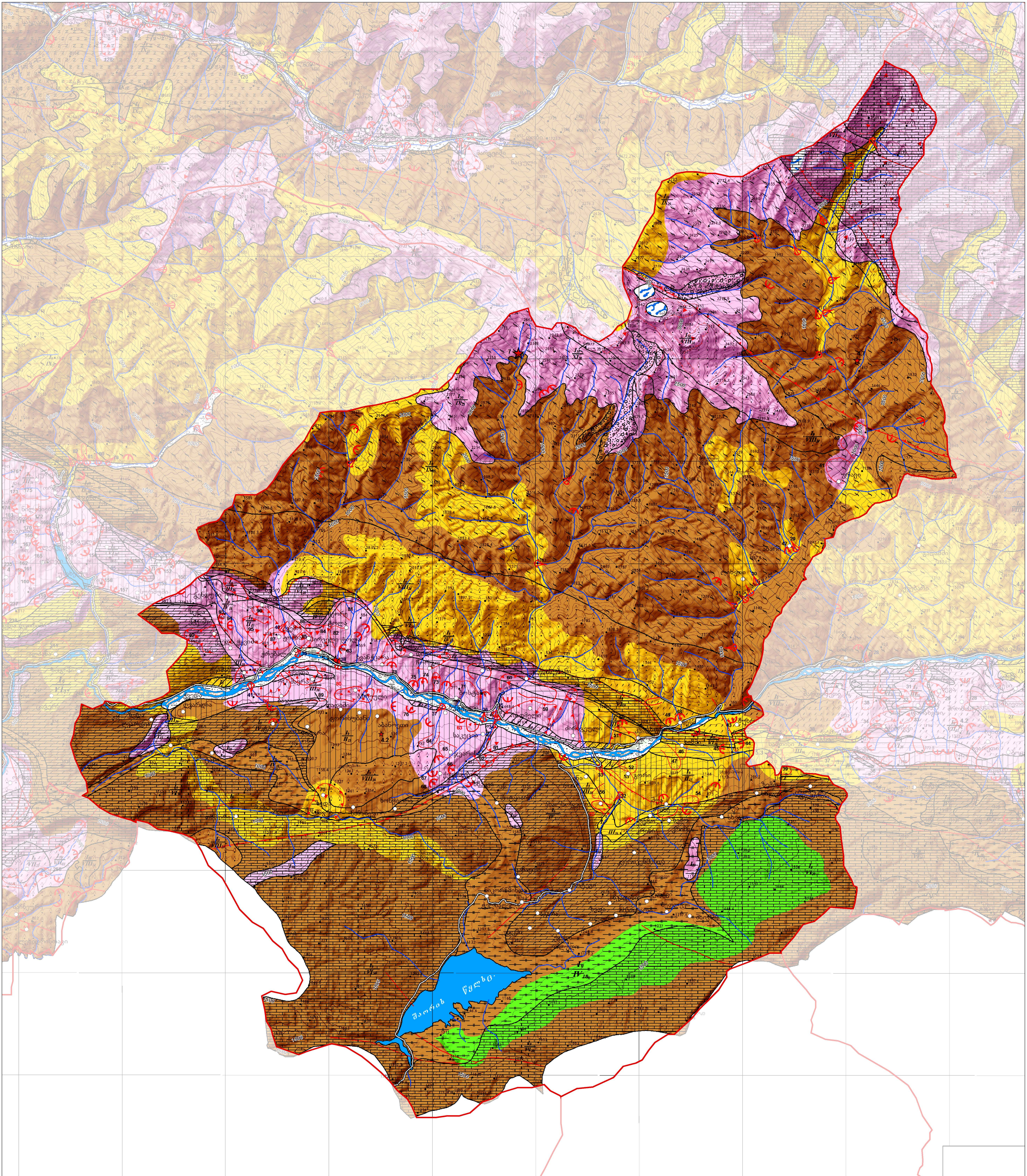
პროექტის აღწერა

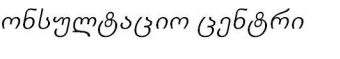
- მუნიციპალიტეტის საზღვარი
- მხარის ცენტრი
- მუნიციპალიტეტის ცენტრი
- თემის ცენტრი
- სოფელი
- შიდა საზღვრული მნიშვნელობის გზა
- ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა
- მდინარე

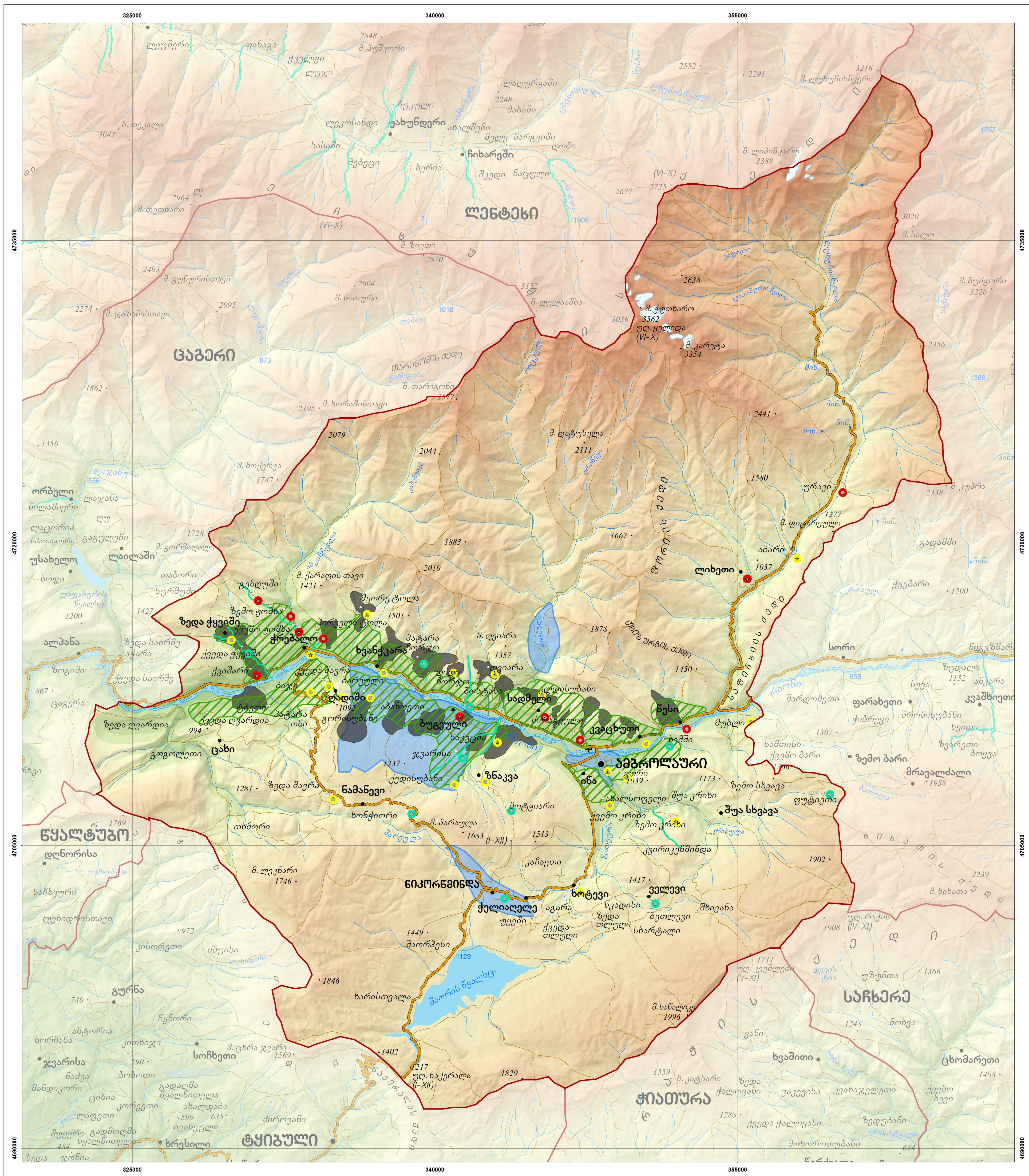
პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე	
ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდოსანიძე	
პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე	
გეოგრაფი, გის-ინჟინერი	ა. კარიჭავაძე	

თარიღი: 2018 მაისი	ფორმატი: 0.53X0.75
მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ	
შემსრულებელი: შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“ 	

ქანების საინჟინრო-გეოლოგიური თვისებების კლასიფიკაცია

[illegible]

დამკვეთი: საქართველოს გეოლოგიისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	თარიღი: 2018 მაისი ფორმატი: 0.76x0.91
პროექტი: ამპროლოურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნაკორწინდა, ჭრებალოს, ნესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა	მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 0 700 400 2,800 4,200 5,600 მ ↗
ეტაპი 3: ამპროლოურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა	შეპსრულებელი: შპს «გის და ღზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი»
3.1.3. საბოლოო ვერსია	

დამკვეთი:

საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

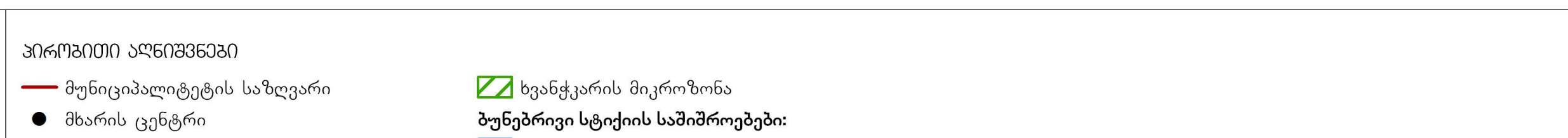
პროექტი:

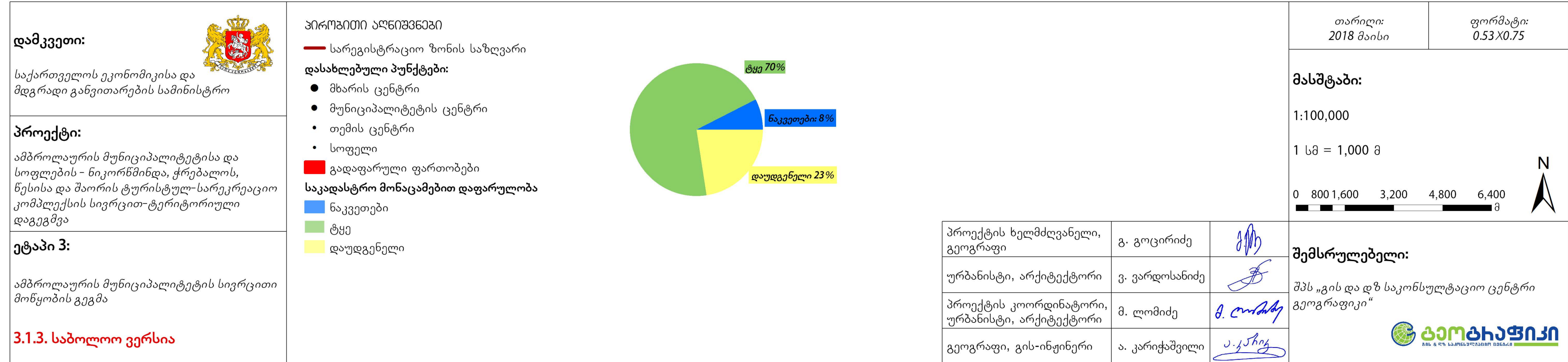
ამპროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

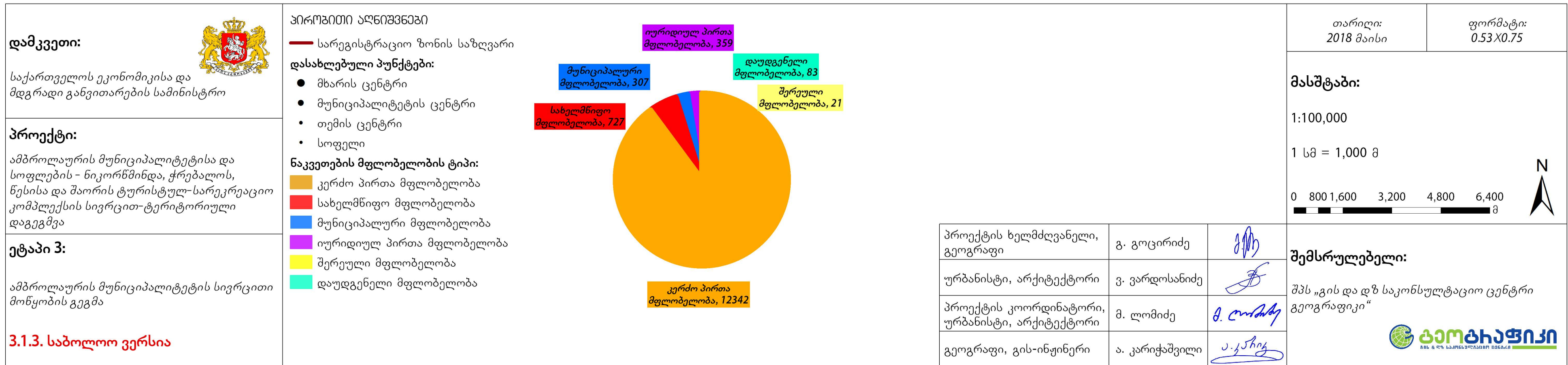
პროექტი:

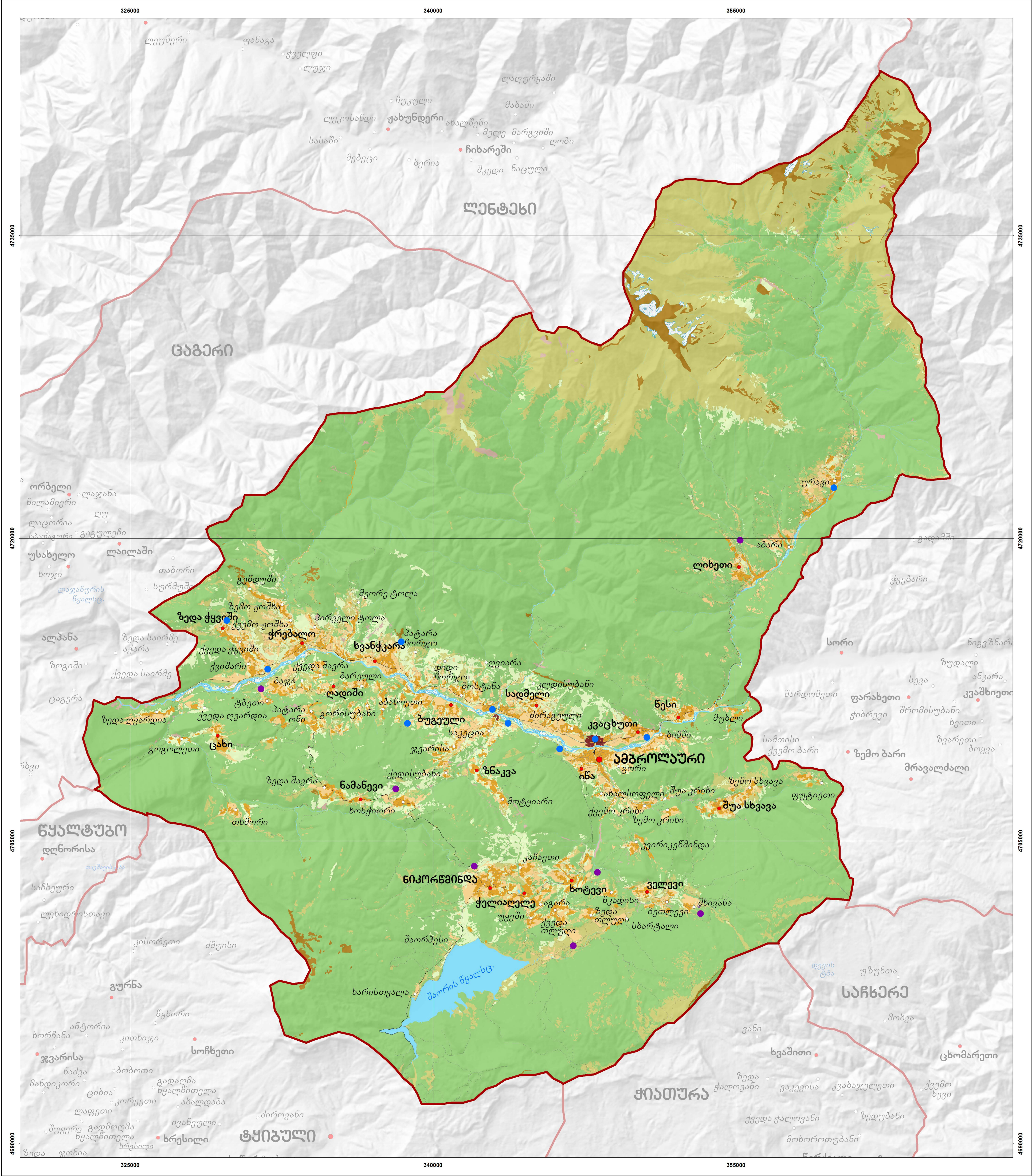
ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

3.1.3. საბოლოო ვერსია

ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის საზღვარი

დასახლებული პუნქტები:

მხარის ცენტრი

მუნიციპალიტეტის ცენტრი

თემის ცენტრი

სოფელი

მინათდაფარულობა:

განაშენიანებული ტერიტორია

ნაკვეთი

შიდა სახელმწიფოებრივი გზა

ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა

წყლის ობიექტები

დაჭაობებული

კუნძული

რიყე

მყინვარი

საძოვარი

ტყე

ბუჩქნარი

ჩამონაშალი

კლდე

ფერმა

სამრეწველო

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი

გ. გოცირიძე

პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი

მ. ლომიძე

გეოგრაფი, გის-ინჟინერი

ა. კარიჭაშვილი

თარიღი: 2018 მაისი

ფორმატი: 0.53x0.75

მასშტაბი: 1:100,000

1 სმ = 1,000 მ

0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ

შემსრულებელი: შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

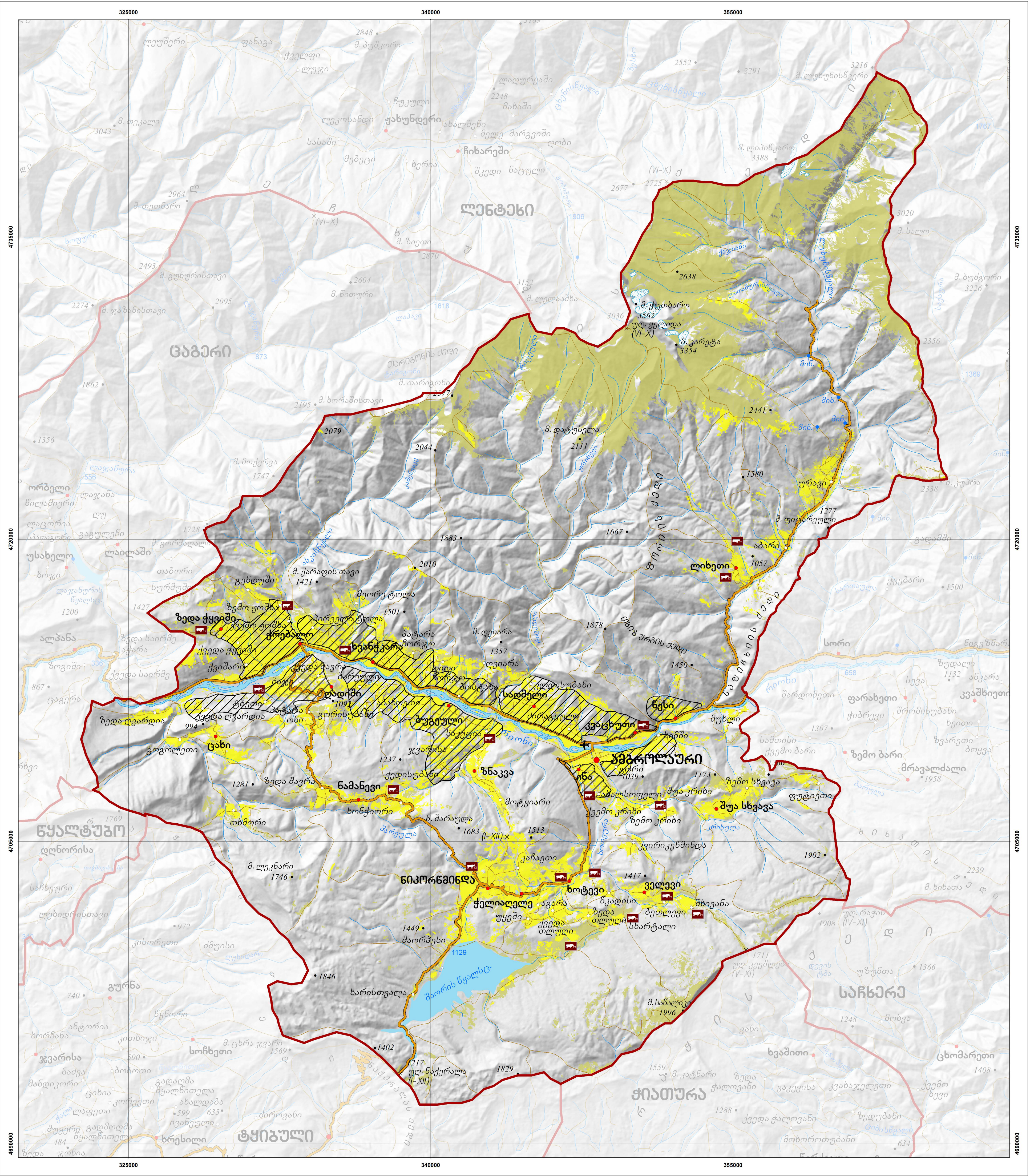
აგოტხაფიკი

დამკვეთი: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო

პროექტი: ამპროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალო, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა

ეტაპი 3: ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა

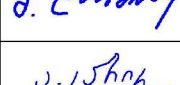
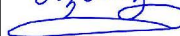
3.1.3. საბოლოო ვერსია

დამკვეთი: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო პროექტი: ამბროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა ეტაპი 3: ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა 3.1.3. საბოლოო ვერსია	პროექტი ავტორი მუნიციპალიტეტის საზღვარი დასახლებული პუნქტები: მხარის ცენტრი მუნიციპალიტეტის ცენტრი თემის ცენტრი სოფელი შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა აეროპორტი სიმაღლის ნიშნული უღელტეხილი სიმაღლე ზღვის დონიდან მინერალური წყლები მდინარე წყლის ობიექტები მყინვარი ხეანჭკარის მიკროზონა სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიები: სოფლის მეურნეობა საძოვარი/სათიბი ფერმა	თარიღი: 2018 მაისი ფორმატი: 0.53X0.75 მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 0 800 1,600 3,200 4,800 6,400 მ შემსრულებელი: შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“ პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი გ. გოცირიძე ურბანისტი, არქიტექტორი ვ. ვარდოსანიძე პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი მ. ლომიძე გეოგრაფი, გის-ინჟინერი ა. კარიჭაშვილი

დამკვეთი: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო			თარიღი: 2018 მაისი	ფორმატი: 0.53 X 0.75
პროექტი: ამპროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებლოს, წესისა და შაორის ტურისტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა				
ეტაპი 3: ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა				
3.1.3. საბოლოო ვერსია				

პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი	გ. გოცირიძე	
ურბანისტი, არქიტექტორი	ვ. ვარდოსანიძე	
პროექტის კოორდინატორი, ურბანისტი, არქიტექტორი	მ. ლომიძე	
გეოგრაფი, გის-ინჟინერი	ა. კარიჭაშვილი	

შემსრულებელი:

შპს „გის და დზ საკონსულტაციო ცენტრი გეოგრაფიკი“

[illegible]

დამკვეთი: საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო პროექტი: ამპროლაურის მუნიციპალიტეტისა და სოფლების - ნიკორწმინდა, ჭრებალოს, წესისა და შაორის ტერიტულ-სარეკრეაციო კომპლექსის სივრცით-ტერიტორიული დაგეგმვა ეტაპი 3: ამპროლაურის მუნიციპალიტეტის სივრცითი მოწყობის გეგმა 3.1.3. საბოლოო ვერსია	პროგრამით აღნიშნული საზღვრები: - სახელმწიფო საზღვარი - მუნიციპალიტეტის საზღვარი - დროებითი ოკუპირებული ტერიტორია დასახლებული პუნქტები: - მხარის ცენტრი - მუნიციპალიტეტის ცენტრი - თემის ცენტრი - სოფელი - აეროპორტი	გზები: - შიდა სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გზა - ტურისტული მარშრუტები - ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა ჰიდროგრაფია: - მდინარე - წყლის ობიექტები - მყინვარი - სარეკომენდაციო და გეგმარებითი დაცული ტერიტორიები - სამერცხვლეს სამთო საკურორტო ზონა - ურავის რეგენერაციის არეალი - ზურმუხტის ქსელის კანდიდატი ადგილები - ტყის ფონდი	- ტურიზმის საინფორმაციო ცენტრი - კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი - ციხე - სინაგოგა - სახვითი ზელოვნების მუზეუმი - კურორტი - სანაპიო ადგილი - სასტუმრო - სასტუმრო (საპროექტო) - რესტორანი - რესტორანი (საპროექტო) - მწვემის ქოხი - ბუნების ძეგლი	- პანორამული ხედი - ჯოშარდობა - ჩანჩქერი - ტბა - ღვინის გაზაფხუ ჩართული მარნები - მინერალური წყალი - თერმული წყლები - სათევზაო ადგილი - ლოდები - საცოცი კლდე - საცხენოსნო მარშრუტი - საფეხმავლო მარშრუტი - ზამთრის აქტივობა (პოტენციური) - მღვიმე	თარიღი: 2018 მაისი ფორმატი: 0,85x0,85 მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 0 1,125 2,250 4,500 6,750 9,000 მ მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 0 1,125 2,250 4,500 6,750 9,000 მ მასშტაბი: 1:100,000 1 სმ = 1,000 მ 0 1,125 2,250 4,500 6,750 9,000 მ	შეამსრულა: შპს „არტსტუდიო პროექტი“ დირექტორი პროექტის ხელმძღვანელი დადგენის სპეციალისტი	პროექტის ხელმძღვანელი, გეოგრაფი გ. გოცირიძე ვ. ვარდისანიძე მ. ლომიძე გეოგრაფი, გის-ინჟინერი ა. კარიჭაშვილი	გ. გოცირიძე ვ. ვარდისანიძე მ. ლომიძე ა. კარიჭაშვილი
--	--	--	---	--	--	---	--	---

[illegible]